

J oan Antoni Eixarch *et alii*
Catàleg de benefactors
de la cartoixa de Portaceli
(1272 – 1688)

copiat per Josep Pastor entre 1780 i 1781

Edició a cura
d'Albert Ferrer Orts,
Estefania Ferrer del Ríó i Francisco Fuster Serra

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

2020

---

*f*onts històriques valencianes

Joan Antoni Eixarch *et alii*
Catàleg de benefactors
de la cartoixa de Portaceli (1272-1688)
copiat per Josep Pastor entre 1780 i 1781

J
oan Antoni Eixarch *et alii*
Catàleg de benefactors
de la cartoixa de Portaceli

(1272 – 1688)

copiat per Josep Pastor entre 1780 i 1781

Edició a cura
d'Albert Ferrer Orts,
Estefania Ferrer del Ríó i Francisco Fuster Serra

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2020

---

*f*onts històriques valencianes

Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© *Albert Ferrer Orts, Estefania Ferrer del Río i Francisco Fuster Serra, 2020*

© *D'aquesta edició: Universitat de València, 2020*

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

*Retaule dels Set Sagraments (detall), de Gherardo di Jacopo di Neri,
Stamina (ca. 1396), Museu de Belles Arts, València*

Coordinació editorial: Maite Simón

Correcció: Pau Viciano

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN: 978-84-9134-688-3

<http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-688-3>

Edició digital

Y así [Joan Antoni Eixarch] merece mucho agradecimiento, principalmente de los padres archiveros, por la luz que les dexó.

JOAN BAPTISTA CIVERA

P ròleg

El valor d'un document històric pot mesurar-se de molt diverses maneres. Importa, per descomptat, el seu contingut: la informació que atresora; com més allunyada en el temps siga la matèria de què tracte, tant més preciosa per la freqüent inòpia de notícies. També compta —i molt— la seua singularitat. Aquest aspecte pot derivar de dues circumstàncies diferents: el deficient, o nul, estat de conservació de la «família documental» de la qual el supervivent va formar part un dia, o el caràcter únic que ja inicialment posseïa, la qual cosa, en absolut, no està renyida amb l'existència de còpies més o menys fidels d'aquest original. L'afecte amb el qual ha estat tractat pel seu autor o pel seu patrocinador, i el respecte que els seus posseïdors han dispensat al seu cos és, sens dubte, un aspecte rellevant de la consideració que la font ens acaba mereixent. La seua lluminositat, la seua disposició per traslladar-nos a un temps que mai podrem contemplar amb els nostres propis ulls i per suggerir-nos molt més d'allò que el ressò sord d'unes paraules caigudes en desús denota és, potser, l'últim tret que l'historiador-orfebre pesa abans de donar una qualificació a allò que té a la vista.

Crec que al *Catalogus benefactorum domus Portae-Coeli* no li falta cap de les característiques d'un document genuïnament valuós: integritat, respecte minucios a l'original, informació copiosa sobre un temps remot, contingut excepcional, excel·lent grau de conservació de l'exemplar, etc. Es tracta d'una font estimulante i inspiradora que ha tingut la fortuna de ser rescatada, abordada i editada per un brillant equip d'investigadors format per Francisco Fuster Serra, Estefania Ferrer del Río i Albert Ferrer Orts. De les vicissituds, localització actual i mans que van contribuir a la confecció d'un registre tan excepcional com aquest, dona completa relació l'estudi preliminar que els seus autors han anteposat a la seua rigorosa transcripció del mateix. La seua redacció va ser iniciada cap a 1554 per dom Joan Antoni Eixarch (1500-1565), prior (d. 1530) i arxiver de la cartoixa de Porta Coeli (Serra, Camp de Túria, València), i va ser continuada per diversos monjos amb anotacions que arriben fins 1688. Al començament de la

penúltima dècada del Set-cents —entre els anys 1780 i 1781, concretament— dom Josep Pastor va decidir passar a net el treball d'Eixarch i la informació afegida fins a finals del segle XVII. Aquest exemplar —l'únic material que ha arribat fins a nosaltres, ja que els restants que sabem que es van compondre, s'han perdut— es conserva a hores d'ara a l'Arxiu Històric del Reial Convent de Predicadors de València, i és el que hui s'ofereix a la consideració dels estudiosos i dels lectors.

Com *Copia fiel del catálogo de benefactores que, de su propia mano, escribió el venerable padre dom Antonio Juan Eixarch (...)*, la versió de Pastor respecta *ad unguem* la forma i contingut del model, de manera que, d'una banda, disposem del treball cronístic de dom Eixarch, amb notícies que van des de la fundació i primeres donacions a la cartoixa pel bisbe Andreu d'Albalat (1272) fins a l'any 1559 —últim en què potser es percep la seua personal cal·ligrafia— i, d'altra, comptem amb l'elenc de notícies afegides amb posterioritat fins 1688, en les tres llengües originals de la redacció: comentaris llatins, unes quantes notes —sovint, les introduccions dels assentaments, probablement afegides pel propi Pastor— en llengua castellana, i el gruix del cens de benefactors, redactat en valencià, un tret que, sens dubte, atorga encara més gran originalitat a un tipus d'empresa que, generalment, solia cisellar-se, tota ella, en llengua llatina per tal d'assegurar, també mitjançant aquest tipus de garanties formals, la perdurabilitat de l'obra. Aquest catàleg de benefactors —és de creure que exhaustiu fins a la data que figura a la seua clausura— presenta i ens proposa un *ordo lectionis* perfectament compatible amb les intencions del seu autor. Dom Joan Antoni Eixarch no aspirava a inventariar els llegats, propietats i drets que generosos donants havien posat a disposició de la cartoixa. Tampoc desitjava compondre una mena de *llibre de la vida* (Apocalipsi, 17: 8), glossant la santedat i virtuts cristianes dels afavoridors del seu cenobi. Desitjava compondre —no tinc el menor dubte de tot això— una crònica temàtica de la cartoixa de Porta Coeli, com a complement necessari —imprescindible, fins i tot— d'una futura història del monestir.

Amb sensibilitat d'historiador —o de cronista, si es prefereix— dom Joan Antoni Eixarch va retre un inestimable servei al coneixement precís del nostre passat, reunint detalls, referències i dades que, d'una altra manera, s'hagueren perdut irremissiblement. Les notícies reunides per Eixarch i els seus epígons són extraordinàriament variades. Les donacions i llegats constitueixen el nucli de la informació, però també hi consten les relíquies i les obres d'art que van enriquir el patrimoni material i espiritual del monestir, les visites a la cartoixa o les relacions personals i familiars entre benefactors, així com la identitat de seus marmessors. El catàleg demostra que al segle XV, amb més de 120 entrades, seguit del Cinc-cents, amb les seues gairebé 90, van ser les dues centúries clau de l'interès Portaceli va despertar en la societat valenciana medieval i moderna. Tal vegada m'objectaran que no he pres en consideració el valor d'allò llegat

—importantíssim, tot i que curt en nombre de donacions, durant els segles XIII i XIV— però no és aquest l'assumpte que ara mateix tracte d'emfasitzar, sinó l'arrelament de la institució i de l'ordre mateixa dins de l'humus social de l'època. En aquest sentit, dins d'un cens format per vora 800 benefactors, crida poderosament l'atenció la presència d'alts segments —encara que no els més elevats— així com l'absència —crec que perfectament explicable, donada la vocació eremítica i rural de l'ordre— dels estrats mitjans i populars de la societat valenciana medieval i moderna.

Entre els benefactors de Porta Coeli figuren membres de la família reial, com en Jaume Pérez —nét de Jaume el Conquistador— i la seua esposa, na Sancha Ferrandis, aristòcrates com el vescomte de Xelva o la comtessa de Teranova, arquebisbes, bisbes i altres autoritats religioses i civils —el governador Joan Llorens de Vilarasa, per exemple— però el to general l'aporten, més aviat, els senyors i senyores d'Alcalà, l'Alcúdia, Andilla, Bétera, Beselga, Burjassot, Estivella, Godella, Manises, Massamagrell, Nàquera, Parcent o Pedralba fins a compondre un conjunt de 40 individus. També figuren prop de 45 notaris, una trentena de sacerdots, 26 mercaders, 25 juristes, entre els quals hi ha 14 doctors en dret, 22 ciutadans, 18 cavallers i res menys que 9 comanadors de diversos ordes militars: els sectors inferiors de la noblesa valenciana, front, amb prou feines, a 7 apotecaris, 4 llauradors, 2 argenters, 2 fusters, 1 forner, 1 cirurgià i un curiós matrimoni morisc de Serra, format per Antoni Rami i Grayda Curcuja, les eines dels quals, valorades en 200 lliures, van quedar en mans de la cartoixa l'endemà de l'expulsió.

No va ser la cartoixa de Porta Coeli, com veiem, ni una institució «popular», ni tampoc fàcilment compatible amb l'espiritualitat «de masses» que, anys després, promourà el Concili de Trento. Potser aquí radique una part del accentuat declivi que percebem en les donacions a la institució durant el segle XVII: no més enllà de tres dotzenes i mitja. La seua religiositat, minoritària i aristocratitzant, pertanyia, en efecte, a un ideal de *contemptus mundi* que aviat seria escombrat i arraconat en la lleixa de les velleses per la nova sensibilitat que, molt millor que altres personalitats i ordres religioses, representaren, per exemple, Francesc de Borja i la Companyia de Jesús. Hem d'agrair, doncs, a Francisco Fuster, a l'Albert i a Estefania Ferrer la delicadesa i eficàcia d'un treball que, des d'una perspectiva essencialment inèdita i original, ens permet entreveure, amb una clarividència poc comuna, trets essencials de la societat i de la religiositat valencianes durant el dilatat lapse que s'estén, principalment, entre els regnats de Pere III el Gran i Carles II l'Embruixat.

PABLO PÉREZ GARCÍA
Universitat de València
València, 27 de maig de 2019

*E*studi introductori

Poques fundacions monàstiques valencianes poden presumir de tenir una història tan dilatada com la cartoixa de Santa Maria de Portaceli, ubicada en la vall de Lullén a Serra (Camp de Túria) i, per consegüent, en el cor de la Calderona des de 1272, només 34 anys després de la conquesta de la ciutat de València per Jaume I. Els seus fundadors foren el bisbe fra Andreu d'Albalat i el capítol de la Seu, convertint-se els successius monarques d'Aragó en protectors seus. Tanmateix, el 1301, na Sància Ferrandis, muller de l'infant en Jaume, reclamà els drets sobre Lullén i hagué d'intervenir Ramon Despont com a bisbe de València perquè aquests passaren definitivament als monjos, si bé la demandant es reservà des d'aleshores el patronat honorífic i títol de fundadora.

La seua història ha estat gairebé paral·lela a la del regne de València (1238-1707), si bé és cert que tingué continuació fins a l'exclaustració definitiva el 1835 i, posteriorment, ha tornat a exercir la funció perquè fou concebuda des del 1944 fins a l'actualitat, malgrat que la donació data de 2 anys més tard. *Grosso modo*, quasi sis segles i mig de vida en comunitat sota la regla de don Guig I (les *Consuetudines Cartusiae*), inspirada al seu torn en l'experiència eremítica i cenobítica del seu sant fundador en el desert de Chartreuse (el Delfinat, França), Bru de Colònia, des del 1084. Circumstàncies que han fet que les seues vestustes dependències s'hagen conservat durant centúries per a la funció perquè foren originalment concebudes i, alhora, s'haja convertit en l'única casa masculina de l'orde a terres valencianes, i la degana a la península Ibèrica a hores d'ara, ja que la seua versió femenina també hi és a la Tinença de Benifassà des del 1967.

En aquest context, el de la seua organització i administració per a poder subsistir-hi durant tant de temps en estricta clausura segons els costums cartoixans, és on cal situar el text que ara presentem, transcrit i comentat críticament pels autors d'aquesta edició. En realitat un extracte del llibre *Registro antiguo*, ff. 289-322, confeccionat principalment per Joan Antoni Eixarch (monjo entre 1516 i 1565),

continuat per altres amanuenses posteriors, i copiat entre 1780-1781 per fra Josep Pastor. Un retrat o foto fixa, al capdavant, de la societat valenciana d'època foral tan preocupada per allò material segons el seu lloc i paper en la jerarquia social de l'Antic Règim com, òbviament i sobretot, per allò espiritual i el més enllà després de la mort. Des d'aquest punt de vista, tal com es veu a mesura que avança el text, i recollim en un exhaustiu índex antroponímic i toponímic final, hi apareixen nombrosos homes, dones, institucions, edificis, obres d'art, relíquies, termes, partides i localitats de la nostra geografia, en particular del cap i casal, d'altres indrets de la Corona d'Aragó i, per descomptat, del mateix monestir; un panorama que dimensiona el prestigi que assolí el cenobi a poc a poc fins a consolidar-se com un dels més importants del regne sense cap mena de dubte.

Aquest treball, però, s'emmarca en el procés de recuperació de la memòria silenciosa de Portaceli a les portes del seu 750 aniversari que inicià en el seu dia F. Tarín y Juaneda (1897, reed. 1986), continuaren M. E. Ribes Traver (1998) o J. V. Ferre Domínguez (2004) i que sobredimensionà extraordinàriament F. Fuster Serra (1994, reed. 2003, i 2012), l'historiador de l'art valencià que millor coneix la casa de Serra. A ells, particularment al darrer, coautor d'aquesta transcripció crítica, els ho devem quasi tot, perquè els principals escrits que encara es conserven de la cartoixa mai no foren impresos, mai no traspasaren els llindars dels seus murs fins a la desamortització i, a conseqüència d'aquesta, hi resten dispersos en arxius, biblioteques i col·leccions particulars o, fins i tot, s'han perdut per sempre, malauradament.¹

Seria injust no recordar ara i ací als cronistes i copistes cartoixans, no sempre anònims, que dedicaren part dels seus quefers i esforços intel·lectuals a bastir i transmetre la seua història i les biografies dels monjos il·lustres que l'anaren habitant. Noms com els dels PP. Joan Baptista Civera (profes de Portaceli), Joaquim Alfaura (profes de Valldecris),² principalment, o els mateixos Eixarch i Pastor (professos també de Portaceli), com tants altres menys coneguts com igualment importants, ens deixaren com a veritables joies els seus manuscrits, fonts al remat d'obligada consulta, ja que, mentre els composaren, pogueren consultar

¶ ¹ No podem obviar altres esforços per a donar a conèixer Portaceli en els darrers lustres, casos del Congrés Internacional sobre les Cartoixes Valencianes, celebrat simultàniament al Puig de Santa Maria, Altura i Serra l'abril de 2003 i les seues actes, editades en 2004, com tampoc tres publicacions de caire divulgatiu, com A. FERRER ORTS, J. M. GÓMEZ I LOZANO I F. ORTS HURTADO (coords.), *Les cartoixes valencianes. Guia* (ed trilingüe), el Puig, Ajuntament del Puig, 2003, A. FERRER ORTS (coord.), «Les cartoixes valencianes. El silenci de la memòria», *Saó*, 38 (monogràfic), 2006 i J. HOGG i G. SCHLEGEL

(eds.), *Monasticon Cartusiense*, vol. IV, *España: Pars I*, Provincia Cataloniae, *Analecta Cartusiana*, 185:4, Salzburg, Universität Salzburg, 2006, pp. 72-107.

¶ ² Com a resum actualitzat de les seues personalitats i obres, vegeu l'interessant estudi de J. V. FERRE DOMÍNGUEZ, «Civera i Alfaura: els cronistes de les cartoixes valencianes», dins A. FERRER ORTS, J. M. GÓMEZ I LOZANO I E. FERRER DEL RÍO (dirs.), *Actes del seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, *Analecta Cartusiana*, 338, Salzburg, Universität Salzburg, 2018, pp. 99-121, en què recull a més tota la bibliografia sobre tots dos cronistes i les seues circumstàncies.

el seus rics arxiu i biblioteca. A partir d'ells, nombroses còpies amb major o menor fortuna anaren circulant i ajudant a conèixer la seua importància perquè el monestir no caigués en l'oblit.

Des d'aquesta mena de privilegiada talaia només ens resten els agraïments: al Dr. Alfonso Esponera Cerdán OP que ens facilités la consulta del manuscrit objecte d'edició, conservat en l'Arxiu dels PP. Predicadors de València, així com al Dr. Vicent Pons Alós la consulta de *Varia Portaceli* de l'Arxiu de la Catedral de València, en què es troba una còpia semblant més acotada que transcrigué i utilitzà Tarín y Juaneda en el seu dia, puix sense la seua predisposició i col·laboració aquesta obra no hagués estat possible de cap manera. Finalment, al Dr. Pablo Pérez García, bon coneixedor de la societat valenciana d'època foral que tan bé retrata aquesta obra, la seua gentilesa per haver-se fet avant quan li proposàrem la redacció del pròleg, i a Publicacions de la Universitat de València que considerés la seua publicació en la col·lecció Fonts Històriques Valencianes, particularment als Drs. Enric Guinot i Antoni Furió, perquè aquesta puga arribar en condicions al potencial lector interessat en el coneixement de la cartoixa de Portaceli i també la societat valenciana d'aquell temps, sense la qual no hagués sobreviscut durant tantes centúries.

DOM JOAN ANTONI EIXARCH, AUTOR PRINCIPAL
DEL *CATALOGUS BENEFACTORUM DOMUS PORTAE-COELI*

Eixarch —a vegades se'l menciona Exarch, inclús com Antoni Joan— va nèixer a València el 1500 al si d'una família de comerciants, fou germà d'Àngela, la mare de sant Lluís Bertran, per tant fou oncle del frare dominicà. Ingressà a Portaceli amb només 16 anys (13 de setembre de 1516), professà el 14 de setembre de 1517 i va permanèixer en la cartoixa fins la seua mort el 3 d'octubre de 1565, en paraules del pare Pastor; encara que en *Varia Portaceli* (*Monachi domus Portacoeli*, sembla que escrit fins al 1563 pel propi Eixarch) s'esmenta —segons Tarín y Juaneda— en anotació afegida de mà diferent que fou el mateix dia, però de 1561. En realitat, es tracta d'una deficient transcripció seua atesa la petita cal·ligrafia de l'apunt i, com a conseqüència, cal donar per bona la de 1565, per altra banda comunament acceptada en les fonts de l'orde, començant per Civera i després pel propi relat del P. Pastor: «(...) tenía 16 años y 3 meses de edad cuando vistió el ábito en Portaceli en 13 de setiembre de 1516. Profesó en 14 de setiembre de 1517. Fue elegido prior <el> día de San Vicente Ferrer de 1530. Murió en 3 de octubre de 1565». És a dir, passà vora de mig segle entre els seus murs ocupant diverses responsabilitats a pesar de la seua delicada salut (no debades estigué 20 anys reclòs en la seua cel·la per aquest motiu), inclosa la de prior entre 1530 i 1533. Entre eixos càrrecs destaca el d'arxiver, la qual cosa li va possibilitar familiaritzar-se amb

la documentació, ja secular aleshores, del cenobi i extraure notes força interessants sobre la seua història, monjos, benefactors..., gràcies a algunes de les quals (*Liber benefactorum domus Portacoeli*, *Priores Portacoeli*, *Monachi domus Portacoeli*, *Conversi domus Portacoeli*, *Donati domus Portacoeli*, *Substantial* o *Registrum* y *Annotationes ad martyrologium romanum*³) van nodrir-se els manuscrits d'altres pares arxivats sense necessitat de tornar a escorcollar amb profunditat els armaris i les prestatgeries i, com és palés, formen part de la informació d'aquesta còpia de dom Pastor. Tot i això, cal considerar alguns d'aquests textos com a anotacions mai no com a obres en si mateixes, aspecte que amb massa freqüència confonen els historiògrafs cartoixans i susciten la confusió.

Precisament el P. Josep Pastor refereix, més bé es pregunta, que la lletra d'Eixarch es distingeix en aquest text fins a l'anotació de 1559 (criteri que pren de Civera), que pogué començar la seua redacció el 1554 i que inclús pogué seguir-la fins el 1562, dades que cal donar per vàlides en revisar novament altres dels seus escrits conservats en la seu de València atribuïts a ell que, tot cal dir-ho, no van signats encara que tenen en comú pertànyer a una única mà.

No tenim constància del text original de dom Eixarch, potser desaparegut com tants altres de semblants, per la qual cosa esdevé una font de primer ordre la còpia fidedigna que en féu en les acaballes del segle XVIII el P. Pastor. Una singularitat del mateix és la llengua en què majoritàriament apareix escrit, en valencià, tret d'algunes anotacions en llatí i d'altres fetes en castellà per diversos monjos amb posterioritat seguint fil per randa el seu propòsit original; cosa que contrasta

¶ ³ Alguns d'aquests escrits apareixen recollits en J. O. PUIG-RIGAU, *Escritores cartujos de España (edición corregida y aumentada 1976)*, t. I, Analecta Cartusiana, 161, Salzburg, Universitat Salzburg, 2001, pp. 71-72. Recollim ací el que diu d'ell don Joan Baptista Civera en la *Segunda parte de los Anales de la presente casa de Portaceli... [1645-1653]*, concretament en el 'Catálogo de los religiosos eminentes en letras': «Joan Antonio Exarch, hermano de la madre de san Lluís Bertran, tomó el hábito el año 1516. Después, fue prior tres años y, quando le eligieron, no tenía más que treyn-ta años (cosa pocas vezes usada). Padeció largas enfermedades de estómago y cabeza con mucha paciencia y sufrimiento. No salió de la celda de la 'V' en veynte años, allí le dezían missa cada día en su oratorio. Murió el año 1565. Tuvo suficiencia de letras y no poca noticia de historia eclesiástica, por lo qual hizo unas anotaciones muy doctas al *Martyrologio romano* sin haver alcanzado los tomos de Lipomano, Surio, Baronio y otros muchos autores que, después, han escrito vidas

de santos. Y assí es de alabar su trabajo por haver sido el primero que le enprendió y le quadran con tanta razón (si no mayor) las palabras que dixo el cardenal Baronio en alabança del Doctor Joan Molano, por haver hecho otras semejantes <a>notaciones al *Martyrologio* de Usuardo. '*Qui primus (dize) omnium in densissimam sylvam istam falcem missit*'. Pero lo que este venerable más trabajó fue en nuestro archivo, pues hizo el libro llamado *Substantial*, donde están registrados todos los censos que la casa tiene. Continúo el *Libro de los benefactores*, que empensó el prior don Pedro Ferrer el año 1431, y le prosiguió hasta el año 1559. También los catálogos de los priores, de los monges, frayles y donados, todos son escritos de su mano, y assí los hizo de principio (o lo que yo más creo), continuó los antiguos con grande estudio. Por lo qual digo que si no fuera por su diligencia huviere gran confusión en nuestro archivo. Y assí merece mucho agradecimiento, principalmente de los padres archiveros, por la luz que les dexó» (pp. 301-302).

amb el text dels apunts anomenats *Liber benefactorum domus Portacoeli* de la catedral de València, escrits en llatí exclusivament i sense relacionar al marge l'any a què pertanyen. Al remat, com ja s'ha esmentat, el fragment que inserta Tarín y Juaneda en la seua monografia de Portaceli com a part de l'apèndix documental, afegint-hi —ara sí— els anys al marge que ell considerà adients, per la qual cosa hi ha diferències entre el que va publicar el 1897 i aquesta còpia que presentem. Tanmateix, com podem entendre aquest breu text catedralici? Molt probablement foren extractes, és a dir, anotacions que Eixarch anava fent pacientment mentre escorcollava la documentació de l'arxiu de la fundació de la serra Calderona i que, més tard, utilitzaria per a bastir d'una forma ordenada i raonada si era el cas el seu relat, insert en l'anomenat *Registro antiguo* entre els ff. 289 i 312, tal com manifesta dom Pastor, el seu copista.

El valor d'aquesta transcripció que ara presentem és, sens cap mena de dubte, que hi apareixen molts dels benefactors de Portaceli —segurament els principals— en un ventall cronològic que abasta 416 anys (des del 1272 fins al 1688), per la qual cosa s'endevina amb claredat a través d'ella el retrat fidel d'una bona part de la societat valenciana d'aquest període, així com les relacions socioeconòmiques, espirituals i, fins i tot, artístiques que van mantenir secularment amb els successius conventuals.⁴

No és, al capdavant, una història de Portaceli en el sentit ampli del terme, ni tampoc era segurament eixa la darrera voluntat d'Eixarch i dels amanuenses que hi continuaren després el seu treball, de fet hi havia hagut intents anteriors per a concretar (i controlar de la dispersió) el que deien els documents que s'anaven acumulant sense solució de continuïtat a l'arxiu de la fundació, com féu abans dom Pere Ferrer —prior entre 1424 i 1448, segons Civera— a títol d'exemple. Era més bé una tasca que calia fer per allò de saber què havia anat enriquint la casa, quins privilegis tenia i calia defensar, quines obligacions tenia respecte als benefactors i quins béns seguir administrant a canvi, clar està, de complir i fer complir les darreres voluntats dels donants, fent partícep puntualment, si de cas, al mateix capítol general de l'orde. Ara bé, el relat també se n'ix a vegades d'aquest tenor i ofereix algunes informacions que poden considerar-se pròpiament històriques, una eina en què també hagué de participar el P. Civera —el cronista per antonomàsia de Portaceli— i que utilitzà més o menys puntualment per a redactar les seues obres atesa la seua precisió.⁵

¶⁴ E. M. RIBES TRAYER, *Los anales de la cartuja de Porta-Coeli*, col. Documents històrics, València, Institució Alfons el Magnànim, 1998, pp. 20-28, aporta una visió panoràmica sobre les diverses motivacions d'aquests manuscrits i els seus autors.

¶⁵ J. V. FERRE DOMÍNGUEZ, *Joan Baptista Civera, el cronista de Portaceli*, *Analecta Cartusiana*, 219, Salzburg, Universität Salzburg, 2004, pp. 41-44.

En les altres dos grans cartoixes de Valldecris (Altura, 1385) i Aracristi (el Puig de Santa Maria, 1585) coneixem dos manuscrits que tindrien una funció semblant: Archivo Histórico Nacional (=AHN), Madrid, Clero, còdex núm. 1.149-B: F. MARQUÉS *et al.*, *Sumari de la fundació y edificació del monestir de Valldecris* [anterior a 1567, amb afegits del segle XVII] i Arxiu del Regne de

El seu valor últim rau en la ingent informació que posa a l'abast dels especialistes en la baixa edat mitjana i l'edat moderna, una font documental de primer ordre que ara ix de l'obscuritat i ajudarà a explicar millor els seus individus i, com a corollari, la societat a què van pertànyer.

DOM JOSEP PASTOR, AUTOR DE LA CÒPIA *CATÁLOGO DE BENEFACTORES DE LA CARTOIXA DE PORTACELI*

El P. Pastor no apareix relacionat entre els escriptors cartoixans, només ho fa com a copista el 1766 (*De rebus monasterii Porta-Coeli*, còpia d'un resum enriquit fet pel P. Herrero el 1728 d'un manuscrit anterior anomenat *De Totis* al segle XVII, confeccionat al seu torn pels PP. Civera, Albazete i Pavía) i 1780-1781 pel que fa al text que seguidament es transcriu. Profès de Portaceli i prior de Valldecríst entre 1788 i 1789, sabem que morí el 1801.⁶

A ell li devem la preservació d'aquesta obra que, tret d'un forat en la coberta, es troba en bones condicions de conservació (enquadrada en pergami, 22 × 16 cm, sense guardes, paper engrutat 21,5 × 15,7 cm, cosit i llom de 1,5 cm amb el núm. 14 a tinta negra), escrita amb una cal·ligrafia impecable i versemblança amb el text original que desconeixem, la qual es divideix en dos parts clarament diferenciades: la que transcriu allò escrit per Eixarch (ff. 289-312 del *Registro antiguo*), en 1780 i una extensió de 90 pàgines redactades en tinta negra afectada per l'òxid, i l'escrita amb posterioritat (ff. 312-322 del mateix registre), que acaba en març de 1781 amb un total de 29 pàgines redactades en tinta negra. És per això que Pastor només nomena al pare Eixarch com el seu màxim responsable, si bé és cert que també cita al P. Joan Castro (1485-1566) com a continuador seu, profès al seu torn de Valldecríst i prior de Portaceli entre 1552 i 1554.

Cal esmentar que la darrera pàgina recull una anotació puntual d'un text redactat pel P. Llorenç Zamora (†1583) que sembla un tant desconnec amb l'escrit anterior, sobretot en finalitzar amb ell aquesta obra.

València, Clero, mss., llibre núm. 2.951: H. NAVARRO *et al.*, *Fundación de la cartuja de Ara Christi* [redactat des del primer terç del segle XVII amb afegits fins al segle XVIII]. D'aquest darrer hi ha una transcripció a cura de J. VILLALMANZO CAMENO (ed.), *Fundació de la cartoixa d'Ara Christi*, col. *Fontes Històriques Valencianes*, 16, València, Universitat de València, 2004. L'altre manuscrit referit a Aracristi que intenta seguir les pautes de Civera es troba en l'AHN, Clero, còdex 1.372B: J. B. GINER Y ARAGÓN, *Fundación y progressos de Ara Christi, convento de religiosos cartuxos*, edi-

tat críticament i transcrit per Albert Ferrer Orts, *Analecta Cartusiana*, 196, Salzburg, Universitat Salzburg, 2003. ¶⁶ M. E. RIBES TRAVES, *op. cit.*, pp. 28-34, i J. V. FERRE DOMÍNGUEZ, *op. cit.*, pp. 36-40. Sobre el seu priorat a Valldecríst, vegeu V. SIMÓN AZNAR, *Historia de la Cartuja de Vall de Cristo*, Sogorb, Fundación Bancaja, 1998, p. 271. La data de l'òbit l'aporta F. TARÍN Y JUANEDA, *La cartuja de Porta-Coeli (Valencia). Apuntes históricos*, València, Establecimiento tipográfico de Manuel Alufre, 1897 (ed. facsímil, València, Librerías París-Valencia, 1986), p. 301.

Com acabà aquest manuscrit en mans dels dominicans, ho pot explicar a bon segur la dispersió, no sempre sota ordre ni control, que sofriren els béns mobles de la cartoixa, sobretot des de 1835 en avant. Tal com va succeir amb el manuscrit cabdal de Civera que, finalment, arribà a Nova York fa una centúria aproximadament per motius coneguts des que aparegué sobtadament en una alqueria de Benicalap. Aquest text que ens ocupa, per exemple —ja citat per Tarín y Juaneda el 1897 com a custodiat pels dominicans—, conté enganxada a la coberta interior una quartilla mecanografiada en tinta blava que relata el següent tenor:

ARCHIVO DEL REAL CONVENTO DE PREDICADORES DE VALENCIA. MS 1. 120 páginas sin hojas de guarda. Hoja sin numerar en blanco. De la p. 1 a la 11^a: Copia fiel del *Catalogo (sic) de benefactores*, que, de su propia letra escribió (sic) el V. P. D. Antonio Juan Exarch; y se halla original en el archivo de esta cartuja de Portaceli en el libro intitulado *Registro antiguo* desde el folio 289 hasta el folio 312. P. 120 en blanco.

Potser redactada al principi del segle XX, quan va catalogar-se amb el núm. 18 entre les manuscrits del convent de Sant Domènec de València, en l'actualitat conservat al carrer de Cirilo Amorós, 54 de València.

CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ I EDICIÓ

En l'edició que els presentem a continuació, hi hem aplicat les normes habituals emprades en la publicació de textos de la col·lecció. Hem puntuat a la manera moderna, i accentuat en la forma actual, observant els usos fonètics tant del valencià com del castellà, que són propis del llibre. Del mateix mode, hem normalitzat l'ús de les majúscules i minúscules, i adoptat l'apòstrof per a les elisions, tret d'aquelles que no són admeses en la llengua actual, on les substituïm pel punt volat. Quan la grafia *ll* ha tingut valor geminat, s'ha reemplaçat per *l·l*.

Es respecten, així mateix, les grafies originals, però hem regularitzat *i/j* i *u/v*, a l'igual que l'ús de la *ç* davant de vocal; també les consonants dobles a l'inici d'una paraula es transcriuen com una sola, conservant-les en el cas d'estar enmig de la mateixa. D'altra banda, hem optat per presentar en minúscula els noms de càrrecs o dignitats —exceptuant-hi els noms propis d'esglésies, capelles i/o carrers, en què hem conservat la majúscula en la denominació de, verbigràcia, *Sant/a* o *Nostra Senyora*—. Quant a les formes verbals del verb *haver*, emprades com a auxiliars en 1a i 3a persones del singular del pretèrit perfet compost, si no duen la *h*, van accentuades de la següent manera: *é* i *à*.

Els mots comuns, com, per exemple, *senyor*, *senyora*, *reverend* o *don*, entre d'altres, que s'escriuen generalment abreviats al manuscrit, es desenvolupen sense indicació, el mateix que es fa amb els noms de persona d'ús freqüent —a excepció d'un nom propi en concret que, al desconèixer de quin es tracta, hem optat per afegir-hi els punts suspensius entre parèntesi: *N(...)*—. Tanmateix, les lletres, síl·labes, partícules o paraules que manquen al mateix manuscrit, per un probable oblit dels

copistes, són restituïdes entre < >, les llacunes del text s'han assenyalat entre parèntesis (*en blanc*), i, en cas que estiguen presents errors o faltes manifestes, s'han indicat amb (*sic*); però, quan la restitució és deguda a danys o correccions (generalment cancel·lacions o repeticions dels escrivans), s'adverteix en nota a peu de pàgina. No obstant, les anotacions marginals del text original que els amanuenses copiaren en el manuscrit que editem, les hem respectat tal i com hi apareixen entre [ ].

Respecte a les citacions castellanes i llatines, que apareixen en cursiva (excepte els títols esmentats dins de la pròpia citació, que apareixeran en lletra redona), s'ha seguit la normativa gramatical corresponent, encara que en algunes paraules corruptes/dubtoses s'ha posat al costat un interrogant (?). Així mateix, en aquells errors manifestes de concordància o que comportaven una interpretació ambigua, s'ha optat per dues opcions de solució: en el cas generalitzat de les abreviatures *fol.*, s'ha desenvolupat la paraula seguint el patró dels amanuenses, qui empen la forma d'ablatiu *folio* en els exemples en què apareix sencera la paraula; en altres errors en què s'ha hagut de canviar el cas a algun element de la frase per a facilitar la comprensió de la mateixa, s'ha especificat en nota a peu de pàgina. La causa d'aquestes puntuals anomalies, la desconeixem, no sabem si partiren del text original o es deuen als copistes. Així mateix, en el cas del grup *ti* davant de vocal (ex: *Valentia*) es redueix a l'ús de l'època clàssica, del mateix mode que s'ha optat per desenvolupar el diftong *ae* front a la desinència *e* en aquelles paraules en genitiu singular, i *oe* enlloc d'*e* (ex: *Portae-Coeli*). Per últim, les xifres romanes apareixen en versaleta i entre dos punts.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

Fonts

- ACV, Mss., 332: Un cartujo de Portaceli, *Vidas de varones ilustres de Portaceli (2ª parte de los Anales de esta casa)*, Juan Bautista Civera, 1653 [1736].
- AHN, Clero, còdex 1.372B: Giner y Aragón, J. B., *Fundación y progressos de Ara Christi, convento de religiosos cartuxos* [ca. 1640-1665].
- Archivo de la Grande Chartreuse, Saint-Pierre-de-Chartreuse, Mss.: Civera, J. B., *Historia brevis foundationis sanctae cartusiae beatae Mariae de Porta-Coeli ac virorum illustrium, qui in ea sanctitate floruerunt* [1629].
- Archivo Histórico Nacional, Madrid (=AHN), Clero, còdex 1.149-B: Marqués, F., et al., *Sumari de la fundació y edificació del monestir de Valldechrut* [anterior a 1567, amb afegits del segle XVII].
- Arxiu de la Catedral de València (=ACV), *Varia Portaceli*, lligall 72, ff. XXI^r-XXIII^r.
- Arxiu del Regne de València, València, Clero, llibre núm. 2.951: Navarro, H., et al., *Fundación de la cartuja de Ara Christi* [redactat des del primer terç del segle XVII amb afegits fins al segle XVIII].

- Arxiu dels PP. Dominicans, València, Mss., 18: Pastor, J., *Catálogo de benefactores (1272-1688)* [1780-1781], transcripció del *Catalogus benefactorum domus Portae-Coeli* [1563] del P. Joan Antoni Eixarch, continuat per altres cartoixans fins l'any 1688.
- Biblioteca de la Hispanic Society of America, Nova York, Mss., núm. B 1.141: Civera, J. B., *Segunda parte de los Anales de la presente casa de Portaceli. En que se escriben las vidas de algunos religiosos della señalados en santidad, con un catálogo de los que escribieron libros y otro de las fundaciones de la presente provincia* [1645-1653].
- Biblioteca Municipal de Valencia, Valencia, Mss.: Sucías Aparicio, *Los monasterios del Reino de Valencia*, 3 toms, «Monasterios Cartujos: Porta Coeli, Vall de Christi, Ara Christi», t. II [1907].

Bibliografia

- Actas del Congreso Internacional sobre las Cartujas Valencianas*, Analecta Cartusiana, 208, 2 toms, Salzburg-el Puig, Universität Salzburg-Ajuntament del Puig, 2004.
- FERRE DOMÍNGUEZ, J. V., *Joan Baptista Civera, el cronista de Portaceli*, Analecta Cartusiana, 219, Salzburg, Universität Salzburg, 2004.
- «Civera i Alfaura: els cronistes de les cartoixes valencianes», dins A. Ferrer Orts, J. M. Gómez i Lozano i E. Ferrer del Ríó (dirs.), *Actes del seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, Analecta Cartusiana, 338, Salzburg, Universität Salzburg, 2018, pp. 99-121.
- FERRER ORTS, A. (coord.), «Les cartoixes valencianes. El silenci de la memòria», *Saó*, 306 (monogràfic), 2006.
- *Bonifacio Ferrer (1355-1417) y su tiempo según sus primeros biógrafos, los cartujos Civera y Alfaura*, Analecta Cartusiana, 336, Salzburg, Universität Salzburg, 2018 (2a ed.).
- «*Christus rex venit in pace, Deus homo factus est*. L'obra de l'aqüeducte de la cartoixa de Portaceli en temps de Francesc d'Aranda (1393-1438)», *Afers*, 94, 2019, pp. 745-766.
- FERRER ORTS, A. i E. FERRER DEL RÍO, «Sant Benet de Mahuella, un priorat desconegut a l'Horta Nord», en *Turisme cultural desenvolupament territorial i sostenibilitat*, Actes del 1r Congrés Universitat de València-Instituts d'Estudis Comarcals, València, Universitat de València, 2013, pp. 223-230.
- FERRER ORTS, A., J. M. GÓMEZ I LOZANO i E. FERRER DEL RÍO (dirs.), *Actes del seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, Analecta Cartusiana, 338, Salzburg, Universität Salzburg, 2018.
- FERRER ORTS, A., J. M. GÓMEZ I LOZANO i F. ORTS HURTADO (coords.), *Les cartoixes valencianes. Guia* (ed. trilingüe), el Puig, Ajuntament del Puig, 2003.

- FUSTER SERRA, F., *Cartuja de Portaceli. Historia, vida, arquitectura y arte*, col. Estudios, 5, València, Ajuntament de València, 1994 (reed. 2003).
- *Legado artístico de la cartuja de Portaceli. Obras, iconografía, benefactores y artífices en su contexto histórico*, Analecta Cartusiana, 296, Salzburg, Universität Salzburg, 2012.
- GIMENO BLAY, F. M., *El Compromiso de Caspe (1412). Diario del proceso*, Fuentes históricas aragonesas, 63, Saragossa, Institución Fernando el Católico (CSIC), 2012.
- GINER Y ARAGÓN, J. B., *Fundación y progressos de Ara Christi, convento de religiosos cartuxos*, Ed. a cura d'Albert Ferrer Orts, Analecta Cartusiana, 196, Salzburg, Universität Salzburg, 2003.
- GÓMEZ I LOZANO, J. M., «L'Annunciata de Porta Coeli, una efímera fundació cartoixana en l'Horta de València», *Actes del II Congrés d'Estudis de l'Horta Nord*, València, CEHN, 2004, pp. 129-135.
- GUINOT, E., *Els fundadors del Regne de València. Repoblament, antroponímia i llengua a la València medieval*, col. Biblioteca d'estudis i investigacions, 39-40, 2 vols., València, Ed. Tres i Quatre, 1999.
- HINOJOSA MONTALVO, J., *Diccionario de historia medieval del Reino de Valencia*, col. Historia/Estudios, 4 toms, València, Biblioteca Valenciana, 2002.
- HOGG, J., G. SCHLEGEL (eds.), *Monasticon Cartusiense*, vol. IV, *España: Pars I, Provincia Cataloniae*, Analecta Cartusiana, 185:4, Salzburg, Universität Salzburg, 2006, pp. 72-107.
- MONTERO TORTAJADA, E., «The oligarch and the paintbrushes: a biographical sketch of Andreu Garcia, priest», *Espacio, Tiempo y Forma, Serie VII Historia del Arte*, 1, 2013, pp. 25-43.
- PÉREZ GARCÍA, P., «La nobleza valenciana del Quinientos en su contexto europeo», dins L. Arciniega García (coord.), *Aproximaciones de contexto al catillo palacio de Alaquàs. Sangre, tinta y piedra*, València, Universitat de València, 2019, pp. 11-137.
- PUIG-RIGAU, J. O., *Excritores cartujos de España (edición corregida y aumentada 1976)*, t. I, Analecta Cartusiana, 161, Salzbur, Universität Salzburg, 2001.
- RIBES TRAYER, M. E., *Los anales de la cartuja de Porta-Coeli*, col. Documents històrics, València, Institució Alfons el Magnànim, 1998.
- RUBIO VELA, A., M. RODRIGO LIZONDO, *Antroponímia valenciana del segle XIV. Nòmines de la ciutat de València (1368-69 i 1373)*, València-Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.
- SIMÓN AZNAR, V., *Historia de la Cartuja de Vall de Cristo*, Sogorb, Fundación Bancaja, 1998.
- TARÍN Y JUANEDA, F., *La cartuja de Porta-Coeli (Valencia). Apuntes históricos*, València, Establecimiento tipográfico de Manuel Alufre, 1897 (ed. facsímil, València, Librerías París-Valencia, 1986).
- VILLALMANZO CAMENO, J. (ed.), *Fundació de la cartoixa d'Ara Christi*, col. Fonts històriques valencianes, 16, València, Universitat de València, 2004.

*T*ranscripció
del Catálogo de benefactores
de la Cartoixa de Portaceli

¶¹ Copia fiel del *Catálogo de benefactores* que, de su propia mano, escribió el venerable padre don Antonio Juan Exarch y se halla original en el archivo de esta cartuja de Portaceli en el libro intitulado *Registro antiguo*, desde el folio 289 hasta el folio 312.¹

Catalogus benefactorum domus Portae-Coeli in quo describitur quid quisque donaverit.²

¶¹ F. TARÍN Y JUANEDA, *La cartuja de Porta-Coeli (Valencia). Apuntes históricos*, València, Establecimiento tipográfico de Manuel Alufre, 1897 (ed. facsímil, València, Librerías París-Valencia, 1986). p. 28, refereix que el document que consultà –i reproduïx en llatí entre les pp. 255-296– procedeix de l'Arxiu de la Catedral de València i s'intitula *Varia Portaceli*. En realitat, es tracta del lligall 72 de l'esmentat arxiu (ff. XXIr-XXIIIr), obra del pare Exarch en llengua llatina. Com veurem, aquesta versió no coincideix exactament amb la que hem consultat i transcrit nosaltres, custodiada en l'Arxiu dels PP. Dominicans de València, acabada d'escriure en març de 1781 per fra Josep Pastor basant-se també en dom Exarch. Quasi una centúria més tard, M. E. RIBES TRAVER, *Los anales de la cartuja de Porta-Coeli*, col. Documents històrics, València, Institució Alfons el Magnànim, 1998, pp. 72-227, consultà aquest darrer document, insertant puntualment algunes de les seues dades a mesura que avança en la transcripció del manuscrit *De Rebus Monasterii Porta-Coeli*, conservat en la Biblioteca Històrica de la Universitat de Va-

lència. Cal notar, igualment, que els anys del text transcrit no són necessàriament correlatius, criteri que s'ha seguit en aquesta edició. ¶² F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 255, comença la transcripció de la documentació consultada en la catedral en 1271, si bé és cert que en l'original de la seu de València no apareixen els anys al marge. Sobre la fundació del cenobi i els seus primers anys d'existència s'hi ocupa, a més de TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 47-71, F. FUSTER SERRA, *Cartuja de Portaceli. Historia, vida, arquitectura y arte*, col. Estudis, 5, València, Ajuntament de València, 1994 (reed. 2003), pp. 89-128, i, del mateix autor, *Legado artístico de la cartuja de Portaceli. Obras, iconografía, benefactores y artífices en su contexto histórico*, Analecta Cartusiana, 296, Salzburg, Universität Salzburg, 2012, pp. 23-96. Pel que fa als assumptes econòmics de la cartoixa, resulten imprescindibles les dades aportades per TARÍN Y JUANEDA (pp. 117-170) i FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 189-196, 245-255 i 325-334. Pel que fa a la descripció del lloc, vegeu TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 1-3, 41 i 118, a més de FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 92-96.

1272. *Primo*, lo reverent frare Andreu de Albalat, bisbe de València, y lo seu capítol, qui foren <els> primers fundadors de Portaceli l'any 1272, *die sexta novembris*. Donaren la retoria de Liria y lo lloch de Beniparrell, lo qual se vené y del preu se comprà la alqueria prop la creu de Moncada, *ut supra continetur*. Dit bisbe donà lo juspatronat de dita retoria y lo terç de delme de les compres primera y segona, y l'any 1276 deixà en son testament al monestir cinch-centes liures turoneses. [Al marge diu: «*Frater Andreas de Albalat, aragonius, fuit electus episcopus valentinus anno 1248. Obiit Viterbii anno 1276. Tenía por armas una ala de ave*»].

Lo rey en Jaume, qui conquistà lo regne de València, a pregàries del sobredit bisbe, otorgà privilegi de possehir béns de realench. Y son fill, lo rey en Pere, nos ^{¶2} donà tot lo dret que tenia en est terme, antigament nomenat de Lullén. Y lo fil d'est nomenat lo rey en Jaume, *cum instrumento ad thesaurarium directo*, prometé al monestir deu mil sous. Ignora's si's cobraren.³

1279. *Reverendus dominus Jacobus Roca, episcopus de Osca*, l'any 1279 donà la cisterna qu'està al costat de la sglésia de Liria. *Vide folio 77*.⁴

1301. La noble dona Sància Ferrandis, néta de Eiximén Pérez de Arenós, donà aquest terme l'any 1301. *Vide folio 7*. La qual, en son testament, deixà deu mil sous. Fon soterrada en la sglésia de la conreria, y ara en lo fossar.

1306. Lo il·lustre senyor Jaume Pere, fill del rey en Pere y nét del rey en Jaume <el> Conquistador, y marit de la dita senhora, donà l'any 1306 do<s>-cens sous perpetuaus. *Vide folio 120*.⁵

Reverendus dominus Raimundus Gasto, episcopus valentinus, fon intercessor ab dita senhora que donàs dit terme. Edificà lo capítol dels monges, sobre la porta del qual estava pintat, y mentres vixqué donà cascun any vint-y-cinch lliures al monestir. [Al marge: «Lo bisbe que intercedí ab dona Sancha Ferrandis no fonch *Raimundo Gasto*, sinó *Raimundo de Ponte*, quint bisbe de València, al qual sucey *Raimundo Gasto*, el qual fonch elegit lo any 1312, y la dita senhora ya era morta lo any 1308»].⁶

1296. Ramon Fabarçà donà l'any 1296 cent-dotse sous sobre terres en la orta de Morvedre, los quals foren venuts al vicari del Puig, y del preu, ajustant-hi quaranta-^{¶3}huit lliures, foren comprats huitanta-tres sous ab fadiga y luïisme. *Vide Librum substantialem, folio 14*.

¶³ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 255-256, seguidament passa a 1277 i 1278. ¶⁴ *Ibid.*, p. 257, relaciona l'any 1290. ¶⁵ *Ibid.*, 256, desenrotlla majorment l'any 1279, incloent-hi en eixa

mateixa anualitat les informacions ací relacionades en els anys 1301 i 1306. ¶⁶ *Ibid.*, pp. 256-257, relaciona allò esdevingut l'any 1307 fent referència a part de la informació relativa a 1306.

1302. Simó Gavella, flaquer, donà per caritat l'any 1302 do<s>-cents setanta-quatre sous.⁷

1309. Jaume *de Manso* donà deu sous ab fadiga y lluïisme sobre una casa en lo raval de la vila de Lúria per a oli, perquè cremàs una llàntia en la sglésia. Estos deu sous, o són venuts o perduts.⁸

1325. La spectable senyora dona Margarita de Lúria, contessa de Terranova, edificà la claustra vella, y dexà en son testament tres mil sous de renda sobre la baronia del Puig de Cebolla; edificà lo claustro de recordació cubert de fusta, y donà la imatge de fusta de la Verge Maria, la qual està en lo altar major. La part que tocava a Portaceli en lo Puig fon venuda. *Vide supra, folio 97.* La propietat és trenta-sis mil sous, la pensió noranta lliures. Morí dita senyora a 11 de març, any 1343.⁹

1324. *Bertholomeus Thos, chirurgicus Liriae, anno 1324, instituit beneficium in ecclesia Liriae sub invocatione Corporis Christi, cuius patronatum, post mortem suam, dimissit priori Portae-Coeli, ordinavitque ut clericus ex septem decim libris, quibus praedictum beneficium dotatum fuerat, daret annis singulis domui Portae-Coeli viginti solidos. Anno 1343, instituta vicaria perpetua Populetae, cui unitum fuit praedictum beneficium, relaxavit conventus ratione servitutis dictos viginti solidos modo posset ipsos repetere, verum cum dictum beneficium non valeat nisi tres aut quatuor libras, propterea perditum sunt.* [Al marge diu: «Per un aniversari deixà estos vint sous, lo qual és notat a nou de agost, segons he trobat en lo calendari de uns estatuts»].¹⁰

1347. Bernat Palau, apothecari, deixà en son testament rebut per Gil Vidal, notari, l'any 1347, a Portaceli, mil sous.¹¹

1357. Na Paloma, muller de micer Pere Calbet, juriste, havia prestat al convent mil sous, los quals en son testament deixà los cinch-cents, en particular, als monges y frares, y los altres cinch-cents en comú l'any 1357.¹²

1375. L'any 1375 rebé don Arnau Scapolat en la sepultura de don Blascho Ferrandis de Herèdia 22 sous, de Ramon Costa 120 sous, de una dona de Morvedre 30 sous, *a quoddam* 5 sous, de Jaume Rosinyol 30 sous, per l'ànima de una

¶ ⁷ *Ibid.*, p. 257, coincideix amb aquest tenor, especificant que Gavella era pintor.
¶ ⁸ *Ibid.*, p. 257, coincideix amb aquest tenor.
¶ ⁹ *Ibid.*, p. 258, anota allò esdevingut l'any anterior, 1324. Sobre les vicissituds d'aquest claustret, a més de *ibid.*, pp. 24-25 i 55, se n'ha ocupat també F. FUSTER SERRA, *op. cit.*,

2003, pp. 179-181. ¶ ¹⁰ F. TARÍN Y JUANE-DA, *op. cit.*, pp. 257-258, relaciona l'any 1342. En realitat el que transcriu és el que ací apareix narrat separadament els anys 1325 i 1347.
¶ ¹¹ *Ibid.*, pp. 265-266, relaciona a continuació l'any 1348. ¶ ¹² *Ibid.*, p. 258, refereix l'anotació a 1347.

dona 50 sous, y 20 sous qu'ens deixà mosén Ramon Castelló, prevere de Líria, y 200 sous que deixà la muller del dit Ramon Costa, *in die Animarum* 66 sous y un diner, de na Gosalba 25 sous, sis diners, y, l'any <13>76, en lo dia del aniversari <de> cap d'any, del dit don Blascho 25 sous. [Al marge diu: «Com la letra de don Simó de Castellet, qui fon prior sis anys, no puga llegir, no pose les caritats que ell rebé»].

1386. L'any 1386 rebé don Bertomeu Crispà, prior, de mossén Jofre Boil 154 sous, sis diners.

1382. Lo reverent don Pere López Cedrelles, prevere, deixà al monestir 20 sous perpetuaus cascun any sobre certa terra ¶⁵ en la orta de Sogorb. *Vide supra, folio 121*.¹³

1375. Lo magnífich mossén Guillem Colom, senyor de Beselga y Stivella, deixà en son testament, fet l'any 1375, que fos fet un monestir en la sua casa de Beselga, del qual lo prior de Portaceli fos superior, *sicut supra, folio 255 latius continetur*, y, per no poder-se efectuar, los marmessors donaren a Portaceli catorce mil sous, dels quals se comprà la decena y oncena compra. [Al marge diu: «En son testament deixà a Portaceli 200 sous, los quals rebé lo prior l'any 1375»].¹⁴

Lo reverent don Joan Jorba, monge profés de esta casa, donà cent sous de renda. *Vide Librum benefactorum*.¹⁵

1394. *Rex Petrus dedit facultatem emendi bona de realenco usque ad summam mille solidorum. Et filius suus, Joannes rex, dedit varia privilegia usque ad summam decem millium¹⁶ solidorum censualium. Et idem rex et Yolans, uxor sua, concesserunt quintam partem unius barchae¹⁷ de brugina in stagno qui nomen Albufera, pro quo modo recipit conventus quotannis a baiulo generali Valentiae triginta libras. Vide folio 161*.¹⁸

Michael Cardona dedit octo millia solidos conventui pro anima cuiusdam viri cui tenebatur. Vide Librum benefactorum. Mense madio (sic) dedit sex millia solidos anno 1403, et anno 1408 duo millia solidos. Vide Librum domni Bonifacii Ferrer, ¹⁹ folio 151.

Raimundus Tolza, aequus et iuris utriusque doctor, atque advocatus domui, testamento reliquit ducentos ¶⁶ solidos censuales <et> perpetuales, quos haeredes sui annis

¶¹³ Íbid. ¶¹⁴ Íbid., p. 258, refereix l'anotació a 1347. Sobre Beselga, en l'obra del mateix autor, pp. 58-59. ¶¹⁵ Íbid., p. 258, refereix l'anotació a 1347. ¶¹⁶ En realitat diu: *millia*. ¶¹⁷ En realitat diu: *barchanum*. ¶¹⁸ Íbid., p. 259, relaciona aquesta referència en l'any 1324. ¶¹⁹ Íbid., p. 258, relaciona aquesta dada en l'any 1336. Sobre Bonifaci Ferrer, vegeu els recents estudis de A. FERRER

ORTS, *Bonifacio Ferrer (1355-1417) y su tiempo según sus primeros biógrafos, los cartujos Civera y Alfaua*, Analecta Cartusiana, 336, Salzburg, Universität Salzburg, 2018 (2a ed.), i A. FERRER ORTS, J. M. GÓMEZ I LOZANO i E. FERRER DEL RÍO (dirs.), *Actes del seminari Bonifaci Ferrer (1355-1417) i el seu temps*, Analecta Cartusiana, 338, Salzburg, Universität Salzburg, 2018.

singulis domui Portae-Coeli largirentur; ipsos autem, uxor sua et executores testamenti cum licentia reverendi episcopi valentini redemerunt pretio quatuor mille solidorum, sicut habetur in Libro rectionum, sive computorum, quem incepit scribere domnus Bonifacius Ferrer, prior, folio 152, tametsi aliud narret Liber benefactorum. [Al marge diu: «L'any 1374 se compraren 200 sous de dit Tolzà, que fon la octava compra, y l'any 1404 se agueren estos²⁰ quatre mil sous. Hoc scripsi ne quis crederet, que los 200 sous de la octava compra donàs dit Tolzà»].²¹

Bernardus Blanch, iuris utriusque doctor et monachus professus domui Portae-Coeli, sicut in eodem Libro benefactorum habetur, dedit conventui octingentos solidos annuales cum laudimio et fatica, referturque eadem in Libro prioris plenius contineri. Quis fuerit tunc temporis prior, ignoratur, et multi libri priorum desiderantur, et de hoc monacho nunquam aliquid legi praeterquam in quoddam processu, in qua causa legitimae spectantis (sic) ad domum Portae-Coeli, de mortuo filio domni Bonifacii Ferrer, cui nomen fuit Francisco, in quo continetur testamentum domni Bonifacii et ipsius publicatio, cui etiam est inserta quaedam epistola reverendi prioris domni Petri Iuliani, prioris huius domus in haec verba: «Mosènyer en Vallseguer, quan vos plaurà, poreu publicar lo testament, car lo dia de Sant Joan Baptiste propasat, frare Bonifaci Ferrer y frare Bernat Blanch feren professió». Fuit autem scripta praefata epistola in fine mensis Junii, anni 1396.

Post quem annum omnes census, quos Porta-Coeli adquisivit aliquorum benefactorum munificentia, vel emit, certum est non esse illos octingentos solidos superius dictos. Quare credendum est quod iste Bernardus Blanch, anno 1373, dederit domno Arnaldo Scapolat, priori Portae-Coeli, 17.547 solidos, octo denarios, ex quibus ipse prior emit a Raimundo Tolzà 211 solidos, 4 quae fuit septima emptio censuum cum laudimio. Et a nobili domina Elichsen de Romaní 592 solidos, octo denarios et obolum, quae fuit octava emptio; quae emptiones summam capiunt octingentorum quatuor solidorum et oboli. Et post annos vigintiduos defuncta uxore, una cum domno Bonifacio Ferrer habitum suscepit monachalem, aut fuere duo Bernardi Bianchi huius domus monachi, quod non credo, credat unus quisque quod velit,²² et dilucidum faciat quod obscurum est si sibi integrum fuerit. Dedit etiam casullam ex tauris, qua utitur sacerdos in die sancti Stephani.²³

1396. *Benedicta Ferrer, soror domni Petri Torrella, dedit huic domui octodecim solidos cum laudimio et cetera solvendo in festo Paschae super domo quadam in urbe Valentia<e>, in vico de la Draperia del lli, qui modo dicitur la Corregeria, anno 1396, facta fuit praedicta donatiu.²⁴*

1404. *Petrus Calaf, pharmacopola, sicut continetur in Libro domni Bonifacii Ferrer, folio 152, pro quoddam anniversario reliquit quindecim solidos perpetuales quos*

¶²⁰ Repetit: estos. ¶²¹ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 259-260, adscriu l'anotació a 1336.

¶²² En realitat diu: *volet*. ¶²³ *Ibid.*, pp. 260-261,

adscriu l'anotació a 1396. ¶²⁴ *Ibid.*, p. 261, coincideix amb aquest registre. Seguidament, pp. 266-268, fa esment dels anys 1400 i 1401.

redemit l'adminis-||⁸trador *eleemosynae* de En Conesa dans (?) *conventui 300 solidos*, los quals serviren per cobrar lo Puig.²⁵

1403. *Joannes Guerau, presbyter, annis 36 annuos census quos Porta-Coeli possidet Valentiae cum laudimio et fatica summa diligentia collegit, sicut apparet per quinterniones qui adhuc extant, et moriens 8 Julii, anno 1403, bonorum suorum haerem instituit domum Porta-Coeli, ex quibus factum est retabulum maius et chorus monachorum, et ab executoribus testamenti empti 59 solidi et septem denarii in termino de Soterna, quae fuit septima decima emptio. Sepultus autem fuit in ecclesia Sancti Laurentii, iuxta portam coemiterii (sic) subtus lapidem lividum.*²⁶

1411. *Petrus Joan, civis Valentiae, expendit sex mille solidos in aedificanda et ornanda capella Sanctae Anna.*²⁷ *Sepultus anno 1411 cum habitu conversorum in nostro coemiterio (sic), ubi superpositus lapis albus marmoreus cum suis insigniis, nempe aquila, qua designatur sanctus Joannes Evangelista, quem lapidem anno 1532 ab nepos (sic) praedicti Petri Joan, aequestrus, ordinis eodem, etiam apellatus nomine <d>e Liguria, asportari fecit. Moriens reliquit idem Joannes aliquot volumina. Vide Librum benefactorum. In charta capituli generali anni 1422 habuit tricenarium.*

1408. *Maria Eximenes, uxor Petri Artesii infrascripti, anno 1408, testamento dimissit domui Porta<e>-Coeli centum florenos, valentes mille centum solidos, quos ||⁹ vir suus statim solvit.*²⁸

*Petrus Artes, aequestrus ordinis, a rationibus regum Aragonum et Valentia<e>, Joannis et Martini fratrum, quod officium vulgo magister rationalis apellatur, capellam Omnium Sanctorum aedificavit (quae anno 1512 miro modo a conventu ornata, picta et strata est). Extruxit duo hospitia pecunias etiam, dum viveret, sapius largitus est: dedit, anno 1390, 166 solidos cum laudimio ac super septem domibus en la selleria, et, anno 1415, 27 solidos super quadam domo in parroquia Sancti Stephani, 18 autem solidi, quos tunc etiam reliquerat, numquam haberi potuerunt. Dedit praeterea quosdam libros, et cupam argenteam deauratam, et duo reliquiaria, ex quibus unum, et praedicta cupa ad faciendam crucem argenteam conflata sunt a domno Thoma<e> Gallen, prioris.*²⁹ *Denique legitimam ad se pertinentem, defuncto filio suo Francisco, conventui largitus est. Iacet in capella Omnium Sanctorum. Mortuus autem fuit anno 1416, quarto februarii. [Al marge diu: «In charta capitulis generalis anni 1369 sic legitur: 'Conceditur domino Petro Artes, quod cum uxore, et liberis possit sepeliri in capella, quam in domo Portae-Coeli fabricavit'. Et in*

¶²⁵ *Ibíd.*, pp. 266–267, relaciona els anys 1405 i 1406. ¶²⁶ *Ibíd.*, p. 266, relaciona lacònicament l'any 1403. ¶²⁷ Sobre la capella finançada pels Joan i altres obres realitzades en el segle XV, a més de *ibíd.*, p. 26, vegeu F. FUSTER

SERRA, *op. cit.*, 2003, p. 158, i, del mateix investigador, *op. cit.*, 2012, pp. 116–118 i 271–290. ¶²⁸ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 261, coincideix en l'any i el tenor. ¶²⁹ En realitat diu: *priore*.

carta anni sequentis conceditur praedictae uxori, quod cum tribus dominabus posset audire missam in dicta capella. Hoc scripsi ut appareat quo tempore coepit esse benefactor huius domus»].

Franciscus Artes, filius praedicti Petri, dimissit do-||¹⁰mui pro vestiario conventus tredecim millia et quingentos solidos [al marge diu: «20 Iulii 1409, hoc legatum testamento reliquerat»] ex quibus emptae sunt 26 librae perpetuales, videlicet 10 librae super quadam domo in vico dicto lo Trench, quae est secunda ad manum sinistram eundo ad forum. Aliae 10 librae super domo sita in vico quo itur a Calatrava ad ipsum forum. Dedit etiam fermallum cum gemmis et margaritis. Mortuus est ante patrem suum Sardinia, sepultus in capella Omnium Sanctorum, quo fuit translatus.³⁰

1428. *Blanca Artesia, filia praedicti Petri Artes et uxor Petri Sancii de Calatayut, de quo inferius dicitur, dedit huic domui centum solidos perpetuales, nunc vero recipiuntur octuaginta solidi tantum cum laudimio et fatica. Vide Librum substantialem.³¹*

Catherina d'Entença, señora de Nàquera, muller *quondam* de mossén Vidal de Blanes, governador de València, y cosina germana del sobredit mossén Pere Artés, donà al monestir 50 lliures y un drap de or, valent 30 lliures, y deixà cent sous perpetuals de renda, dels quals la mitat són quitats. *Vide Librum substantialem, folio 248.* Y ab codicil rebut per Vicent Freixenet, notari, l'any 1414, elegí sepultura en la capella de Tots Sants, on fon soterrada ab lo hàbit monachal.³²

1396. Don Bonifaci Ferrer, germà de sent Vicent Ferrer, doctor en leys, morta sa muller [al marge diu: «*Uxor eius dicebatur Jaumeta Dezpont, et filia maior Ysabel*»] ||¹¹ y set filles, que estan pintades en lo retaule de Sentas (*sic*) Creu [al marge diu: «*Anno 1397, episcopus oliensis in die sancti Mathiae consecravit aram altaris capellae Sanctae Crucis, ibique celebravit*»], prengué l'hàbit de cartoixà en esta casa <el> dia de Sant Benet <de> l'any 1396, y fèu professió <el> dia de Sant Joan Baptiste <de> dit any 1396. [Al marge diu: «Dix la primera baixa <el> dia de l'Assumpció, y cantada <el> dia de la Nativitat de Nostra Senyora»]. Fon procurador *sive* conrer, y l'any 1400³³ fet prior per lo general a instància del que era prior [al marge

¶ ³⁰ Ibid., pp. 261-262, relaciona aquest tenor en l'any 1416, tret del final: «*Petrus Artes prepositus valentinus filius supra dicti Petri Artes*». Precisament, en acabar aquest paràgraf, l'autor de la transcripció escriu a peu de pàgina: «*Hasta aquí está tomada la relación del libro Varia Portaceli, del Archivo de la Catedral de Valencia procedente de Porta-Coeli, folios 21 á 33 [en realitat del 21r fins al 23 r], cuya relación coincide con la del libro del Padre Exarch según la copia del P. D. José Pastor, conforme todo al MS. Del cual continúa este*

catálogo hasta el fin». Com s'ha comprovat fins ara, l'afirmació de Tarín y Juaneda no és del tot exacta. Sobre la capella dels Artés i altres obres executades en el segle XV, a més de TARÍN Y JUANEDA, pp. 28 i 66-67, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 129-196, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 27, 29, 205 i ss. ¶ ³¹ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 262, l'anotació és una mica més breu, encara que coincident. ¶ ³² Ibid., p. 263, el registre apareix en 1414. ¶ ³³ Ratllat: *en maig anà al capítol*.

diu: «Don Francés de *Angularia* era lo prior que renuncià»] y convent. Y dit any 1400, en maig anà al capítol general y, tornant-se'n, fon detengut en Avinyó per papa Benet XIII fins a 23 de juny de 1402, en lo qual dia fon elet en prior de la Gran Cartoixa *per mortem Guillermi Rainaldi, prioris dictae domus*, qui féu los statuts nous. [Al marge diu: «Per respecte de don Bonifaci, donà <el> papa Benet XIII lo priorat de Magüella a les cases de Portaceli y Valldechrist. *Vide supra*, a 126 cartes»]. Lo dit don Bonifaci donà al monestir quinze mil huitanta sous, sis diners y mealla de renda. *Vide Librum substantialem, folio 12*. Edificà la capella de <la> Sancta Creu ab retaule, càlcer, missal y altres ornaments.³⁴ Estant en Avinyó trameté per pagar alguns deutes propis y de casa 800 florins, que són 8.800 sous, y certs libres que havia fet scriure per a la casa. *Vide in libro dicti domni* ^{¶12} *Bonifacii, foliis 5 et 57*. En antprés (*sic*) l'hàbit, donà alguns libres, y l'any 1408 agué lo monestir per rahó de la llegítima que pertanyia a don Bonifaci per la mort del fill seu més chic nomenat Francés, que morí a 2 de juny de 1398, ab sentència donada de paraula per micer Guillem Çuera, 300 florins, que valen tres mil tre-cens sous. Havent-hi schisma en la Sglésia y en la orde, se'n vingué don Bonifaci ab <el> papa Benet en Spanya, y habità en Valldechrist, on morí l'any 1417, a 27 de abril. Lo següent any, a 5 de dit mes, morí son germà sant Vicent, qui era lo pus chich.³⁵

Frare Antoni Broll, lo qual era mercader en València, féu reparar les cel·les dels frares en la conreria. Donà un càlcer que costà 27 lliures, deu sous, y una casulla de cetí blanch, y altra de domàs blanch y la de les gallinetes de les Índies.

Mossén Francés Maza, prevere y rector de la parroquial de Sant Thomàs de València, donà lo retaule, lo qual està en lo capítol, *sive* capella de Sant Miquel.³⁶ Donà la glosa ordinària *super Epistolas Pauli* y un macho de albarda, féu fer la creu de pedra <del> camí de València, que costà 30 lliures y algunes charitats que donà.³⁷

Benedictus XIII, ante nuncupatus Petrus de Luna, natione aragonensis, tametsi male audiat, quod renuntiantibus duobus Summis Pontificibus in Concilio Constantiensi, ipse renuntiare noluerit, tamen huic domui multum contulit. Nam dedit decimam pertinentem ad ^{¶13} [al marge: «1415»] *episcopum dertusensem in villis Burrianae et Ondae domino Francisco de Aranda,*³⁸ *et post mortem suam huic domui. Vide supra folio 39. Dedit etiam 2.233 solidos anno 1414 qui fuerant cuiusdam galli schismatici et anno sequenti missit idem pontifex domno Francisco Maresme,*³⁹ *priori, per dominum Julianum de Loba*

¶ ³⁴ Sobre aquesta capella, ornaments i retaule, resulten imprescindibles les dades de F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 181-184, F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 123-128 i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 31-73. ¶ ³⁵ Vegeu la n. 25. És de notar que la mort de Bonifaci es produí el 39, mentre que el traspàs del seu germà fou l'any 1419. ¶ ³⁶ Sobre aquesta capella i retaule, entre d'altres obres pertanyents al

segle XV, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, p. 158, i, del mateix investigador, *op. cit.*, 2012, pp. 75-96. ¶ ³⁷ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 263-264, coincideix amb aquesta anotació. ¶ ³⁸ Sobre mossén Francesc d'Aranda, vegeu el recent estudi de A. FERRER ORTS, *op. cit.*, pp. 60-67. ¶ ³⁹ Sobre dom Francesc Maresme, vegeu el recent estudi d'A. FERRER ORTS, *op. cit.*, pp. 67-78.

8.250 solidos, et eodem anno 9.350 solidos, quos ab eodem pontifice acceperat dominus Petrus Comollis, isque eos missit per Genesium Pujalt [al marge diu: «Et, anno 1416, 110 solidos. Dedit etiam prioratum Maguellae»].⁴⁰

1414. Anno 1414, domnus Maresme, prior, recepit pro eleamosyna a fratre domni Joannis Ferrer 22 solidos et sex denarios, ab uxore domini Filipi Boyl 40 solidos, a domino Petro Artes superius dicto 2.200 solidos, a quodam 15 solidos, a fratre Joanne de Nea,⁴¹ antequam faceret professionem, 1.727 solidos, 10 denarios, a praeposito Artes 22 solidos, a domino baiulo valentino Joanne Mercader 100 solidos.⁴²

1415. Anno 1415 recepit idem pro eleamosyna a duobus militibus 31 solidos, 8 denarios, a baiulo valentino 100 solidos, a domino Francisco de Aranda, donato, 2.530 solidos, ab archiepiscopo tarraconensi per manus eiusdem Francisci 2.200 solidos, a comendatore Montisoni, qui vulgo apellatur Castellà de Emposta, per manus eiusdem Francisci 3.300 solidos, a dominis Petro Comollis et Bartholomeo Baiuli 4.400 solidos, ab eodem Francisco de Aranda per manus Joannis de Xulbe 1.980 solidos, ab uxore Joannis Caldés amit-¹⁴ta praedicti prioris 200 solidos, ab uxore Philipi Boil 33 solidos, a praedicto domino Petro Comollis 220 solidos, ab episcopo de Mondonyedo 159 solidos, a quibusdam 100 solidos, 2 denarios, a Martino Martinez, nepote Francisci de Aranda, ad complementum decem millia (sic) solidorum, quos testamento reliquerat hui<c> domui 1.100 solidos, eodem anno receperat idem prior 1.000 solidos quos reliquerat Catherina d'Entença, de quibus agitur pagina praecedenti.

1416. Anno 1416 recepit idem prior a comendatore Orlae, religionis Calatravae per dominum Joannem de Xulbe 2.750 solidos intercessione domini Francisci de Aranda, et a fratre Vilagut 2.200 solidos [al marge diu: «Hic frater Vilagut non dedit ex propriis pecuniis, sed ex pecuniis papae Benedicti XIII. Extat⁴³ littera episcopi maioricensis, camerarii eiusdem papae signata bb+»] et a d(omin)o N(...) de Xatmar, aequite, per manus dicti Joannis 8.800 solidos et in Paniscola a quodam viro in dignitate constituto, qui noluit nomen suum manifestare 1.078 solidos, a Raimundo Boil 22 solidos.⁴⁴

¶⁴⁰ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 264-265, l'anotació correspon a 1415. Pel que fa a Mauella, A. FERRER ORTS i E. FERRER DEL RÍO, «Sant Benet de Mahuella, un priorat desconegut a l'Horta Nord», en *Turisme cultural desenvolupament territorial i sostenibilitat*, Actes del 1r Congrés Universitat de València-Instituts d'Estudis Comarcals, València, Universitat de València, 2013, pp. 223-230. ¶⁴¹ Sobre fra Joan de Nea, vegeu l'estudi d'A. FERRER ORTS, *op. cit.*, pp. 78-82. ¶⁴² F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 265, fa esment de forma

més genèrica. És de notar que, a partir del any 1414, Tarín y Juaneda assenyalen amb un (*) els paràgrafs que «(...) están extractados del original del P. Pastor». És a dir, a partir d'ací la coincidència en el contingut –que no necessàriament en el detall– hauria de ser total; tanmateix, la major part de les versemblances no estan assenyalades amb un asterisc a mesura que avança en la transcripció, potser en oblidar-se'n l'autor de posar-lo. ¶⁴³ En realitat diu: *Extant*. ¶⁴⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 265, és més lacònic.

1417. *Anno 1417, recepit idem prior pro eleaemosyna 50 solidos et a quodam in dignitate constituto per manus Iacobi Bellido, presbyteri, 1.094 solidos, 6 denarios, et a domino Francisco de Aranda per Joannem Diez 1.518 solidos, 3 denarios.*⁴⁵

1348. Mossén Ponç de Villarragut ab testament fet l'any 1348, segons és contengut a 127 cartes del present libre, féu hereva a sa filla, y si moria de menor edat, fa ¶¹⁵ fet per sos marmessors en lo seu lloch de Magüella, un monestir del orde de Sant Benet. Dit monestir fon edificat y, per alguns anys, y agué prior de dit orde; après fon priorat *episcopi hostiensis et cardinalis vivariensis*, lo qual per haver mudat de la obediència del papa Benet XIII a la de<l> papa Alexandre fet en lo Concili de Pisa, dit papa Benet lo y llevà i'l donà a les cases de Portaceli y Valldejesuchrist, *pontificatus sui anno 21*, que fon l'any 1415. *Vide folio 36*. La renda de dit priorat és 4.000 sous sobre lo pes del rey, lo lloch de Magüella, l'alqueria de Negrals y una casa en València. Portaceli reb los dos mília sous cascun any, de Negrals agué 6.500 sous. *Vide folio 137*. De la casa 7.500. *Vide folio eodem (sic)*. La casa que lo monestir de Portaceli tenia en Magüella ab lo terme y señoria directa vené l'any 1553 per 27.000 sous. *Vide folio praecedente, folio 137.*⁴⁶ Molt poch d'estos 27.000 sous se han de atribuir al dit Vilaragut, car quant Portaceli començà a ésser señor de Magüella sens Valldechrist, que fon l'any 1450, més eren les despeses que les rebudes per estar lo lloch despoblat. Après, Portaceli comprà una alqueria ab 16 cafiçades y mija, y rompé terres y comprà y obrà la casa qu'estava dirruïda, y vené dita heretat ab los fruits y ab 22 cafiçades en terme de Albuxech, que nunca foren de dit Vilaragut. Ítem, anà en dita venda un rocí y un ase, dos bous, moltes gerres y aynes de casa, y de llauró, y una gran caldera per fer vin cuyt [*al marge diu: «Annumeratur inter benefactores ¶¹⁶ dictus Pontius Vilaragut, licet voluntas sua non fuerit ut conventus Portaceli (sic) bona sua posideret»*].

Episcopus hostiensis, idemque cardinalis, en temps de papa Martí V volgué repetir dit priorat, y, après de moltes despeses fetes *in Curia romana*, lo dit cardenal renuncià al dret que tenia, *anno 1421*. *Vide Librum benefactorum et supra, foliis 37 et 38*.

1400. La muller d'en Francesch del Bosch, mare de dona Ysabel, la qual féu hereu a Portaceli, deixà 100 sous en son testament, y la àvia, dita Jacma, de Pere del Bosch, 50 sous. Est any, frare Berthomeu Guillem (lo qual l'any 1412 mataren uns saltejadors venint de València) deixà hereu al convent, no's trobà de quanta cantitat. Est any posà en rebuda don Bonifaci Ferrer 55 sous.⁴⁷

¶⁴⁵ *Ibíd.*, p. 265, és molt genèric.

¶⁴⁶ En realitat diu: *Vide folio praecedenti, folium 137*.

¶⁴⁷ *Ibíd.*, p. 266, no és tan detallista.

1403. Eximén Pérez de Arenós 55 sous, *quidam* 11 sous. Pere Ferrer donà per mans de mossén Camuel 550 sous, la muller de Pere Soler 110 sous, lo dit mossén Camuel, canonge, 275 sous, don Bonifaci 22 sous, la muller de mossén Joan Mercader 94 sous.⁴⁸

1405. L'any 1405 agué de la herència de mossén Joan Guerau, don Francés de *Angularia*, prior, mil sous, y 200 sous que havia legat mossén Pelegrí Català al monestir.⁴⁹

1406. L'any 1406 rebé dit prior, de charitats, de Francés Çaidia, notari, 100 sous, de na Berthomeua Castellar 25 sous, de Pere Farisa 20 sous, de mossén Domingo Sabastià, vicari de Sant Nicolau, en recompensa de la promesa que havia fet ^{||}¹⁷ de servir un any lo monestir, 220 sous, de Jaume Castellví 15 sous, sis diners, de Pere Castellví 22 sous, de mossén Pere Camuel 120 sous, de Aparici Just, vassall de la Pobleta, 20 sous.⁵⁰

1407. L'any 1407 rebé dit prior de la muller d'en Jaume Jofre 100 sous.

1408. L'any 1408 rebé dit prior de mossén Jofre de Thous 110 sous, de Joan Bou, mercader, per mans de mossén Guillem Sallit, prevere, 660 sous, d'en Guerau Bou, ciutadà, 225 sous per mans del dit Sallit. Esta darrera partida rebé don Francés Gisbert, prior.

1409. L'any 1409 rebé don Francés Gisbert, prior, dels marmessors de la muller d'en Joan Claramunt 220 sous, *a quodam* 15 sous, 6 diners, de mossén Pere Artés 316 sous, de mossén Joan Porta, prevere, 600 sous, dels marmessors de la muller de Joan Flavià 50 sous, de la contessa de Foix 550 sous. Est any se rebé part de la legítima per lo fill de don Bonifaci Ferrer.⁵¹

1410. L'any 1410 rebé dit prior 220 sous per ops de un càlçer (*sic*), y 51 sous y 2 diners, y de la muller de Guerau Bou 110 sous, *et a quadam matrona* 100 sous.⁵²

1411. L'any 1411 rebé dit prior dels hereus de micer Joan Carbonell 200 sous, y de mossén Francés Aguilar 300 sous, *a quodam* 500 sous, *ab alio* 144 sous.

1412. L'any 1412 rebé dit prior per mans de mossén Jaume Bellido, prevere y procurador, 420 sous, part dels quals eren de almoynes, per no saber quanta part,

¶ ⁴⁸ Ibid., p. 266, és molt breu. ¶ ⁴⁹ Ibid., p. coincideix en termes generals. ¶ ⁵¹ Ibid. 266, és més breu encara. ¶ ⁵⁰ Ibid., p. 267, ¶ ⁵² Ibid., p. 267, narra el mateix tenor.

per ço no u specificque. En lo libret de mossén Jaume Bellido he trobat que sols les cantitats que rebé foren 500 sous sens los luïsmes. De na ^{¶18} Maria Mulet 50 sous, d'en Bernat Suau 200 sous, de mossén Guerau Bou 220 sous, de dona Toda Pérez 100 sous, de Joan Torrogrossa 200 sous, de na Ysabel Corbera 100 sous, d'en Pere Miró 30 sous. De l'any 1413 no y ha rebudes scrites, dels anys <14>14, <14>15, <14>16 y <14>17 ya estan en la carta precedent posades.

Lo reverent mossén Pere Camuel, aragonés del lloch de Alcorisa, artiaça de Xàtiva y canonge de València, fon gran benefactor d'esta casa segons se narra en lo *Libre dels benefactors*, y en les partides precedents he scrit algunes almoynes que donà, de les quals en dit libre no's fa memòria.⁵³

1401. Edificà la capella de la Verge Maria,⁵⁴ en la qual obrà junctament ab lo retaule, calçer (*sic*), missal y ornament despengué 10.000 sous. Per ell tenim la retoria de Benaguazir. *Vide supra, folio 105*. Procurà de charitats per a fer los archs juntament ab mossén Francés de Aranda en la cort de<l> papa Benet sixanta-sis mil sous. Despengué en les vidrieres de la sglésia, les quals féu portar de Flandes, onze mil sous. Edificà en la claustra dels taronge<r>s la cel·la *cuius est titulus*: «*Subditus esto domino, et ora eum*»; y la paret del ort de dita cel·la y de la del costat fins al llavador. Despengué en dita obra 7.700 sous. Donà també alguns llibres [al marge diu: «Morí a 26 de nohembre <de> l'any 1422. En la carta del capítol del any <14>23 té monachat per tot l'orde»].⁵⁵

1418. L'any 1418 rebé don Francés Maresme, prior, 760 sous, ^{¶19} los quals diversos avien dat per les necessitats de don Pere Despuig y, puig (*sic*) a ell no li feyen fretura, les prengué dit prior per la casa, y de mossén Jaume Romeu rebé 200 sous, *et quinta novembris* 62 sous, y de mossén Joan Julià 500 sous.⁵⁶

1419. L'any 1419 rebé dit prior 12 sous y de Pere Bertran 100 sous, *in die Animarum* 15 sous, sis diners, y de mossén Pere Codinats 1.500 sous, los quals deixà en son testament, y de Climent Ros 22 sous.

1420. L'any 1420 no rebé dit prior de charitats sinó 33 sous.

1421. L'any 1421 rebé dit prior perquè pregassen per l'ànima del fill del batle general, 100 sous, de mossén Joan Tolzà, cavaller, 200 sous per mans de fra

¶ ⁵³ *Ibid.*, p. 267, inclou aquest paràgraf en 1401. ¶ ⁵⁴ Sobre aquesta capella, retaule i ornaments, i altres obres relatives al segle XV, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 156-158, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 115-116. ¶ ⁵⁵ F. TARÍN Y JUANEDA,

op. cit., p. 267, coincideix generalment. Sobre aquestes millores, *ibid.* i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 155 i ss., i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 97 i ss. ¶ ⁵⁶ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 267-268, és més breu.

Joan de Nea, per l'ànima de una defuncta 300 sous, de oferta 24 sous per l'ànima de mossén Berenguer Mercader, cavaller, 50 sous, del batle general, que pregassen per sa muller *posita in extremis*, 50 sous.

En lo *Libre dels benefactors* és contengut com moltes persones venerables, procurant-ho mossén Francés de Aranda y lo reverent mossén Pere Camuel, estant en la cort de<l> papa Benet, en la qual dit Francés de Aranda estigué catorce anys, donaren sis mil florins, que són 66.000 sous, per fer los archs.⁵⁷ [Al marge diu: «Estos 66.000 sous no són altres dels que se han continuat en les cartes precedents, car la major part d'ells foren rebuts en los anys 1414, <14>15, <14>16 y <14>17 de<l> papa Benet XIII y de altres persones, se-²⁰gons és continuat a cartes 292»]. L'any 1405, en lo *Libre dels comptes* de don Francés *Angularia* trobe que: *aquaeductus aedificabatur* essent sobrestant de dita obra frare Antoni Broll, del qual atrás se fa memòria, poria ésser que *iste ductus aquae* sia la canonada ab canons llarchs y grossos que's féu ans de fer los archs. [Al marge diu: «És cert que era la canonada y no los archs»], la qual estava per defora junt a la paret dels orts de la claustra vella *cuius hodieque manent vestigia* y, perquè ab lo gran colp del aygua no pogués servir, foren forçats de fer los archs per la molta necessitat <que> tenien del aygua, com trobe que tenien tot l'any un mosso que, ab una bèstia, portava aygua al monestir, y en lo estiu ab dos bèsties. En los anys següens, l'any 1400 no's troba clara la continuació de dita obra fins l'any 1410, en lo qual don Francés Gisbert, prior, prengué mil sous emprats *ex pecuniis operis aquaeductus*. Los 66.000 sous damunt posats foren rebuts. L'any 1418 y <14>19 posa don Maresme <que> rebé per la messió de les obres certa quantitat. D'estos anys no's troba *Libre de obra*, però trobas un libre del any 1420 fins l'any 1428 intitulat *Libre de la obra* y un altre libre del any 1428 fins l'any 1435, en los quals llibres hi he fet taula y en ella se pot veure lo contengut en ells. Est darrer libre és intitulat *De la claustra*, que és de la del fossar.

En lo dit primer libre, don Joan Palacià ha continuat les obres que's feren en lo temps que ell fon ²¹ prior, ço és, del any 1468 fins <14>79 y a 96 cartes posa com féu lo peu quadrat dellà lo femer prenent en mig lo peu de pedra, lo qual se ubria per lo gran pes. La ciutat de València donà 75 lliures per esta obra que's féu l'any 1468, y de 97 cartes posa com acabada de pujar lo peu dels archs, del qual narraré en la plana següent, fent-y una parada l'any <14>70. A 135 cartes del dit darrer libre se conté com don Pere Ferrer, prior, féu quatre parades faxant lo primer peu dels archs entre'l qual y la paret passa lo camí, y té est peu de ample deu palms, y de llarc nou alnes y mija, féu-se l'any 1435. Entre est peu y lo primer de

¶⁵⁷ Sobre l'aqüeducte de la cartoixa, *ibíd.*, pp. 42-44, i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 159-163, i A. FERRER ORTS, «*Christus rex venit in pace*,

Deus homo factus est. L'obra de l'aqüeducte de la cartoixa de Portaceli en temps de Francesc d'Aranda (1393-1438)», *Afers*, 94, 2019, pp. 745-766.

les tres archades de rajola féu don Jaume Martí, prior, la segona vegada que fon prior, ço és del primer de juny <de> 1486 dins a 18 de dehembre <de> 1487, un peu arrimat al peu de les archades de rajola, que porà tenir de altària vint palms. [Al marge diu: «Per relació de un antich, no u scrigué don Jaume Martí en particular sinó que l'any 1487 rebé 200 sous per lo peu del arch del artiaça de Alzira].

L'any 1544 caygué la archada y esclafâ est peu, per ço quant feren la paret grossa l'any 1553, de tretse palms de ample y dalt finix en huit palms y mig, no gosaren carregar sobre dit peu esclafat, fent de lloses una volta junt a la sumitat de dit peu vell.

Lo any 1554, la setmana ans de Pentecostés, en quatre dies foren posats los fonaments de la paret, y en dos dies alzaren un estat de home, y après de la fi de agost ¶²² fins passat Tots Sants acabaren dita paret davall lo primer arch per hon passava lo camí. *Infra*, a 311 cartes, estan continuades les charitats que's aguerren per fer dites parets, que prenen suma de 219 lliures, 14 sous, 8 diners, de les quals les 210 lliures, 4 sous, 2 diners serviren per dites parets, y les 9 lliures, 10 sous y 6 diners per la canonada de plom.

Aprés de haver scrit la present carta, he trobat tres cartetes scrites per don Francés Maresme, prior de Portaceli, l'any 1420, les quals he cosit ací ajustant-li al principi y a la fi lo que he trobat scrit per clarícia de la obra de dits archs, y en lo *Libre de les obres* del any 1420 y de altres anys està scrita la mateixa relació a cartes 106 *et cetera*.

En lo susdit *Libre dels benefactors tantis nominibus* se fa menció com algunes persones notables trametien per les necessitats de mossén Francés de Aranda alguns diners, los quals dit mossén Francés feya que servissen per les obres de casa, ço és, per reparar la claustra del fossar y celler, *et cetera*. Per lo *Libre de la obra* que començà l'any 1420 appar com lo rei de Aragó, los bisbes de Çaragossa, de Leyda y de Girona, lo mestre de Muntesa y altres trametien estos diners, y posaven-se en una caxa a part y de allí's traïen per la obra.⁵⁸

Lo reverent mossén Bernat de la Boatella, prevere de la vila de Líria, lo qual en sa menor edat se crià en Portaceli, per la devoció que tenia la deixà hereva ab son testament ¶²³ fet l'any 1432 y, pagats los càrrechs entre béns mobles y immobles, restaren a Portaceli tres mília sous. Fon soterrat en lo nostre fossar. A 80 cartes està registrat lo seu testament. Morí l'any 1438.

Lo reverent mossén Francés de Aranda, cavaller de la ciutat de Terol, de edad de quinze anys vingué a la cort del infant don Martí, per lo qual y per son germà lo rey en Joan fon exalçat, y del fill del qual fon ayo. Y dormint los dos, trobaren mort lo chic, per la qual cosa fon portat pres dit mossén Francés al castell

¶ ⁵⁸ De les obres arquitectòniques realitzades durant el segle XV s'hi ocupen F. TARÍN Y

JUANEDA, *op. cit.*, pp. 47-71, i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 146 i ss.

de Morella, encara que de açò no's fa memòria en lo *Libre dels benefactors*, sinó que passà moltes adversitats en temps del rey en Joan, per les quals adversitats se mogué a voler deixar lo món y servir a Nostre Senyor. Per ço, essent en la ciutat de Barcelona, féu vot damunt lo altar de Santa Ana de fer-se religiós cartoixà en lo monestir de Portaceli, lo qual posà per obra prenent lo hàbit de donat lo darrer dia de giner <de> l'any 1398, essent prior nou don Francés d'Angresola y son mestre don Bonifaci Ferrer. Ans de vestir-se féu edificar la claustra dels taronge<r>s ab sis cel·les, les columnes foren portades de Girona, no's sab lo que costà la obra. Féu-se essent prior don Pere Julià, lo qual entrà en dit ofici a 10 de juny <de> 1392, y per sustentació dels monges habitants en dites celles donà per comprar renda 35.000 sous, dels quals diners se comprà la 15 compra ab luïsmes et fadigues, la qual costà 22.000 sous; lo ¶²⁴ restant serví per a cobrar les rendes del Puig. Y segons se conté en les rebudes dels comptes del reverend don Francés Maresme, prior del any 1418, lo dit mossén Francés de Aranda deixà a Portaceli en son testament 10.000 sous, los quals ya foren pagats, y del any 1415 en abant, fins <que> morí dit mossén Francés, rebé Portaceli dels administradors de la almoyna de la ciutat de Terol, per dit mossén Francés instituïda, 500 sous cascun any, los quals en 22 anys pagaren 11.000 sous. Edificà la cambra del conreer, qu'està damunt la cisterna [al marge diu: «L'any 1439 rebé lo prior per los deu mesos y deu dies del any <14>38, en lo qual morí mossén Francés 415 sous, tres diners»]. Ítem, les archades de rajola en la bodega vella, on està lo càrcer. Ítem, la cel·la que's diu posada del governador entrants a la claustra vella, la qual costà 22.000 sous. Ítem, la volta de la bodega qu'està davall la sglésia de Sant Joan, la cel·la del bodeguer y lo llavador dels frares. Féu fer la cisterna de la Torre, la qual cap trenta mil cànTERS, y costà 4.750 sous. Féu la vinya de dita Torre, hon se plantaren 44.000 sarments. Féu la paret de tres palms en alt en algunes parts passat lo molí a mà squerra a mija muntanya anant a Sogorb, per portar l'aygua de la font del Peix, àlias del Pohuet, la qual se secà quant l'any 1492 se tragué la font Nova, costà dita obra sis mil sous. Per dit mossén Francés té Portaceli, per concessió de<l> papa Benet, los delmes pertanyents al bisbe de Tortosa en les viles de Onda y Burriana, y en-¶²⁵ cara que ell los tingués de vida sua, trobe que lo prior los començà a rebre l'any 1420. Si no fóra per mossén Francés, may se foren edificats los archs per portar l'aygua al monestir. Dels diners, los quals diverses persones li trametien per ses necessitats, se reparà la claustra del fossar, y s'alçaren y cobriren les cel·les de dita claustra.⁵⁹ Per favor sua, obtingué la confirmació del rey Alfonso sobre la donació del rey en Joan y sa muller el dret del quint de una de cinch barques de brugina en la Albufera. *Vide folio 161*. Per favor sua, així de<l> papa Benet com dels reys en

¶⁵⁹ Pel que fa a obres arquitectòniques durant el segle XV, vegeu, F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 47-71, i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 146 i ss.

Joan y en Martí, obtingué lo monestir diverses gràcies. Quant vingué a pendre lo hàbit de donat, essent llavors de edad de cinquanta-y-dos anys, portà quatre bíblies de mà y la *Glossa* de Nicolau de Lira en dos volums, que costà 165 lliures, y lo diccionari en tres volums que costaren altre tant.⁶⁰ Lo dit mossén Francés de Aranda vixqué en lo hàbit de donat quaranta anys, lo qual, com si fós monge, féu professió, entrava en lo chor dels monges, deya la primera liçó, entrava en lo capítol y menjava ab ells en <el> refector *ex concessione Summi Pontificis*. Morí de edad de noranta-dos anys, dia de Sant Martí <de> l'any 1438 *vexatus podagra et aliis infirmitatibus in senectute bona*, fon soterrat ab lo hàbit de frare en lo fossar prop la creu, a la part de tremuntana, dos pedres blaves y ha damunt la sepultura, y en la pedra qu'està al cap està esculpit ¶²⁶ per fra Joan Guillem lo nom de Jesucrist. Tants són los beneficis que ha rebut Portaceli per dit mossén Francés que més se pot dir nou fundador que benefactor.

[Al marge diu: «En lo any 1608, a 25 de maix, vingué así lo doctor Joan Batista Vernegal, canonge de Terol, y de part del capítol y jurats de Terol demanà algunes memòries de mossén Francés de Aranda y lo cos. Obriren la sepultura, no per a donar lo cos sinó per a veure lo que hi avia, y trobaren molts altres osos y calaveres, y axí no's pogué discernir de qui eren, y tornaren a posar les lloses damunt»].

Per mort del rey en Martí sens fills, Catalunya elegí al reverend archebisbe de Tarragona, nomenat Pere Çagarriga, a micer Guillem de Vallseca y a micer Bernat de G<u>albes, juristes. Aragó elegí al reverend bisbe d'Oscas y a mossén Berenguer Bardaxí y a mossén Francés de Aranda, que havia 12 anys <que> era donat de Portaceli [*ibidem* diu: «Havia 14 anys que era donat quant se donà esta sentència lo any 1412, y ell entrà en Portaceli lo any 1398»]. València elegí a sent Vicent Ferrer y a son germà don Bonifaci Ferrer, prior de <la> Cartoixa resident en Valldechrist, y a micer Pere Bertran, juriste. Estos nou, en lo castell de Casp, l'any 1412 elegiren, *sive* declararen, pertanyien los regnes al infant de Castella don Ferrando, pare del rey Alfonso.⁶¹

Llorens de Valla, en lo segon libre de la història del sobredit rey don Ferrando *scribit hac verba*: «*Non ab re ¶²⁷ fuerit et nomina iudicum et qualitates referre, ut posteritas sciat quos viros ex suo corpore tantae rei praeficiendos provinciae existimaverint ad regem de iure pronuntiandum, servata cuiusque iustitia. Nam ex Aragonia delecti quidem sunt Dominichus Ramis, episcopis oscensis, et Berengarius Bardassinus et Franciscus Aranda, vestitu semper incedens ac barba horridiore, quod videlicet renunciasset rebus humanis alioquin ita accomodatus ad domos principum quibus diu praefuerat moderandas, ut*

¶⁶⁰ Respecte als llibres sagrats, orfebreria, ornaments, vestuari litúrgic... que anaren enriquint la cartoixa, vegeu F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 19-20, i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2012, pp. 179-203 i 460-474. ¶⁶¹ Pel que fa a

les sessions del Compromís de Casp, F. M. GIMENO BLAY, *El Compromiso de Caspe (1412). Diario del proceso*, Fuentes históricas aragonesas, 63, Zaragoza, Institución Fernando el Católico (CSIC), 2012.

nusquam non et in consultandis, et in adminstrandis rebus ac maturandis, primas obtinuerit partes, idque sola naturae bonitate atque ingenii dotibus, citra ullam scientiam, ac citra ullas propemodum litteras, ut facile appareat ex homine natis bonis excellenti, formari potius praecepta sapientiae, quam ex praeceptis sapientiae formari hominem excellentem. In quo illud praecipue admirabantur omnes, quod esset quasi pater, aut quasi tutor potentissimi cuiusque, tam modico exiguoque vita cultu contentus foret. Ideoque erat homo mirae libertatis de nemine obnoxius. [Al marge diu: «Lo dit reverend mossén Francés de Aranda, lo any 1437, que fon un any ans de la sua mort, deixà 5.000 sous en depòsit dels quals se ampràs lo prior ab consulta dels antichs. *Vide supra, folio 48*. La bulla de<l> papa Paulo III, la absolució y aplicació del comissari, y la approbació y penes apposades per lo reverend pare don»].

¶²⁸ Don Pedro Sànciz de Calatahyut, señor de Pedralba impetrà del reverend pare d'on pogués fer un vas en la nostra sglésia, on ell y'ls seus se soterrassen. Obtesa la licència, féu dit vas en sa vida, hon fon soterrat l'any 1432. [Al marge diu: «Lo dit vas fon fet l'any 1424 y ell morí y fon soterrat en dit vas l'any 1432, y en dit dia rebé lo prior 237 sous, 1 diner»]. Deixà en son testament tota la vexella d'argent a Portaceli, y que's venés y's compràs renda per ajuda de la provisió d'un monge. Ab sentència donada per lo justícia civil se cobrà dita vexella; venés per 4.400 sous, los qual<s> serviren per la vintena compra, la qual està registrada a 232 cartes.

La reyna Elionor y'ls reys en Pere y son fill lo rey en Martí donaren licència de comprar la casa de Líria. *Vide Librum benefactorum*.

1414. Beatriu, muller d'en Pere Despuig, mercader, ab testament fet l'any 1414 dexà a Portaceli 50 sous cascun any de vida de son marit, y après sa mort se donassen 60 lliures, les quals se cobraren dels obre<r>s de la parròquia de Sent Salvador.⁶²

Talis (*sic*) Compte, ciutadà de València, manà en son testament que sos béns fossen distribuïts en coses pies, y ya que en vida no u havia servat Francés Castelló, germà seu, ab son testament, manà que dels béns sobredits fossen donats a Portaceli 7.000 sous, los quals, lo reverend don Pere Ferrer, prior, cobrà en dos vegades, la mitat l'any 1445 ¶²⁹ y l'altra mitat l'any següent per mans de mossén Andreu Garcia,⁶³ prevere, marmessor d'aquell.

Lo venerable mossén Antoni Riera, prevere, ultra los molts servicis <que> havia fet per la casa, donà 30 sous de renda ab fadiga y luïme sobre una casa en lo carrer de les Avellanes. *Vide retro, folio 235*. L'any 1448 féu esta donació. En est finix lo *Libre dels benefactors*.

¶⁶² F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 271, més lacònicament. ¶⁶³ Sobre el canonge Andreu Garcia, E. MONTERO TORTAJADA, «The oligarch

and the paintbrushes: a biographical sketch of Andreu Garcia, priest», *Espacio, Tiempo y Forma*, Serie VII Historia del Arte, 1, 2013, pp. 25-43.

En dit any lo reverent don Pere Ferrer, en la carta del capítol general, fon tramés per prior a Montalegre après de haver estat ací en lo priorat 25 anys, ans ni après fins ara nengú y és estat tant temps. Los priors qui après són estats, per negligència, no se han curat de continuar en dit libre los benefactors qui en son temps han donat a la casa o renda o diners.

1422. L'any 1422 rebé don Francés Maresme, prior, per mans de mossén Jaume Bellido per l'ànima de mossén Gilabert de Rexach, cavaller, 100 sous, y per mans de fra Joan de Nea per l'ànima de Joan Suau 100 sous, y del mateix per l'ànima d'en Francés d'Esplugues 100 sous, y de mossén Luís Julià per l'ànima de Pere Vallseguer 200 sous, y per les ànimes del fill y mare d'en Vicent Guàrdia 30 sous, y del reverent mossén Pere Camuel, canonge, del qual atrás se fa memòria, 550 sous.⁶⁴

1423. L'any 1423 rebé dit prior per charitat 100 sous, y de mossén Guerau Bou, cavaller, 110 sous. Est any rebé dit prior entre luïsmes y almoynes 4.156 sous, no especifica quant de cada cosa.

³⁰ **1424.** L'any 1424 rebé lo reverent don Pere Ferrer, prior, de na Catherina de Bonastre, monja, en dos vegades, 83 sous y per l'ànima de la muller de mossén Luch de Bonastre, mare de dita monja, 50 sous. Ítem, rebé 20 sous y de Pere Andrés, notari, per l'ànima d'en Guillem Çuera 200 sous, y d'en Joan Blasco, marmessor per l'ànima de mossén Luís Julià 400 sous, de la senyora de Nàquera 11 sous, del dit Andrés, notari, per l'ànima del dit Guillem Çuera 300 sous, y per l'ànima de Bernat de Fax rebé 50 sous, y, per mans de fra Joan de Nea, dels marmessors de la contessa de Foix morta en València 275 sous. [Al marge diu: «Esta contesa donà l'any 1409 550 sous»]. De Berthomeu Balle 110 sous, y per l'ànima d'en Berenguer de Montpalau 100 sous, d'en Guerau Bou 110 sous, per l'ànima d'una dona 30 sous, per l'ànima de na Yolant de Romaní 50 sous, ítem, 20 sous.

1425. L'any 1425 rebé dit prior dels fills d'en Jaume Vallseguer, notari, 550 sous, los quals ell en son testament havia deixat a Portaceli, y de Martí Martines de Marzella, nebot de mossén Francés de Aranda 220 sous, y per l'ànima de la muller de Sancho d'Aranda, de Rocafort, 30 sous, per l'ànima del pare de don Jaume de Bonia, monge, 7 sous, 6 diners, y per l'ànima de dona Ysabel de Riussech 100 sous, y per l'ànima de mossén Jaume Castellar rebé dels marmessors 125 sous, de la senyora de Nàquera 11 sous, per l'ànima de la muller d'en Joan Fabra ³¹ 110 sous.

¶ ⁶⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 268-271, prèviament fa una llarga relació d'allò esdevingut en 1421.

Est any rebé entre luïsmes y almoynes, ultra les susdites, 675 sous, no especifica quant de cada cosa.

1426. L'any 1426 rebé dit prior per l'ànima del fill d'en Gabriel Navarro 75 sous, per l'ànima de mossén Manuel de Montagut 50 sous, per l'ànima de la muller d'en mossén Jaume Gilabert 100 sous, per l'ànima de mossén Pere de Castellví, cavaller, 500 sous, per l'ànima d'en Pastor, notari scrivà del capítol de la seu de València, 50 sous, del bisbe de la ciutat de Vich 60 sous, del rey don Alphonso, en part per almoyna y part per satisfacció del que havia pres de la casa, 825 sous, de la oferta del dit rey, 19 sous [*ibidem* diu: «*Dicatur quod huc venerit ut inviseret Franciscum de Aranda*»]. [Al marge diu: «*Alphonsus vel potius Ildephonsus rex vinguen <a> casa a veure a mossén Francés de Aranda*»].⁶⁵

1427. L'any 1427 rebé dit prior per l'ànima de la muller de mossén Arnau de Vilarnau 150 sous, y del artiaça de Neula 300 sous, rebé de la muller de mossén Jaume Castellà ab les oblacions 391 sous, per l'ànima de mossén Joan Scrivà 50 sous, de mossén Francés de Aranda 209 sous, a <un> tal de Borja 45 sous, per l'ànima d'en Ameller, apotecari, 100 sous, de la senyora de Nàquera 11 sous.

1428. L'any 1428 rebé dit prior de tres persones 33 sous, sis diners, y dit any, entre luïsmes y almoynes, rebé 1.100 sous. No u descriu en particular. En lo libre de mossén Luís Fontfrida, he trobat après que sols les almoynes foren ^{||}³² en quantitat de 1.180 sous. L'any 1428 rebé de mossén Guillem Vich, cavaller, 150 sous, de na Ysabel Serra 100 sous, de na Costança 100 sous, de mossén Luís Vilarrasa 100 sous, de la muller de micer Giner Rabaça 50 sous, de mossén Guerau Bou 110 sous, de mossén Pere Mestre, canonge de Vich, 30 sous, d'en Sancho Calbo 40 sous, d'en Pere Odén, notari, 500 sous.

1429. L'any 1429 rebé dit prior per l'ànima d'en Joan Llopis, notari, dels marmessors 300 sous, per l'ànima del sogre de Francés Pellicer, mercader, 200 sous, de mossén Pere Artés, paborde de la seu, 1.100 sous, los quals havia empresat al prior y quant los hi tornava no·ls volgué, donant-los a la casa, de mossén Bernat Vilarnau, ciutadà, de sos béns 110 sous, y per l'ànima d'en Claramunt, oncle seu, 1.100 sous, per l'ànima de Joan Llopis, estudiant ací soterrat, 54 sous, per l'ànima de Joan Julià, fill de mossén Luís Julià, ciutadà, 200 sous, per l'ànima de la muller de mossén Francés Soler, cavaller, 200 sous, per les ànimes del gendre de Luís Cervera, notari, y de la muller de Eiximeno Sanchis, vassall de la Pobleta, 52 sous, per l'ànima de na Dolceta de Sent Matheu, parenta de don Jaume Rabast,

¶ ⁶⁵ *Ibid.*, p. 272, fa esment d'alguns detalls, però de forma més breu.

monge, 300 sous, per l'ànima de mossén Guerau Bou 100 sous, de la senyora de Nàquera 11 sous, per l'ànima d'una donzella 30 sous, dels marmessors de mossén Bernat Bas, prevere, 100 sous.⁶⁶

1430. L'any 1430 rebé dit prior de na Joana Callar, senyora de ^{¶33} Nàquera *in crastino Omnium Sanctorum* 11 sous y del paborde Artés 9 sous, per l'ànima de Guillem Gençor 50 sous, per l'ànima de Joan Oliver 20 sous, de la muller d'en Joan Llopis *et cetera*, notari, 30 sous, per l'ànima de Garcia de Gualbes, vassall de la Pobleta, 50 sous.⁶⁷

1431. L'any 1431 rebé dit prior de mossén Francés Soler, cavaller, perquè pregassen per l'ànima de sa muller 200 sous, per l'ànima d'en Gosalvo Diez, ciutadà, 200 sous, de la senyora de Nàquera y del paborde Artés 15 sous, 6 diners. Lo magnífich mossén Joan Castellà, marit de la senyora dona Ysabel del Bosch, *de qua inferius dicitur*, rescatà dos catius de poder dels inf<id>els ab esta condició: Que dits catius servissen un any en lo monestir de Portaceli. Dits catius donaren al prior 480 sous, ab los quals se pagàs la soldada de dos mossos, qui servissen en lo monestir en lloch seu.⁶⁸

1432. L'any 1432 rebé dit prior, l'endemà de Tots Sants, 20 sous, y per l'ànima de mossén Luís Cifre, cavaller, 100 sous. Dit any rebé entre luïsmes y almoynes 858 sous per mans de mossén Luís Fontfrida, prevere e procurador.

1433. L'any 1433 rebé dit prior de la muller d'en Jaume Centelles 500 sous, y de mossén Bernat Vilarnau perquè pregassen per l'ànima de mossén Manuel de Codinats 500 sous, de una dona 21 sous, de la senyora de Nàquera 11 sous, de la muller de Miquel de la Cambra 50 sous.

1434. L'any 1434 rebé dit prior de la senyora Horovis, muller *quondam* de Bernat Joan, ciutadà, perquè pregassen per ^{¶34} l' l'ànima d'ell 2.000 sous, de fra-re Joan de Nea, de béns que a ell li pertanyien 3.000 sous [al marge diu: «*Anno 1414 dederat idem conversus 1.727 solidos, 10 denarios, a duobus 16 solidos*»]. Dit any <14>34 rebé dit prior entre luïsmes y almoynes 1.747 sous. No especifica quantes foren les almoynes. En un libret de mossén Fontfrida sols trobe <que> rebé 100 sous que havia dexat mossén Avella, prevere beneficiat en la seu de València.

1435. L'any 1435 rebé dit prior de mestre Joan Díez per l'ànima de Pont de Pont 100 sous, y per l'ànima d'en Pere Ferrer 30 sous, *et pro quodam alio* 44 sous,

¶ ⁶⁶ Ibid. ¶ ⁶⁷ Ibid., p. 272, fa esment d'alguns detalls, però de forma més breu. ¶ ⁶⁸ Ibid.

de la senyora de Nàquera 11 sous, de mossén Pelegrí Cucaló havia deixat en son testament per mans de dit mossén Díez 220 sous.

1436. L'any 1436 rebé dit prior per mans de dit mestre Díez 100 sous, per l'ànima de na Damiata Aymerich, y per l'ànima de Esteve de Limotges [al marge diu: «*Hic Limotges iste est sepultus*»], mercader, 300 sous, a *quodam* 15 sous, a *quibusdam* 32 sous, y per l'ànima del fill de micer Jaume Pelegrí 500 sous.

1437. L'any 1437 rebé dit prior per l'ànima d'en Antoni Joan, notari, 50 sous, de Miquel Conill per una dona 27 sous, *ab alia* 30 sous, lo senyor bisbe de València, essent ací, donà 75 sous, lo infant don Enrich (crech fos avi del que és ara duch de Sogorb y de Cardona) 54 sous, per una pitança de peix, y la filla de mossén Francés Soler donà 36 sous, la qual venia ab la infanta, la qual infanta ^{¶35} crech sia la que donà los vestiments de brocat carmesí, les altres dames donaren 19 sous, 6 diners, per mans de mossén Bellido rebé dit prior per l'ànima de mossén Antoni de Castellví 250 sous, y per l'ànima de Joan Aguilar, notari, 200 sous de mossén Berthomeu Andreu, prevere, pregassen per tots los defuncts 50 sous.⁶⁹

1438. L'any 1438 rebé dit prior perquè pregassen per l'ànima de micer Blay de Capmany 100 sous, y per l'ànima de na Bàrbera, muller que fon d'en Pere Redó, 100 sous, per l'ànima d'en Joyana 50 sous, d'offerta en la sepultura del fill de la senyora de Nàquera, qui està soterrat en <la capella de> Tots Sants, 9 sous, per l'ànima d'en Joan Aguilar, notari, 200 sous, y per mans de frare Rodrigo de Váguena rebé de les rendes de Bezeyt y Fontspatla, les quals rebia mossén Francés d'Aranda de vida sua, lo qual morí est any, 1.953 sous, 4 diners.

1439. L'any 1439 rebé dit prior per l'ànima de la muller de mossén Andreu Castellà 100 sous, per l'ànima de Domingo Marí, de Líria, 25 sous, per l'ànima de la muller de mossén Jaume Tolzà 500 sous, de oferta dia de la sepultura de mossén Bernat Vilarnau, llevada la quarta que's donà al vicari de Sant Nicolau, 48 sous, y per l'ànima d'en Joan Mercer lo dia de la sepultura 100 sous, per l'ànima de la filla d'en Joan Aguilar, *quondam* notari, 200 sous. Ítem, rebé per lo legat de mossén Pere Juncar, prevere, 1.050 sous, legà 75 lliures, però donaren al rector de Sant Berthomeu per la quarta ^{¶36} 17 lliures, 10 sous, y per l'ànima del fill de mossén Ramon Andrea 30 sous. Est any rebé dit prior 4.800 sous dels arrendadors de Bezeyt y Fontspatla, los quals restaven del temps que vixqué mossén Francés de Aranda. Est any rebé lo prior 359 sous que restaven de la herència de Antoni Llobet, obrer de vila, lo qual ab testament fet en la Pobla de Benaguacir, manà de

¶ ⁶⁹ *Ibíd.*, p. 272, fa esment d'alguns detalls, però més breument.

sos béns fos edificada una capella en Portaceli, la qual en vida sua ell no havia pogut fer, y que los béns restants fossen de dit monestir. Dit prior, don Pere Ferrer, edificà la capella sots invocació de Sant Benet,⁷⁰ lo que costà no s'especifica en lo *Llibre dels benefactors*, ni quant sobrà, sols trobe esta partida de 359 sous. Dit Llobet fon soterrat ab lo hàbit de frare en lo nostre fossar.⁷¹

1440. L'any 1440 rebé dit prior per l'ànima d'en Gisbert d'Olms, ciutadà, lo qual fon ací soterrat, 339 sous, per l'ànima de mossén Joan Roqua, cavaller, 200 sous, y per l'ànima de la filla d'en Andreu Julià, notari, 50 sous. Mossén Damià de Monsoriu en son testament deixà a Portaceli fossen donats cascun any 30 sous, est any se reberen 60 sous per los anys <14>39 y <14>40, los anys següens no trobe se pagassen. Ítem, rebé de la muller de Luís Çençor 33 sous, per l'ànima d'en Bernat de Vilarnau 100 sous, per l'ànima de mossén Alfonso Ruiz de Corella 100 sous. Est any rebé dit prior los 4.400 <sous> de la vexella de don Pero Sanchis de Calatayut ¶³⁷ *sicut apparet* tres cartes atrás.

1441. L'any 1441 rebé dit prior de tal Castelví 13 sous, 6 diners, per l'ànima de una criada de la señora de Nàquera 50 sous, per l'ànima de Joan Fuset, llaurador <de> Líria, 33 sous, per l'ànima de la muller de Steve Valença 30 sous, de Pere Òdena 30 sous, per l'ànima de la muller d'en Pere Faix, que fon germana de Vicent Granullés, soterrada en Portaceli, 212 sous, del besconte de Gayano essent ací 37 sous, 6 diners, per l'ànima d'en Jaume Pelegrí per mans de mossén Jaume Bellido 500 sous.

1442. L'any 1442 rebé dit prior de na Joana Callar, senyora de Nàquera, 72 sous, de Domingo Garcia, vassall de la Pobleta, 33 sous, del mateix 22 sous, per l'ànima del pare de Luís Calatayut 200 sous, de la muller de Joan Aguilar, *quondam* notari, 200 sous, per mans de mossén Jaume Bellido, prevere, 240 sous, los quals en son testament havia deixat un juriste de Xàtiva, per l'ànima de la filla de tal Bertran 60 sous, y per mans del dit Bellido rebé per lo legat o herència de fra Miquel Llopis, profés d'esta casa 473 sous, 6 diners. La señora na Damiata d'Eixarch donà est any per charitat al monestir 2.000 sous. Nomenava's Damiata Rexaca, segons he trobat en una participació essent general don Guillem de Mota, *ad preces domni Thomae Cucalo, monachi Portae-Coeli*.

L'excel·lent señora dona Maria, reyna d'Aragó y València, muller del rey Alphonso, prometé a les cases ¶³⁸ de Portaceli y Valldechrist dos mília florins valents 22.000 sous, en vida sua donà los mil, segons se prova ab la procura feta per los priors de dites cases, a fra Pere Sarnés, profés d'ací, rebuda per Pere Llopis,

¶⁷⁰ Sobre dita capella, F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, pp. 147 i ss. ¶⁷¹ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 2003, p. 165, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, 273, reproduceix només la segona part del paràgraf.

notari, <a> 20 de setembre <de> 1470. Los altres mil florins no's pogueren cobrar. Los 500 florins que agué Portaceli serviren per lo carregament de Líria. *Vide supra, folio 137*. Dita reyna donà l'any 1442 1.200 sous, los quals trameté ací per mossén Jordà, prevere, l'any 1446 donà 500 sous per mans de mossén Jaume Bellido. Íte<m>, confirmà lo privilegi general del rey en Jaume de posseir béns de realench, lo qual no s'havia pogut alcançar dels reys precedents [al marge diu: «*In carta capitulis generalis anni 1459 habuit monachatum per totum Ordinem. Obiit 4 setembris 1458*»].

Lo reverent mossén Pere Artés, paborde de la seu de València, fill de mossén Pere Artés, ultra los 1.100 sous que donà l'any 1428, *sicut superius est positum*, deixà en son testament a Portaceli 2.000 sous, los quals rebé lo prior del capítol de la Seu l'any 1443, y dels marmessors rebé 330 sous per a fer <el> missal en la capella de Tots Sants, la qual havia edificat son pare, y l'any <14>41 rebé, perquè pregassen per l'ànima de aquell, 75 sous.⁷²

1443. Dit any 1443 rebé dit prior per mans de mestre Joan Díez, lo dia que fon ací soterrada dona Toda Pérez, 249 sous, 9 diners, y après ne rebé 75 sous, y del fill de micer Pere Faix 75 sous, de uns llombarts 12 sous, de la ³⁹ muller de Nicolau Filach 10 sous, 6 diners, de na Joana Callar, senyora de Nàquera 22 sous. Ítem, rebé per mans de don Joan Martí, rector de l'Annunciata de Portaceli [al marge diu: «*folio 185 videbis quae fuerit Annunciata Portae-Coeli*»], les següents partides: per l'ànima de la germana del dit micer Pere Faix 100 sous, per l'ànima de mossén Damià de Monsoriu 30 sous, per l'ànima de na Catherina, muller de Pere Cantó, 100 sous, per l'ànima de na Angelina, muller de Joan d'Íxer, 30 sous, per l'ànima de na Ysabel, muller *quondam* d'en Francés Miró, 50 sous, per l'ànima del dit Monsoriu 30 sous, per l'ànima de mossén Bernat Jofre 50 sous, per l'ànima de mestre Porter, metge, 25 sous, per l'ànima de la dita dona Toda donà lo dit mestre Joan Díez 60 sous, per l'ànima d'en Gisbert d'Olms 16 sous 6 diners, per l'ànima de na Margalida, muller *quondam* d'en Luís Frígola, 30 sous, de mossén Manuel Suau, volent-se embarcar per a Nàpols, 20 sous.⁷³

1444. L'any 1444 rebé dit prior don Pere Ferrer, que havia deixat en son testament la senyora Horovis, muller *quondam* d'en Bernat Joan (de la qual he scrit com donà 2.000 sous l'any <14>34), 500 sous. Més era lo que havia deixat, però no's pogué cobrar més. Ítem, rebé del dit rector de la Annunciata per l'ànima de mossén Galceran Castellví 50 sous, per l'ànima de micer Joan Mercader, *olim* batle

¶ ⁷² *Ibid.*, pp. 273-274, reprodueix només part d'aquest fragment de 1442. ¶ ⁷³ *Ibid.*, pp. 275-276, aporta més dades de les ací relacionades. Sobre l'Annunciata de Portaceli a Marxalenes, J. M.

GÓMEZ LOZANO, «L'Annunciata de Porta Coeli, una efímera fundació cartoixana en l'Horta de València», dins *Actes del II Congrés d'Estudis de l'Horta Nord (Vinalesa, 2003)*, València, 2004, pp. 129-135.

general de València, 110 sous, per l'ànima de la germana de mossén Lu-⁴⁰is Çabata 50 sous, de mossén Joan Pardo per l'ànima de sa muller 100 sous, de la muller del dit Manuel Suau 20 sous. Ítem, rebé per mans de don Jaume Díez, rector de dita Annunciata, 120 sous, los quals li havia donat en Bernat Stellés, regent de mestre racional, perquè pregassen per l'ànima de sa muller.

1445. L'any 1445 rebé dit prior per l'ànima d'en Bernat Ameller, apothecari, 100 sous, y per mans de don Jaume Díez, rector de la Annunciata de Portaceli, per l'ànima de dona Elionor Centelles, 100 sous, de dos jóvens 6 sous, y per mans de don Joan Martí, rector de dita Annunciata, per l'ànima de la muller d'en Miquel Granullés 30 sous.

1446. L'any 1446 rebé dit prior per l'ànima de la muller de mossén Guerau Bou 200 sous, per l'ànima de mossén Llorens Romeu, prevere, 100 sous, y de mossén Andreu Garcia, prevere, per certa ànima 50 sous, per l'ànima de la muller de mossén Luís Carbonell 100 sous, per l'ànima de la muller de mossén Andreu Vives 50 sous, per mans de Berenguer Martí per l'ànima d'en Aguilar 200 sous.

1447. L'any 1447 rebé dit prior per mans de Berenguer Martí, per l'ànima de la muller d'en Aguilar 400 sous, per l'ànima de la muller de mossén Philip de Novals 162 sous, 6 diners, dels marmessors d'en Antoni Soriano 30 sous.

1448. L'any 1448 rebé dit prior per mans de mestre Joan Díez per l'ànima d'en Cornet 200 sous, per l'ànima de na ⁴¹Úrsola Mascarós 110 sous, y dit any rebé don Domingo Petrafita, nou prior, de mossén Luís Crespí per l'ànima de sa mare 150 sous, y de un jove d'Ayora 130 sous, dels marmessors de na Damiata Exarch 50 sous.

1449. L'any 1449 rebé don Petrafita, prior, de la muller de mossén Oms per l'ànima de sa filla 50 sous, per l'ànima del fill de Arnau de la Boatella 30 sous, per l'ànima de mossén Joan Cifre 100 sous, del balle general de València 100 sous, per l'ànima de don Joan de Pròchita 200 sous, per l'ànima de mossén Jaume Artés, fill de mossén Pere Artés, 150 sous.

1450. L'any 1450 morí de peste don Domingo Petrafita, prior, y no continuà los comptes de dit any. Don Joan Martí, que <el> succehí en lo priorat a 18 de setembre <de> dit any, rebé de charitats de diverses persones, les quals no especifica, 347 sous.⁷⁴

¶ ⁷⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 274-275, aporta més dades que les ací relacionades.

1451. L'any 1451 rebé dit don Joan Martí, prior, de diverses persones per charitat 1.990 sous, compreses 13 lliures, 15 sous, los quals rebé de frare Joan de Nea *pro laboribus Jubilei*, par<eix->me se ha de entendre que lo papa otorgà lo Jubileu de Roma, qui fon l'any 1450, als qui no y anassen ab que fessen almoyna a monestirs o a pobres en recompensa del que aurien de despendre en lo camí anant a Roma.

1452. L'any 1452 rebé dit prior de diverses persones de almoyna 170 sous. Mossén Guillem Bernuç, prevere, *sicut supra apparet* a 238 cartes, en son testament fet l'any 1449 deixà a Portaceli 14 sous de renda sobre una casa prop lo ⁴² corral de la Chamorra. L'any 1452 se començaren a rebre estos 14 sous [al marge diu: «En lo *Substancial*, folio 41»].

1453. L'any 1453 rebé dit prior de diverses persones per almoyna 1.217 sous, 6 diners.

La senyora dona Yolant Boil, muller de don Pere Ladró, besconte de Xelva, deixà en son testament a Portaceli 55 lliures, ab les quals se compràs renda per un aniversari, lo qual se celebràs en dita casa cascun any lo tercer dia de nohembre per la sua ànima y de tots los defuncts [al marge diu: «No's comprà renda, però lo aniversari fon notat *in Libro conventuali*»]. Ella morí a 2 de març de 1411, may se pogueren haver fins l'any 1453 que les pagà lo besconte de Xelva, fill de dita senyora. Dit any <1453> donà lo batle general 150 sous, y Esteve Christià 100 sous, na Joana Callar 33 sous.

1454. L'any 1454 rebé dit prior de diverses persones per charitat 634 sous, y de Antoni Martí 50 sous.

Lo reverent mestre Joan Díez, mestre en theologia y rector de Lúria, a esta casa molt devot, segons en vida o mostrà per obres, ab testament rebut per Jaume Vinadea, notari, a 17 de abril <del> 1454, deixà al monestir de Portaceli 3.000 sous, en los quals volia fos comprés lo llegat fet a dit monestir per en Leonart Díez, germà, y que en dits 3.000 sous fossen enteses 30 lliures que ell en vida havia pagat.

1455. L'any 1455 rebé dit prior 200 sous, y l'any següent 400 ⁴³ sous, y en testament de la casa fet dit any trobe que sols eren deguts dels dits tres mil sous per mossén Antoni Joan, hereu de dit mestre Díez, 1.400 sous.

1455. L'any 1455 rebé dit prior de diverses persones per charitat 300 sous. Lo venerable mossén Jaume Bellido, prevere, mort mossén Joan Guerau l'any 1403, set anys après, en 1410, començà a ésser procurador fins <que> morí, bé que la col·lecta no la plegà sinó fins l'any <14>24, en lo qual temps féu molt per lo monestir. Fon fet rector de Lúria l'any 1418, lo qual vivint o per renunciació

passà dita retoria en lo susdit mestre Díez [al marge diu: «Primer la donà a pensió de 80 lliures a mossén Bernat Maça y, per mort d'aquell, a mestre Díez ab lo poder que li donà <el> papa Eugeni IV. És la bulla en lo arxiu»].

Segons està continuat a 186 cartes, féu testament l'any <14>52 y morí l'any <14>55, a 8 de nohembre, féu hereu lo convent, agués de sa herència 152 lliures, era senyor de la casa que és ara de mossén Dalmau, la qual vené Portaceli l'any 1456. Per ella pagà a Sant Llorens 12 sous cascun any per un aniversari y 6 sous perquè donen a pobres lo dia de les Ànimes. Està soterrat en dita sglésia en la mateixa sepultura de mossén Joan Guerau.

La magnífica senhora dona Ysabel del Bosch [al marge diu: «*Qui fuerint huius maiores, vide folio 242 et ubi sepulta sit*»], muller de mossén Joan Castellà, del qual se fa memòria atrás a 298 cartes, per la molta devoció que tenia ⁴⁴ a est monestir de Portaceli, essent en Sicília en lo castell de Mussumel féu testament scrit de sa mà a 15 de març <de l'> any 1450, segons està registrat de mà del reverend don Joan Palacià, prior, a 239 cartes del present libre, ab lo qual fa hereu al monestir de Portaceli de tots los béns que tenia en lo regne de València [al marge diu: «*In carta capituli generalis anni 1457 habuit tricenarium. Et hic annis singulis mense octobri*»]. [*Ibidem*: «L'any 1448 féu testament, ab lo qual deixà hereu a son nét»]. Los dits béns eren cinch censals, ço és, 18.000 sous, sobre la vila de Burriana, 4.475 sous sobre Ayora, 6.500 sous sobre Gandia, 10.400 sous sobre Cullera, 2.000 sous sobre mossén Jaume Bosch, de Xàtiva. És la propietat d'estos cinch censals 41.275 sous. Ítem, 101 sous ab fadiga y lluïsmo sobre set cases, que ara són sis, prop <de> la confraria de la Verge Maria de la Seu, los 101 sous són dels pobres de la parròchia de Sant Joan del Mercat, lo luïsmo y fadiga de Portaceli. Dita senyora donà en vida sua al monestir l'any 1445 504 sous, 6 diners, l'any <14>47 2.554 sous, l'any <14>50 1.500 sous, l'any <14>52 1.160 sous, l'any <14>53 4.302 sous, 4 diners. Sumen les dites cinch partides 9.020 sous, 10 diners [al marge diu: «Com tingué lo prior de Portaceli, com a procurador de dita senhora, facultat de pendre de ses rendes lo que volgués, prengué en cinch anys estos 9.020 sous, 10 diners y, ans que sabés sa mort l'any <14>53, prengué los 3.302 sous, 3 diners»]. Aprés sa mort, la qual morí l'any 1452 [al marge diu: «Appar ⁴⁵ per la patent dels jurats de Aggrigento»], lo nét de dita senyora, mossén Joan Castellà, àlias de Perapertusa, baró de la Favara *sive* Favorota, lo qual havia heretat los béns que dita sa àvia tenia en Sicília, pretenia que estos censals del regne de València eren seus, per ço mogué plet [al marge diu: «Per est plet anà frare Matheu Roger a Sicília, hon morí, y despengué 100 lliures, segons appar per los comptes de l'any 1456»] ab lo monestir, del qual era procurador Jaume Capliure, mercader de València, lo qual y'l prior y convent comprometeren entre micer Jaume Garcia. Lo qual donà la sentència a 14 de maig <del> 1456, adjudicant los dits béns a Portaceli ab que los primers deu anys tiràs la renda, que era 2.562 sous, lo dit baró, restant sols a Portaceli dits deu anys 500 sous.

Segons me recità lo pare don Francés Gilabert Canell, havia oït dir als antic-hs de casa <que> la Verge Maria *in somnis* aparegué a dit baró culpant-lo, <ja que> havia inquietat al convent de Portaceli com fosen seus los sobredits béns. Per esta causa, ell primer per lletra y passant a la cort del rey, vingué al monestir y, de paraula, demanà perdó de la calúmnia y <el> plet <que> los havia mogut, y no volgué res de les pensions dels dit deu anys [al marge diu: «L'any 1459 vingué lo dit baró y posà en València en les nostres cases, segons ho scriu don Thesarchs, prior en lo *Libre de les despeses fetes en València*, y a 18 de abril <del> 1467 tornà a posar en dites cases»]. Per ço, Portaceli començà a rebre pacíficament dita renda l'any 1457 [al marge diu: ⁴⁶ «Y també tot lo degut dels anys precedents rebé»]. Dit any rebé don Thesarchs, prior, per mans d'en Benet Salvador, notari, dels ròssechs deguts comprés l'any <14>56 4.321 sous. En lo testament de la casa fet l'any <14>56 és contengut com mossén Miquel Julià, cavaller, devia del censal de Burriana, lo qual ell col·lectava, 2.573 sous, 11 diners, y com en poder de mossén Galceran Castellar y havia 5.763 sous, 11 diners. Estes dos partides no les he trobades en rebuda en los anys següents, per ço ignore si's reberen [al marge diu: «Dit prior rebé l'any 1460 per mans de Francés Çaydia, notari, 1.500 sous dels ròssechs d'un censal de dita senyora, de propietat 100 lliures y pensió 7 lliures, 10 sous, carregat l'any 1444 a 30 d'abril, y no's troba se cobràs més pensions ni la propietat»]. [Ítem, al marge diu: «Aprés he trobat que lo censal de Burriana ya era reduït a 45 lliures en lo *Libre dels censals* està assò més copiós»]. Los censals sobredits se reduïren essent senyor d'ells lo monestir, per ço se disminuï la renda. Aprés, foren quitats los quatre, que sols restà lo censal sobre Burriana de 18.000 sous de propietat. En lo censal de mossén Bosch se perderen 60 lliures per causa de la reducció de la moneda l'any 1480. Les 40 lliures restants, en lo *Libre dels censals* ab carta de gràcia, folio 5, és contengut hon són carregades. Los 5.000 sous carregats sobre Nules són dels diners quitats dels altres tres censals, y part dels tres censals carregats sobre los Pròxites ab consignació de la vila de Oliva. No obs-⁴⁷tant que Portaceli tenia privilegi general del rey en Jaume, confermat per la reyna dona Maria, pagà al batle general per lo dret de amortizació d'esta herència, y per lo sagell, 12.382 sous, 6 diners en set anys. Y com lo prior en los comptes no·ls posà en despesa, *forte* cobrà les dos partides damunt dites degudes per mossén Julià y mossén Castellà, ab dits deutes pagà los los 12.382 sous, 6 diners, car en dit testament estaven consignats estos deutes per a pagar-los [al marge diu: «Aprés he llest lo acte de l'amortizació, ab lo qual appar se pagaren los 8.000 sous ab terres de la ballia, per ço és de creure no's cobraren estos dos deutes»].

Més copiosament se podia narrar esta història, *cui per otium et valetudinem integrum fuerit*, mirant les scriptures y letres qu'estan en lo calaix de la 'G' no porà fer millor que yo. Per cobrar-se esta herència y pledejar amb dit baró trameté lo convent a Sicília a fra Matheu Roger, lo qual morí en dita ylla. Mossén Francés Bosch, pare de dita senyora, en son testament, lo qual està en dit calaix en paper,

deixà al monestir de Predicadors de València 100 sous cascun any per dos aniversaris, los quals pagà Portaceli com a hereu de dita senhora.⁷⁵

1456. L'any 1456 rebé dit prior de diverses persones per charitat 180 sous, y dit any don Gabriel Tesarachs, nou prior, 31 sous.

En lo testament de la casa fet dit any per diners pro-^{¶48}pris del monestir són contades les tres partides següents que estaven en la casa dels depòsits. *Primo*, 900 sous havia dat mossén (*en blanc*) Conill, prevere [al marge diu: «Mossén Conill deixà estos 900 sous per a que del procehit se fessen dos ciris que cremassen quant alçen <a> Nostre Senyor. Ab la necessitat que tenia la casa serviren per pagar los deutes, y no's comprà renda de dits 900 sous)]. 500 sous mossén Berthomeu Terol, prevere de Xérica. 2.500 sous, los quals havia pagat mossén Luís Jofre, cavaller, que eren part del llegat que havia fet a Portaceli la filla d'en Jaume Claramunt, y que lo restant estava en poder de dit Jofre. Ignora's quant era tot lo llegat y si s'acabà de cobrar.

1457. Rebé Tesarachs, prior, *a diversis* per charitat 106 sous.

1458. L'any 1458 rebé dit prior de diverses persones per charitat 1.067 sous.

Catherina Sepulchre, beata, filla d'en Bernat Sepulchre, veí de Albayda, deixà a Portaceli 2.000 sous, los quals rebé don Thesarachs per mans de mossén Splugues l'any 1459. Y en dit any fon ací soterrada en lo fossar, prop la creu. *Vide supra, folio 185* [al marge diu: «Estes dos, Sepulchre y Montaguda que's segueix, tingueren tricenari en la carta del capítol general de l'any 1460].

1459. La senyora na Montaguda, donzella, cunyada de don Luís de Vilanova, señor de Parcent, la qual fon ací soterrada este any <14>29, deixà a Portaceli 4.000 sous, segons ho narra ^{¶49} don Thomàs Gallén en lo *Libre dels censals*, ab carta de gràcia, *foliis 10 et 12*, y no's pogueren cobrar fins l'any 1493 que dit don Luís donà 2.000 sous y son fill, don Miquel de Vilanova, ab acte rebut per Pere Joan Çabrugada, notari, lo darrer de agost <del> 1498, se obligà dels altres 2.000 sous respondre ànua pensió, la qual respon ara son gendre, señor d'Alcalà, y en satisfacció de trenta y tans anys que nos era pagat est llegat, lo don Luís donà 30 lliures y lo don Miquel 70 lliures, en 14 anys cinch lliures cascun any. Y lo dia de la sepultura donà dit don Luís Vilanova 100 sous [al marge diu: «La donzella Montaguda, nomenada Elionor, la qual, segons ho narra Çabrugada, en dit acte verbo deixà los dits 4.000 sous»].

^{¶75} F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 274-275, refereix alguns d'aquests fragments en l'any 1450.

Don Thesarachs, prior, rebé l'any <14>59 200 sous de Domingo, natural de Alpont, quant fon rebut de prebendari, *iste est* Domingo Centro, que fon après donat d'esta casa, lo qual morí l'any 1477. *Vide cartam capituli generalis*. Y l'any 1460 agué el prior de la heretat que's vené en Alpont 560 sous.

Dit any <14>59 rebé dit prior d'en Luís Vicent Granullés, ciutadà, lo dia que soterraren aquí sa muller, 200 sous, lo dia que soterraren a Ysabel de Montpalau, viuda, 20 sous, dels marmessors de mossén Galceran Mercader 150 sous, del germà de Martín Lombre per l'ànima de dit Martí 55 sous.⁷⁶

1460. L'any 1460 fêu testament fra Pere Sarnés, morta sa ⁵⁰ filla Caterina Sarnés, nos restà un censal de 50 sous de pensió y 30 lliures de propietat sobre <una> casa en la Alcúdia.

La sobredita señoira Ysabel de Montpalau [al marge diu: «Na Montpalau, soterrada davall la pedra blava junt al taronger»], viuda, deixà a Portaceli 5.500 sous llevada la quarta part, la qual pertanyia al rector de la parròquia. Rebé don Tesarachs, prior, l'any 1460, 4.125 sous. Morí a 16 de nohembre <del> 1459 y en la carta del capítol de l'any <14>60 tingué monachat ab psaltiris per tot l'orde. *Fuit uxor Ludovici Marti*.

La señoira Joana Callar, señoira de Nàquera, neboda de na Catherina d'Entença y muller d'en Pere de Thous, cavaller, la qual és soterrada en la capella de Tots Sants, deixà 25 sous de renda per un aniversari. *Vide supra, foliis 122 y 185*. Ítem, llegà en son testament 1.000 sous, los quals rebé dit prior l'any <14>60.

Dit any rebé dit prior 300 sous que havia llegat a Portaceli mossén Pastor, prevere, y 100 sous que havia llegat Francés Despuig, d'en Joan Ameller 30 sous, de Berenguer Martí 20 sous, de na Úrsola Montpalau 20 sous, de offera en la missa de la sepultura del fill d'en Granullés 20 sous, de un apothecari per l'ànima de son pare 40 sous.

1461. L'any 1461 rebé dit prior d'en Joan de les Yelbes, mercader, 50 sous, d'en Martí Coll, notari y subsíndich de València, per l'ànima de sa muller 30 sous, de un sastre 30 sous, per l'ànima de micer Mascó 200 sous, de Miquel Martines, notari, per l'ànima de sa muller 50 sous, d'en Vicent ⁵¹ Granullés per l'ànima de son fill 100 sous, d'en Gabriel Thomàs, notari, per l'ànima de sa muller 100 sous, d'en Eiximén Pérez, scrivà, 500 sous, los quals sa muller havia deixat a Portaceli en son testament.

1462. L'any 1462 rebé dit prior de na Montaguda per l'ànima de sa germana, de la qual he escrita la fi de la plana precedent, 120 sous, de una dona de la

¶ ⁷⁶ *Ibíd.*, p. 275, només fa referència a algunes d'aquestes informacions.

Çaydia, la qual volia ésser ací soterrada 50 sous, de micer Marroma per l'ànima d'un defunct 165 sous, dels marmessors de Joan Andreu, mercader, <perquè> pregassen per l'ànima de aquell 200 sous, de Berenguer Martí en la festa de sent Martí 20 sous, de la dita na Montaguda per l'ànima de sa germana 120 sous, dels marmessors de Matia Martí 10 sous.

1463. L'any 1463 rebé dit prior dels marmessors de na Joana, muller de Joan Garcia, ciutadà de Xàtiva, 100 sous, d'en Nicolau Quintana, mercader, per les ànimes dels parents de sa muller 15 sous, per l'ànima d'en Nadal, stager nostre de Líria, 33 sous, per l'ànima de mossén Bernat Ponç, prevere, 30 sous. Dit any rebé don Joan Martí, prior, la segona vegada que fon en dit offici, de na Montaguda sobredita 120 sous, d'en Pere Julià 50 sous que havia deixat sa mare en son testament, y per mans de mestre Raphael, de l'orde de Predicadors, 30 sous.

1464. L'any 1464 rebé dit prior per mans de mossén Benencasa, prevere, per l'ànima de un prevere defunct, 150 sous, de mestre Ferragut per l'ànima de son fill 30 sous, y per ¶⁵² mans de Miquel Martí, notari, per l'ànima de na Ferrera, cosina germana de don Ferrer, 100 sous, y 200 sous que ens havia llegat mossén Alphonso, prevere de Burriana, de la muller de mossén Castellví 100 sous.

1465. L'any 1465 rebé dit prior per l'ànima de la senyora Elionor de Montagut 240 sous, per l'ànima de na Yolant Suau 40 sous, y de mossén Picó, prevere, per l'ànima de una monja de la Çaydia 50 sous, de Jaume Cerdà, peller, 15 sous, per l'ànima de mossén Jofre 50 sous, de Prats, notari, per una defuncta, 30 sous.

Berenguer Martí de Torres, ciutadà de València, edificà la capella de Sant Martí,⁷⁷ ignora's quin any. Impetrà del reverend don Francés Maresme, prior de la Gran Cartoixa, <perquè> l'any 1449 se celebràs en est monestir la festa de dit sanct *cum candelis*. *Vide supra, folio 52*. Donava cascun any 75 sous per pietança al convent, segons trobe scrit en lo *Libret de rebudes y dates* de la casa de l'Annunciata de Portaceli l'any 1443, dels quals se comprava peix, pa de rey y dos barrals grans de vi. Son fill donava 100 sous, segons avant se dirà, *folio 307*. Dit don Maresme feya molt cas d'ell, car en la renunciació de l'Annunciata volgué se fes ab consulta de dit Berenguer Martí, lo que's posà per obra car ell fon present davant la reyna dona Maria quant se féu lo acte de la renunciació. Donà la custòdia gran, en la qual està lo Sant Sagrament lo dia de Sant Martí, de les primeres vespres fins <a> les segones inclusive. Y en lo monument lo dijous sanct y dia del Corpus ¶⁵³, la qual custòdia ell oferí en la missa, segons tinch per relació de don Honorat Martí,

¶⁷⁷ Sobre aquesta capella, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, p. 179, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 119-145.

monge d'esta casa, lo qual ho sabia per los antichs. *Et quod eodem momento, claritas aliis non visa perstrinxit oculos eiusdem Berengarii* [al marge diu: «La custòdia <la> donà l'any 1457, dia de sant Martí]. Morí l'any 1465, a dos de abril, <i> tenia monachat per tot l'orde. Fon ací soterrat prop la creu, a la part de tremuntana, on està una pedra blava ab les armes [al marge diu: «*In carta capituli generalis anni 1467 dicitur in hunc modum: 'Honorabilis vir dominus Berengarius Martini de Turribus, civis magnus Valentiae, qui annos multos dixerit fideliter facta capituli generalis et domus Cartusiae, qui habet plenum cum psalteriis monachatum per totum ordinem, cuius obitus dies scribatur in calendariis domorum ordinis sub secunda aprilis'»] [ibidem: «*Et anno 1464, Ursola, uxor eius, habuit etiam monachatum*»]. Son fill, que també se nomenava Berenguer Martí, donà a fray Sarnés 200 sous [al marge de altra lletra diu: «Tenim un procés fet contra el marquès de la Casta, hereu dels sobredits Martins y altres papers tocants a dita sentència estan en lo calaix de la fundació de la casa, litera 'A'»].⁷⁸*

1466. Dit any <14>66 rebé dit prior del señor de Nàquera per l'ànima de la àvia de sa muller, nomenada na Ruíz, 200 sous, per l'ànima de la portera del monestir de la Çaydia 50 sous, y per mans de fray Sarnés 300 sous, los quals havia deixat a Portaceli micer Frígola en son testament, y 200 sous, los quals manà fossen donats als qui dixien los ⁵⁴ *Pater Nostres*, los quals dixeren ací, y altres 50 sous que legà a Portaceli Miquel Martí, notari, y 50 sous per l'ànima de la muller de Joan Ferrer.

Francés Gorris, llaurador, criat del pare don Jaume Martí, *inspirante domino*, fon donat d'est monestir l'any 1465, en lo qual any donà en diners a don Joan Martí, prior, 400 sous, y ab acte rebut per Miquel Martí, notari, lo dit any, a 3 de juliol, féu donació de tots sos béns al convent de Portaceli, que eren censals, dels quals tres dels chichs se són perduts, y segons scriu lo dit don Jaume Martí, après del estament de la casa la primera vegada que fon prior, que fonch l'any 1480. Los béns del dit Francés Gorris eren 7.000 sous poch més o menys. De tots los dits censals, al present sols ne resta hu de propietat 20 lliures y 45 sous de pensió, qu'està sobre una terra de Ruçafa que respon Geroni Comes.

1466. L'any 1466 rebé dit prior de mestre Raphel, de Predicadors, per ajuda de les obres de <la> casa 100 sous.

1467. L'any 1467 rebé dit prior per l'ànima de la filla d'en Ameller 100 sous, per l'ànima d'en Ferragut 40 sous, per mans de Pere Vilaspinosa, notari, 200 sous, que deixà a Portaceli Nicolau Corredor, y per l'ànima de mossén Julià 100 sous, y de Saposà, notari, per un defunct, 100 sous.

¶ ⁷⁸ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 275-276, esmenta que part d'aquest fragment correspon a 1450.

1467. Mossén Martí de Mondragón, cavaller, lo qual morí en Sicília, en son testament deixà a la Verge Maria de Portaceli una cadena de or, la qual portà de Sicília mossén Alphonso Munyós, natural de Calatayut, y la donà est any <14>67 al prior, lo ⁷⁵ qual vené dita cadena a rahó de cent quaranta cinch sous sis diners l'onza. Pesà 12 onzes, un quart *et* mig menys 12 grans. Pagats nou sous al corredor, restaren a Portaceli 1.788 sous, 3 diners.⁷⁹

1468. Segons és contengut en lo estament de la casa quant entrà en lo offici de prior don Joan Palacià l'any 1468, mossén Martí Comabella, canonge de la seu de Sogorb, donà *sive* llegà a Portaceli 55 lliures, les quals se havien de smerçar, no sé [al marge diu: «Mossén Comabella, en la carta del capítol del any 1459 *dicitur*, féu hereva a Valldechrist y donà a Portaceli, *Scala Dei* y Montalegre, a cada casa, 100 lliures, en les quals cases tingué monachat y tricenari per tot l'orde»].

1468. L'any 1468 rebé don Joan Palacià, prior, per l'ànima de la senyora na Lloriça 300 sous, de l'abadessa de la Çaydia per la mo<n>ja Munyosa, defuncta, 50 sous, de la muller de Jaume Ferrando, notari, per l'ànima de dit Ferrando 80 sous, dels marmessors de la muller de mossén Francés Maça 50 sous, del rector de Sant Salvador per una defuncta 40 sous.

1469. L'any 1469 rebé dit prior de la muller de Jaume Navarro, notari, 70 sous, del marmessor de na Úrsola Jofre 83 sous, 4 diners. Dit any rebé de micer Dalmau per reparar lo peu dels archs 500 sous, y l'any <14>73 300 sous del mateix per almoyna, y l'any <14>74 200 sous. *In die Animarum* rebé de Berenguer Martí y de la senyora Úrsola de Montpalau 20 sous.

La ciutat de València, per reparar lo peu dels archs, lo qual està passat lo femer y és quadrat, lo qual peu fon fet est ⁷⁶ any <14>69, segons se narra en lo *Libre de la obra* a cartes 96, donà a don Joan Palacià 1.500 sous per mans dels magnífichs jurats y d'en Guillem Çaera, racional [al marge diu: «A intercessió de micer Jaume Garcia, àlias Aguilar, germà de Berenguer Martí lo jove agueren estos 1.500 sous»]. Ítem, l'any 1481 rebé don Pere Romero, prior, de la dita ciutat per almoyna 1.000 sous.⁸⁰

1470. L'any 1470 rebé don Palacià, prior, de mossén Luís de Calatayut 100 sous, de mossén Ramos, prevere, essent posat en gran malaltia perquè pregassen per ell 200 sous, de mossén Antoni Arnau, prevere, stager nostre en la casa de Burriana, per l'ànima de son pare 100 sous, de na Andolça de Montagut 20 sous.

¶ ⁷⁹ *Ibíd.*, p. 276, transcriu només part del que ací consta en dit any.

¶ ⁸⁰ *Ibíd.*, pp. 276-277, ve a coincidir amb aquesta transcripció.

1471. L'any 1471 rebé dit prior per mans de mossén Aparici Enyego, canonge, procurant-ho ell y'l canonge Prats y vicari general 500 sous del reverend cardenal don Rodrigo de Borja, archebisbe de València, lo qual après fon papa nomenat Alexandre VI.⁸¹

1472. L'any 1472 rebé dit prior dels hereus de na Bàrbera Macip 60 sous, del fill d'en Vicent Granullés per l'ànima de dit Granullés, pagada la quarta al vicari de la parròquia per ésser ací soterrat, rebé 160 sous, d'una dona de Mislata per l'ànima de son marit 30 sous, de diverses persones 105 sous, dels hereus de mossén Joan Freixinet, cavaller, rebé dit prior 1.000 sous en dos vegades, los quals ells havia llegat a Portaceli, ço és l'any <14>70 per mans de frare.

¶⁵⁷ **1473.** Pere Sarnés 200 sous, y l'any 1473, 800 sous.

1474. L'any 1474 rebé dit prior de mossén Guillem Tamnar, com a marmessor de l'ànima de sa mare y, també, per l'ànima de son pare, los quals són soterrats en lo nostre fossar, 240 sous, de Francés Martí, cavaller de Xàtiva, per l'ànima d'un germà seu 100 sous, de micer Clavell per l'ànima de son germà 50 sous, d'en Jordi Joan, ciutadà, per l'ànima de mossén Luís Joan, germà seu, 70 sous, de Joan Sanç, moço de dit prior, per l'ànima de sa tia 32 sous.

1475. Dels hereus de la noble señoira na Galvanya, ço és, mestre Jaume Roig, metge, y Miquel Bataller, notari, rebé dit prior l'any 1475, 1.000 sous. Don Palacià ha scrit que eren hereus, yo més crech que foren marmessors, perquè lo mestre Colivella era frare de Predicadors, o si *in rei veritate* eren hereus po<d>ria ésser se fos posat en lo testament ab què distribuïssen los béns en coses pies y no y pogués entrar la Cruada a pendre's dits béns [al marge diu: «*In carta capituli generalis anni 1476 habet tricenarium suum benefactrix Portae-Coeli et Vallis Christi*»].

Frare Jaume Miró, lo dia de la Verge Maria de setembre <del> 1474, ans de fer la professió, ab son testament rebut per Luís Gacet, notari, deixà una mula al monestir. A 11 de octubre <del> 1475, un home y una dona testificaren com dit frare tenia muller en Portogalet de Viscaya davant l'official de València, per ço lo despediren.

L'any 1475 rebé don Palacià, prior, de la señoira de ¶⁵⁸ Masamagrell, per l'ànima de sa neboda Artesa 100 sous, per l'ànima de una parenta de don⁸² Berthomeu Antholí y per son marit, per cascú, 60 sous, són 120 sous, per una defuncta 50 sous, per l'ànima de mossén Godall, prevere <i> vicari de Torres

¶⁸¹ *Ibíd.*, p. 277, ve a coincidir amb aquesta transcripció.

¶⁸² Repetit: *don*.

Torres 120 sous, per l'ànima de la muller d'en Pere Gil, çucrer, 60 sous, per un defunct 30 sous, dels marmessors de Arnau Castelló 50 sous, per un defunct de Mizlata 40 sous, per una parenta d'en Algueró 40 sous.⁸³

1476. L'any 1476 rebé dit prior dels marmessors de mossén Eiximén Pérez Calatayut 200 sous de la muller de don Joan de Pròxida, defunct, 200 sous, per l'ànima de la muller de mossén Jofre de Montpalau 100 sous, per l'ànima de la muller de mossén Cabanilles, governador de València, 100 sous, de diverses persones rebé 320 sous.

1477. L'any 1477 rebé dit prior per un defunct per charitat 100 sous, per altre defunct 100 sous, per l'ànima del reverend Pere Roig, canonge de Osca, 50 sous, per l'ànima de la muller de mossén Cifre 100 sous, de dona Toda Centelles per l'ànima del visrey de Sicília, parent seu, 200 sous, per un defunct 50 sous, dels marmessors d'en Guillem Çuera, *quondam* racional de València, 100 sous. En los comptes d'est any scriu don Palacià havia rebut, *deductis expensis in operibus et reparatione*, 73 sous, 6 diners, de part de una casa en lo carrer de Sent Vicent, la qual era de Portaceli per leixa de Joan Garcia, de Algemesi.

1478. L'any 1478 rebé dit prior per l'ànima de la germana ¶⁵⁹ de don Andreu Pérez 40 sous, per N(...) Perelló de Falcet, defunct, per mans del prior de *Scala Dei* 40 sous, dels marmessors de la muller de micer Francés Mascó 100 sous, de Joan Julià per l'ànima d'un nebot seu nomenat Julià 200 sous, don Pere Guillem Llansol donà est any al dit prior en presència dels antichs per almoyna, en special per a obrar la conreria 1.000 sous.

1479. L'any 1479 rebé dit prior de dona Toda Centelles per l'ànima de una neboda sua 100 sous. Dit any rebé don Jaume Martí, nou prior, per mans de Jaume Llombart, fuster, 200 sous, los quals havia legat a Portaceli mossén Damià Moltó, prevere, de <un> tal Darnils, àlias Artés, 15 sous de offerta *in die Animarum* 28 sous, 8 diners.

Mossén Jofre de Montpalau donà per charitat a Portaceli dit any perquè pregassen per sa muller, la qual era germana de mestre Raphel Garcia, 3.000 sous. Rebé'ls don Jaume Martí, prior. *Habit tricenarium in carta capituli generalis anni 1481.*

Mossén Joan Solanes, àlias Cardona, ciutadà de València, *vivens caelebs*, en son testament legà a Portaceli 1.500 sous, los quals dit any rebé don Jaume Martí, prior, per mans de mossén Cardona, prevere y marmessor.

¶⁸³ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 277, coincideix només en part amb aquesta versió.

Lo reverent mossén Jaume Exarch, canonge, paborde y vicari general de València, donà per charitat l'any <14>68 40 sous, l'any <14>69 150 sous, per lo peu dels archs, l'any <14>77 200 sous, l'any <14>78 200 sous, l'any <14>79, a 30 de giner, donà a don ^{¶60} Joan Palacià, prior, 50 lliures qu'estiguesen en depòsit per les necessitats de la casa. *Vide supra, folio 48*. La institució està en un full de paper en lo *Llibre dels benefactors*, y ha un trellat subscript del prior y antichs. Dit any morí dit canonge y deixà a Portaceli un censal de propietat de 7.500 sous, y de pensió 500 sous. *Vide Librum* dels censals, ab carta de gràcia, *foliis 20 y 40*. Y un altre censal de propietat <de> 400 sous deixà al pare de don Thomàs Gallén, qui après fon prior. Y mort dit Gallén volgué fos de Portaceli, segons ho narra don Jaume Martí a la fi de l'estament de la casa quant ixqué de prior l'any 1480. En la carta del capítol general de l'any <14>80 *habuit tricennarium. Et ne quis miretur*, perquè dit canonge deixà aquest depòsit com sia quasi superflu havent-hi-lo de 5.000 sous de mossén Francés de Aranda. *Respondeo*: que ab la molta necessitat que tenia lo monestir no's servava ni havia de on integrar los dits 5.000 sous sinó que, cascun any, los havia de amprar per posar-los en la caixa del depòsit *ad tempus* y, passats uns quants anys, los trahien.

Don Joan Albarrazí, essent d'edad propecta, prevere y vicari de la parròquia de Sant Nicolau, entrà a ésser monge d'esta casa <la> vespra de l'Annunciació <de> l'any 1476, y l'any <14>78 fon fet conrer. Estigué en dit offici fins l'any 1484 <en> què morí, y, segons lo narra don Jaume Martí en l'estament de la casa, dit don Albarrazí donà a Portaceli 3.000 sous en un censal y <una> casa, lo preu de la qual serví per lo mas de Bexís, ^{¶61} que eren quatre massades. Les dos <les> comprà don Palacià l'any <14>79 de diners que li emprestà Gil de Bayatos, y les altres dos don Romero l'any <14>83. Los 3.000 sous damunt dits donà en una casa, lo preu de la qual serví per a pagar part del preu de dit mas y un censal de 50 lliures. *Vide lo Libre dels censals, folio 21*. Per relació <que> he scrit, servís per la compra del mas lo preu de la casa, car don Romero no u ha scrit en sos comptes la dita compra. Dit don Albarrazí donà un càlcer y una ara.

La mare de don Andreu Pérez, profés d'esta casa, lo qual fon prior de Mallorca y de Montalegre, hon féu segona professió, segons narra don Jaume Martí en dit estament, donà a Portaceli un censal de 400 sous de propietat, del qual fa memòria don Gallén en lo *Libre dels censals, folio 21. Et adhuc vivens*, donà l'any 1487 a don Romero, rector, 200 sous perquè pregasen per tots los defuncts.⁸⁴

1480. Mossén Jofre de Montpalau, del qual he scrit en la plana precedent, donà per charitat l'any 1480 a don Pere Romero, prior, per l'ànima de la senyora

¶⁸⁴ *Ibid.*, pp. 277-278, relaciona alguns d'aquest fragments en 1488.

Yolant de Montpalau *quondam*, muller sua, 2.000 sous, en los quals, per causa de la reducció de la moneda, se perderen 45 lliures. Dit any <14>80 rebé dit prior don Romero de mestre Jaume Pérez 100 sous que havia legat a Portaceli dona Joana Prades, y de la sobredita mare de don Andreu 40 sous, de l'alcayt de Benaguacir, per l'ànima de sa muller, 40 sous, ⁶² de mestre Aragonés 10 sous de offerta *in die Animarum* 27 sous. En los comptes de dit any posà don Romero, prior, com la muller de Domingo Vicent havia fet hereu lo convent de Portaceli y, com no s'havia pogut haver sinó un censalet de 30 sous de pensió sobre una casa en la plaça de Sant Berthomeu, la propietat seria 20 lliures, no y ha memòria què s'an fet. Dits 30 sous rebé dit any.

1481. L'any 1481 rebé dit prior dels marmessors de don Çanoguera 49 sous, 9 diners, de un prevere 32 sous, per l'ànima de dona Ysabel Montagut per mans de sa germana, <una> tal Vilanova 120 sous, de la señora de l'Alcúdia 150 sous. Donà <la ciutat de> València 1.000 sous d'almoyna.

1482. L'any <14>82 rebé dit prior de don Luís de Vilanova per l'ànima de Ysabel Montaguda sobredita, cunyada sua, 120 sous, d'en Bernat Vidal, ciutadà, 200 sous, los quals son pare havia legat a Portaceli, de dona Beatriu de Pròxida *pro anima sororis suae* 140 sous, de la muller d'en Cendra, notari, 30 sous.

1483. L'any <14>83 rebé dit prior per l'ànima de la dita Montaguda, per mans de sa germana na Vilanova, 240 sous, de micer Dalmau 120 sous.

1484. L'any <14>84 rebé dit prior de don Pere Castellví 50 sous, de mossén Joan Ramos, prevere, com a marmessor d'una dona, 150 sous, per l'ànima de mossén Bernat Martí, prevere, 40 sous.

1485. L'any <14>85 rebé dit prior dels hereus del reverend mossén Fran-⁶³çés Martí, canonge, 300 sous, del tresorer del rey 210 sous, de mossén Joan Alegre 21 sous, de <un> tal Guimerà, llaurador, 100 sous.

1486. L'any 1486 rebé don Jaume Martí, nou prior, de Miquel Albert 100 sous, de Joan Doménech 40 sous, de Miquel Dalmau 100 sous, de don Joan Vilanova 231 sous per mans de mossén Jofre de Montpalau, d'en Pere Masó per l'ànima d'en Faura, cosí de sa muller, 300 sous, de Teresa Vinader per l'ànima de sa germana 71 sous, d'en Çabater de Onda, en un drap de pardillo, 80 sous.

1487. L'any 1487 rebé dit prior del reverend artiacha d'Alzira per lo peu dels archs 200 sous, de mossén Jaume Penarroja 24 sous, per l'ànima de la muller de mossén Vallés 24 sous, del besconte de Gayano 70 sous, 6 diners, de na Teresa

Vinader 12 sous, de la beata Montpalau 9 sous, 9 diners, de dona Beatriu de Pròxida 20 sous.⁸⁵

1488. L'any 1488 rebé don Pere Romero, rector, de dos Mercaders 38 sous, 2 diners, y don Luís Mercader, nou prior, de mossén Joan Apparici 30 sous, y de un francès⁸⁶ 375 sous que deixà a la casa, no'l nomena. Est francès havia nom Pere Joan. Hay un processet actitat davant lo justícia civil qui conferma lo testament [al marge diu: «Est francès era moço de la casa y, en abril <del> <14>89 diu don Gallén, pagà per lo testament 10 sous, 6 diners. En València, en la cort civil, pagà don Mercader 1 sou, 6 diners, car havia'l rebut ací dit testament don Romero»].

Beatriu y Úrsola Temmar, mare y tia de don Jau-^{¶64}me Martí, qui dos vegades fon prior d'esta casa, donaren al prior y <al> convent 5.000 sous en dos censals sobre la ciutat de València, segons lo narra don Jaume Martí en lo estament de la casa l'any 1480 y don Gallén en lo *Libre dels censals*, ab carta de gràcia, *folio 19*. Lo un censal era de tres mília sous y l'altre de quatre mília, la mitat del qual pertangué a la casa com a béns d'en Francés Gorris, criat del pare d'estes dones, del qual dalt s'à fet memòria [al marge diu: «En l'estament de la casa en l'any 1487 posa don Jaume Martí com la casa que havia deixat sa mare a Portaceli valia 60 lliures»]. L'any 1488 començà Portaceli a rebre les pensions *post illarum mortem*. La tia tingué tricenari en la carta del capítol de l'any 1487 y la mare, Beatriu, l'any <14>84.⁸⁷

1489. L'any 1489 rebé en març don Thomàs Gallén, conrer, de micer Andria Gentil, italià, 21 sous, y en agost, essent ja prior, 240 sous que havia deixat na Vallseguera, d'en Guillem Thomàs 63 sous, per mans de la abadessa de la Trinitat 200 sous que havia deixat una speciera del camí de Morvedre, de la oferta *in die Animarum* 33 sous, per mossén Mas, prevere defunct, 100 sous.

1490. L'any 1490 rebé dit don Gallén, prior, per na Carrasquera, defuncta, 50 sous, per una altra dona defuncta 200 sous, per l'ànima de mossén Pere Fachs 50 sous, d'en Joan Alegre, apothecari, per Leonor, muller sua defuncta, 80 sous, de la germana de Domingo Mayor, profès d'esta casa, 15 ^{¶65} sous de la oferta *in die Animarum* 33 sous, per una defuncta 40 sous, de mossén Verdejo, prevere, per una defuncta 50 sous, de mossén Cifre per l'ànima de dona Úrsola Montpalau, donzella, 100 sous.

Dona Andolça de Boil y d'Artés, señora de Maçamagrell, en vida sua feu donació a Portaceli de cinch mília sous, los quals, après de sa mort, rebé don

¶⁸⁵ *Ibid.*, p. 278, ve a coincidir parcialment amb aquesta transcripció.

¶⁸⁶ Ratllat: *havia nom Pere Joan*.

¶⁸⁷ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 277-278, el seu text no coincideix amb aquesta transcripció.

Gallén, prior, l'any 1490, a 22 de nohembre, per mans del señor de Bétera. Serviren estos diners per integrar lo depòsit de mossén Francés de Aranda, lo qual serà despés per les necessitats de casa. En la carta del capítol general del any <14>91 tingué esta señora tricenari per tot l'orde.

Dona Catherina de Liori, filla del besconte de Jayano [al marge, de lletra d'atra mà, diu: «Conte de Gallano, don Sancho Ruiz de Liori»] <i> muller de mossén Torrella, comanador de Santiago, deixà a Portaceli en son testament cent lliures y part de la sua roba. Y al monestir de la Trinitat altra part. De la roba no se'n agué cosa alguna, les 100 liures donà dit besconte en un censal de 100 lliures sobre don Pero Maça y la vila de Moxent, que són part de major censal, segons yo ho à scrit en lo *Libre dels censals*, ab carta de gràcia, a 4 cartes. En la carta del capítol general del any <14>91 tingué tricenari per tot l'orde esta señora.

1491. L'any 1491 rebé dit prior, a 22 de setembre, per mans de mossén Cifre 500 sous que donà Andolça Lladró, muller de don Balthasar Lladró, havia deixat en son testament a Portace-⁶⁶li, y per mans del prior de Valdejesuchrist per la muller de mossén Bernat Penaroja, ja defuncta, 100 sous de mestre Joan Garcia, de Sogorb, 21 sous.

Antoni Gallén, mercader, deixà a Portaceli una heretat en la orta de Alzira, la qual valia, *ut fertur*, quatre mília sous, però no agué lo monestir sinó 1.700 sous. Rebé'ls don Gallén, prior <i> nebot seu, en l'any 1492, a 7 d'abril. Dit any en la carta del capítol *habuit tricenarium*. Dit any <14>92, rebé dit prior per mans de fra Francés Martí, a 26 de agost, dels marmessors, per l'ànima de la senyora na Valleriola 300 sous, per na Daroqua, defuncta, 50 sous, de la viuda Romeu 10 sous, del señor de Nàquera, per sa muller defuncta, 112 sous.

1493. L'any 1493 rebé dit prior per una defuncta 10 sous, de mossén Saura, per mossén Pere Cavaller, defunct, 70 sous, per l'ànima de la mare de fra Miquel Moltó, profès d'esta casa, 126 sous, de micer Verí, vicecanceller de València, per charitat de 12 misses conventuals ací celebrades, 126 sous.

1495. L'any 1495 rebé dit prior per la muller d'en Cabanes, notari, defuncta 20 sous, per una altra defuncta 40 sous.

1496. L'any <14>96 rebé de don Luís de Vilanova 30 lliures, segons s'és dit a cartes 302, per la senyora Montaguda. No les pose de fora, puig (*sic*) allí les posí, y dit any rebé per una defuncta 25 sous.

1497. L'any 1497 rebé dit prior 100 sous que deixà a Portaceli mossén Luís Crespí Valldaura en son testament, de na Thomasa, viuda, 21 sous, y 50 sous que havia deixat en testament Arcís Algueró, notari.

¶⁶⁷ **1498.** L'any 1498 rebé dit prior per don Pedro Díez, germà del señor d'Andilla, 100 sous, dels 200 sous que havia deixat mossén Antoni Arnau, prevere, qui fon estager en les cases de València y de Burriana, pagada la quarta al vicari de la parròquia, agué Portaceli 150 sous, per una dona defuncta de Gandia 30 sous.

Mossén Joan Martines, prevere, donà a Portaceli una vinya chica y una casa en Liria prop les nostres, la qual, segons trobe scrit a la fi dels comptes del any 1489, feya de peyta 3 sous. No trobe per quant se veneren dita vinya y casa [al marge diu: «Don Jaume Martí scriu l'any <14>80 que la vinya y casa fan de peyta 15 sous»].

Joan Dàries fon donat d'esta casa, y don Gallén, prior, rebé algunes partides dels béns d'ell, y l'any <14>91 carregà un censal de 15 lliures, segons scriu en la primera carta del *Libre dels censals*, aquest no perseverà y don Gallén lo sobvenia per la pobrea en la qual estava constituït. Era natural de Burjaçot. De les partides sobredites ignore quant ne restà a Portaceli.

En la carta del capítol general del any <14>94 trobe a Joan Caranyena, donat de Portaceli, de béns del qual rebé don Thomàs Gallén, prior, l'any <14>90 d'en Camarelles del Toro y de Joan Palomar, en tres partides, 512 sous, y l'any següent rebé dels mateixos 134 sous, y de mestre Jaume Esteve, qui fon rector del Estudi General de València, 200 sous. Y en les despeses de febrer del any <14>94, scriu don ¶⁶⁸ Gallén <que> anà a Çaragossa on desprenqué 34 sous per dos cartells de vet que agué contra los qui tendrien béns d'en Joan Caranyena, després se'n agué cosa alguna.

En la carta del capítol del dit any <14>94 trobe a Luís Vinader, donat de Portaceli, y en los adveniments del any <14>96 scriu don Gallén estes paraules: «De la casa d'en Vinader que s'és venuda per la cort per 80 lliures sens lo càrrech han pagat a una mossa 18 lliures y lo luïsmo 11 lliures, 10 sous; restaven 50 lliures, 10 sous, les quals ha tret de la cort fra Francés, ha fet fermança en Berenguer Martí». Yo havia despés en los aliments del dit en Vinader *et* de sa muller 18 lliures, 9 sous, los quals ara he cobrat, e fas rebuda de la restant quantitat, que són 32 lliures, 2 diners. Crech que aquest Vinader fon lo donat, *aut* per dit donat se agueren estos béns.

Berthomeu Molina, perayre de Liria, donà una masada en lo camp de Liria a Ferriol. Aprés, junt a dit mas, comprà Gallén altres terres, y com tot ho venés don Albert, prior, per 40 lliures per bon mercat, per ço no puc saber què valia dita masada. Lo mateix donà lo mas del riu en terme de Vilamarchant, que era 40 fanecades, les quals vené don Thomàs Gallén, prior, per 35 lliures a Luís Muntanyés, mercader de dit lloch, a 17 d'octubre <del> 1491.

Lo reverent senyor bisbe de Pati, en la illa de Sicília, nomenat mestre Marqués, mestre en theologia, segons tinch ¶⁶⁹ per relació de un antich, pagà lo banch y <les> polseres del retaule del altar major,⁸⁸ y foren ell, o altra persona, pagà la

¶⁸⁸ Dels successius retaules majors de l'església cenobial s'han ocupat F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 14-17 i, particularment, F. FUSTER

SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 155 i ss., i 299-308, i, del mateix historiador de l'art, *op. cit.*, 2012, pp. 23-29, 97 i ss., 247-270 i 345-383.

pintura, car de dit banch y polseres no trobe res escrit en les despeses de don Gallén, prior, lo qual estigué en dit ofici 20 anys. En la carta del capítol general del any <14>99 tingué tricenari lo dit mestre Marqués. En un quernet scrit de mà de don Gallén trobe que morí l'any 1498 y que dia per ell sis misses, *et quod dictus episcopus solvit nostri retabuli additionem*, per les quals paraules appa com dit bisbe pagà també lo pintar del banch y polseres [al marge diu: «De mà de don Honorat Martí trobe scrit com dona Beatriu de Pròxita pagà la pintura del banch y polseres, per ço la addició, que diu don Gallén fou solament la fusta obrada»].

En Ausiàs Climent, ciutadà de València y habitant en Puçol, deixà a Portaceli en son testament 46 lliures, 7 sous, 7 diners; l'any 1499 rebé don Gallén, prior, dels magnífics mossén Joan Serra y Nicolau Serra, marmessors de aquell, per mans d'en Pere Joan Çabrugada, notari, 40 lliures. Dit prior féu dit any un tapiz ab les armes de dit defunct [al marge, de lletra de atra mà, diu: «No·l féu sinó que·l comprà fet dels hereus del mateix Ausiàs Climent»], que és un pellicà y costà 10 lliures; l'any següent rebé per mans d'en Masó, notari, lo restant, ço és 6 lliures, 7 sous, 7 diners. Dit any <1>500 rebé 21 sous per lo fill del viscaý d'Olocau que fon ací soterrat.

En Berenguer Martí de Torres,⁸⁹ ciutadà de València, ¶⁷⁰ ultra los 200 sous que donà, mort son pare l'any <14>66, segons a 303 cartes està scrit, donà a don Palacià l'any <14>69 per charitat 25 lliures, y l'any 1481 a don Pere Romero, prior, 25 lliures, y l'any <14>83 perquè pregassen per sa muller defuncta 116 sous, y l'any 1486 a don Jaume Martí, prior, 25 lliures, y l'any 1500 a don Thomàs Gallén, prior, segons ho trobe scrit de sa mà en les despeses de octubre <de> dit any <1>500 donà 25 lliures per ajudar de pagar les mans y daurar de la creu de argent. És la suma de estes cinch partides 105 lliures, 16 sous. Y per la molta voluntat <que> tenia a esta casa, cascun any venia ací lo dia de Sent Martí ab alguns cavallers, portant-se lo necessari y donant la pitaça acostumada dar per son pare al convent. Y en son testament accomanà molt encaridament a sos hereus dassen cascun any cent sous per dita pitaça, lo que ells han fet y servat fins est any <del> 1553. Morí l'any 1506, *aut septimo*, y està soterrat en lo cap del altar de la sglésia de <la> Senta Creu. Dits hereus, cad·any, trameten ací dos antorches ab offerta.

Dona Beatriu Cornell *et* de Pròxida donà per charitat a don Joan Palacià, prior, l'any 1474, per comprar forment 25 lliures, y l'any <14>76 22 lliures havia emprestat y, après, les donà. També, l'any <14>74, trobe que empretà en dos vegades a fra Sarnés 37 lliures, 10 sous, per comprar forment, segons consta ab dos albarans [al marge diu: «Sens estes 37 lliures, 10 sous, donà 15 lliures que, ¶⁷¹ juntes, són 52 lliures»]. L'any 1478 fon derrocat lo claustro de recordació, lo qual

¶ ⁸⁹ Dels Martí de Torres i de la capella de Sant Martí, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 183 i ss., i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 119-145.

havia edificat la contessa de Terranova, y dita señora, dona Beatriu, pagà tota la obra de dit claustro,⁹⁰ segons està escrit en un quernet de mà sua y per don Palacià en lo *Libre de les obres*, a cartes 102. Lo que ell deixà de continuar yo u he tret del dit quernet y continuat en dit libre. És la summa de tot lo que ella despengué en dita obra, contant-hi la fusta dels banchs y respates, 373 lliures, 12 sous, 6 diners. També donà dos tapits blanchs ab lletres morades y ab les sues armes, que costaren 22 lliures. Los quals, en Pasqua y les solemnitats de la Verge Maria, són posats davant lo altar major. Donà un altre tapiç morat ab letres blanques y terraces per a la capella de Bethleem, costà 110 sous, y lo brocat carmesí y la estola del diaca, y paraments del camís costa<ren> 200 sous. Pagà a Cetina, argenter, per lo encenser gran de mans 150 sous, y per la cortineta de chamellot per <a> dita capella 75 sous, y per una canadella de argent per <a> dita capella 75 sous. Y per mostrar més ab la obra quanta devoció y voluntat tenia a esta casa, donà per <a> obrar y créixer la església,⁹¹ essent prior don Thomàs Gallén, 14.750 sous, 3 diners, segons dit prior ho continuà en un libre en forma de full. Estos diners serviren per <a> pagar lo pertret y mans, car la messió Portaceli la pagà. Durà dita obra prop de cinch anys, acabàs l'any 1497. Lo cap del altar ya era fet de pedra havia [¶]⁷² *plus minus* 170 anys, però era baix. Lo restant de la església era cubert de fusta, y esta cuberta no la desferen fins que la nova, de archs y cr<e>uers, fos feta per <a> stalviar despesa. La porta de la església estava hon està l'arch de pedra que sosté la paret y, puig (*sic*) no's llevà tota la paret, per ço no deixà d'ésser consagrada. Hon és hui lo altar de Santa Helizabet estava la porta de la claustra. De la pedrera de la nostra Torre fon portada tota la pedra, que fon set-sentes carretades. Suma tot lo que dita señora donà a Portaceli 25.252 sous, 9 diners, la qual morí l'any 1522, a 29 de deembre, y l'any <15>23, en la carta del capítol general, tingué missa de beata Maria per tot l'orde, y en la visita de l'any <15>26, los visitadors, priors de Miraflores y del Paular, li concediren que's digués un tricenari per ella *circa festum beati Thomae apostoli* cascun any. Morí de edad de 85 anys y fon viuda 61 any<s>, y, segons trobe escrit de mà de don Honorat Martí, dita señora pagà la pintura del banch y <les> polseres del altar major.⁹²

Mossén Llorens Joan, *pronepos Petri Joannii, civis* (lo qual està soterrat en lo fossar, *vide supra, folio 290*, donà per charitat l'any 1493 a don Thomàs Gallén, prior, perquè pregassen per ell, 500 sous, y dit any, segons descriu dit prior en los adveniments, fon fet lo vas de la capella de Santa Anna,⁹³ lo qual rehedificà lo dit Llorens Joan fent los peus de pedra picada y la cuberta de cr<e>uers y

¶⁹⁰ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 24-25 i 55. Sobre l'arquitectura del segle XV, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 107-108 i 179-181. ¶⁹¹ Sobre l'església cenobial fins al segle XV, vegeu F. TARÍN Y JUANEDA,

op. cit., pp. 7 i ss., 21-22, 55 i 62, i, particularment, F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 100 i ss., 146 i ss., i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 23-29 i 247-270. ¶⁹² Vegeu la n. 90. ¶⁹³ Vegeu la n. 27.

volta. Anà a Hierusalem a visitar lo Sant Sepulchre ¶⁷³ y a la muntanya del Sinaí, y, tornant-se'n, com fos en Venècia, delliberà de anar altra vegada a Hierusalem per <a> visitar no sé què s'havia oblidat. Esta anada està descrita en una pedra blava que està en lo payment de dita capella. Moria l'any 1502, la vespra de Nadal, y fon portat lo cors ací a les nou hores de la nit, y soterrat en dit vas lo dia de Nadal cantada la missa. Y, a 2 de giner, rebé dit prior 210 sous per lo çoterrar y messió. Y, a 9 de dit mes, 21 sous de offera en la missa que's dix per dit defunct.⁹⁴

1504. L'any 1504 rebé dit prior per la mare de don Matoses, defuncta, 40 sous, y l'any 1505 de don Bernat Corella, señor de Nàquera, per l'ànima de sa mare, 100 sous, de na Thomasa 120 sous, per un<a> altra dona 10 sous.

Mossén Jordi Joan donà la casulla de vellut negre, la qual se tallà, y la de cetí blanch donà mossén Luís, la qual té la fresaura de brocat.

Don Francés Joan, fill del sobredit mossén Lorens Joan *post mortem patris*, paymentà la capella de Santa Anna, féu portar les rajoletes de Sevilla, féu los respatlers, caxons y retaule, donà los donapaus grans daurats y los vestiments de brocat blanch, que era gonella de sa muller, ço és casulla, pali, evangelister. Donà un càlcer, que és lo major y més obrat que y haja en casa, y una cortineta per lo sacrari de carmesí ab la ymatge de la Verge Maria. Tot açò donà l'any 1527, quant féu la festa de la Concepció en son dia los donà, perquè quant yo prenguí l'hàbit, ¶⁷³ l'any 1516, ja'ls havia dat. Morí l'any 1542, a la fi de giner [al marge diu: «*In carta capituli generalis anni 1542 habuit tricenarium et missam de beata Maria in provinciis Cataloniae et Castellae*»], y deixà en testament fossen donades 10 lliures a Portaceli, les quals rebé don Muntesa, prior, de son fill don Manuel Joan, a 11 de febrer <de> dit any. Fon soterrat en lo vas de Santa Anna, y dona Anna, sa muller, deixà⁹⁵ també 10 lliures [al marge diu: «En dit vas fon soterrada dona Anna, muller de dit Fr<an>cesc> Joan, l'any 1557, que era germana de don Joan Villarrasa, governador. Y l'any següent, a 28 de juliol, la muller de dit governador, filla de tal Sapos, ciutadà, la qual fon després trasladada al vas del Capítol ab son marit el governador»].

Mossén Perot Joan, germà del susdit don Francés, lo qual havia obtés privilegi de noble del rey, del qual privilegi aquest no volgué amprar-se, donà los vestiments de brocat vert, lo qual féu portar de Florença, y los vestiments de cetí groch, y los de vellut blau, ço és, casulla, pali, evangelister y estola per lo diaca de cada cosa. Donà la canadella daurada, lo plat de argent, los flochs de grana per <a> la creu, dita grana féu portar de Granada, y lo vel del moniment (*sic*). Y l'any 1532 féu portar de Gènova pedra <de> marbre ab ses armes *et* insígnies, la qual està en lo fossar sobre la sepultura d'en Pere Joan, son rebesavi, y la qu'està a la boca del

¶ ⁹⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 278-282, complementa el contingut de l'anualitat

ací obviada. Tanmateix, en tractar 1499 refereix un tenor semblant al de 1498. ¶ ⁹⁵ Ratllat: *donà*.

vas de Santa Anna. Morí l'any 1537, a 10 de dehembre [al marge diu: «*In carta capituli generalis anni 1538 habuit* ^{||75} *tricenarium*»], fon soterrat en dit vas ab lo hàbit de monge, y a 16 de dit mes rebé don Muntesa per mans de don Francés Joan 10 lliures que'l defunct havia deixat en son testament a Portaceli. *Unus ex his fratribus* donà lo tapit per la dita capella y lo salpaser de argent, y cascú d'ells donava per offerta *in die Animarum* mig ducat. Mossén Perot Joan tots anys venia ací la vespra de Tots Sants y, los darrers anys ans que morí, venia la Setmana Sancta, y era molt comedit, que tot ho pagava lo que prenia de casa. Attesa la voluntat y beneficis, lo prior y convent los donà la posada que micer Pardo havia obrat y, ells morts, als dos fills de don Francés Joan, car lo Perot Joan may se casà. Lo qual, en son testament, deixà a Portaceli tot lo que ell tenia en dita posada, ço és, llit, roba, cadires, *et cetera*. Lo dit ducat d'offerta fins est any <15>53 tos temps és donat.

1506. Lo dit prior don Gallén rebé l'any 1506 de mossén Francés Guerau, nebot de don Miquel Thomàs, 21 sous y, dos anys après, 20 sous, 6 diners, del tresorer 42 sous, de <un> tal Pau, ciudadà, 54 sous, 8 diners.

1507. L'any 1507, de don Pero Sanchis Centelles, 53 sous.

1508. L'any 1508, de Bucyso, de Burjassot, per son pare defunct, 65 sous.

En lo temps que don Albert de Claramunt, profés de Valdejesuchrist, fon prior de esta casa de 8 d'agost <del> 1509 fins lo darrer de juny <del> 1513, no rebé sinó l'any <15>10 del reverend senyor bisbe de Carinyola per charitat 82 sous. Y en dits anys de la offerta *in die Animarum et aliis diebus* 234 sous.

^{||76} **1513.** L'any 1513 rebé don Miquel Caveró, nou prior, per mans del sagristà *in die Animarum* cinch mig ducats, que són 52 sous, 6 diners. L'any <15>14 altres 52 sous, 6 diners, *et aliis diebus* 23 sous, 7 diners. L'any <15>15 52 sous, 6 diners de offerta y 13 sous, 10 diners, y de don Mercader, bisbe de Tortosa, lo qual era estat ací prior, 105 sous. Y encara que dit prior scriu los rebé per charitat, crech molt més, y despengué lo monestir en la messió de la gent y cavalcadures. Ítem, rebé 100 sous que una dona havia llegat al monestir, y de un canonge seglar 21 sous.

Micer Joan Pardo, natural de Mallorca y juriste de la Rota de València, obrà la posada qu'està entre la cel·la del prior y l'hostal. L'any 1513, y <15>14, segons ne fa memòria don Caveró, dits anys en los adveniments y en lo *Libre del depòsit* de micer Exarch, on començava a continuar dita obra no's sap quant y despengué, crech que no fon poca la despesa. Y l'any 1516 començà a fer pitança al convent lo dia de Sant Miquel de setembre, per la qual donava 63 sous, los quals donà 20 anys arreu, que prenen suma de 60 ducats. Uns quants anys estigué paralítich, <ja> que no's podia valer de les mans. Morí l'any 1535, fon ací soterrat <el> dia de sant Esteve davall la pedra qu'està prop lo taronger, que és la sepultura

dels Montpalaus. Dit micer Pardo deixà en son testament 10 lliures a Portaceli, les quals rebé don Muntesa, prior, a 9 de giner <del> <15>37 per mans de Joan Xarita, son criat y marmessor. Molt més aguera deixat si no ¶⁷⁷ agué dat ell vivint per ésser impedit de no venir ací. Lo convent (donà) dita posada als Joans, segons és dit en la plana precedent. Y a 16 de giner <del> 1536 rebé don Muntesa per la sepultura y anniversari <a> cap d'any de dit de Joan Xarita 42 sous, 7 diners.

Micer Gaspar Pertusa, canonge de la Seu de València y rector de Sant Esteve, segons don Cavero fa memòria en los adveniments l'any 1514 y <15>15, reparà la cel·la de mossén Francés de Aranda, que ara's diu la posada del governador, fent-hi finestres y portes, y edificà la capelleta ab cambra, lo terrat per a passar a la part superior de dita cel·la on habità lo monge, féu també la llongeta rajolada ab rajoles de Manizes.⁹⁶ Lo menjadoret ab la cuina y la estància de baix lo canonge Corts ho obrà. Dit canonge Pertusa donà un pali de cetí vermell ab brocat fet a peces, lo qual servix en les festes dels Apòstols, y una casulla de cetí groch ab son camís. Morí l'any 1518. L'any 1519 tingué tricenari en la carta del capítol.

Joan Luís Bertran, notari [al marge, de lletra de atra mà, diu: «Que fonch pare de sant Luís Bertran], donà l'any 1516 un pali per l'altar major de domàs blanch ab un campanar per armes, y donà en València certes joies a qui diria millor en cobles y prosa latina en lahor de sant Bruno. Est any donà pietança al convent, en lo dia de dit sanct, y d'aquí avant fins l'any 1548 que, a tres ducats cascun any són 99 ducats. Fon procurador del monestir fet per lo prior y convent l'any 1534, ans ya era procurador substituint per don ¶⁷⁸ Cavero, prior, y per mi, dom Exarch, com fos casat ab ma germana. Però la col·lecta no la tingué més de cinch anys. Morí l'any 1548, a 7 de nohembre. En esta casa li digueren monachat y en la carta del capítol general de l'any 1549 tingue trincenari, y en la del any 1551 missa de beata Maria per tot l'orde.

Pere Joan Çabrugada, notari, encara que no donà sinó les flors de liri de argent qu'estan en la mà de la ymatge de la Verge Maria en l'altar major, però fon cinquanta anys procurador, *quod officium executus est diligenter*, y los 47 tingué la col·lecta, ço és, de l'any 1488 fins l'any 1535 inclusive. Morí l'any 1538, a 10 de dehembre, tingué tricenari en la carta del capítol de l'any <15>39 y missa de beata Maria per tot l'orde. Y ací en Portaceli cada prevere li digué (*en blanc*) misses.

1516. L'any 1516 rebé don Cavero, prior, de mossén Hieroni Canell, comandador de Rodes y germà de don Canell, 27 sous, 4 diners, y de la oferta *in die Purificationis beatae Mariae* 10 sous, 7 diners, *et in die Animarum* 52 sous, 6 diners.

¶ ⁹⁶ Pel que fa a obres, reparacions, ornaments... de Portaceli durant el segle XVI, vegeu F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, 73 i ss.,

i F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 197-255, i, del mateix investigador, *op. cit.*, 2012, pp. 247-344.

1521. L'any 1521 rebé dit prior per mans de mossén Roca, rector d'Olocau, 50 sous que havia deixat a Portaceli un capellà de Xàtiva.

Mossén Joan Jeroni Mestre, prevere, lo qual algun temps era estat ací donat, deixà en son testament a Portaceli 25 lliures y lo moble de la casa, del qual se agueren 22 lliures 17 sous, 11 diners, que és per tot 47 lliures, 17 sous, 11 diners. Les quals rebé don Caveró, prior, lo darrer de juny <del> 1522 ¶⁷⁹ per mans dels marmessors y de frare Jaume Ripoll; de les quals, en agost <del> 1524, pagà al vicari de la parròquia de Sant Thomàs per la quarta 9 lliures, feta gràcia del restant. Resten 38 lliures, 17 sous, 11 diners [al marge diu: «Y sa mare, dita Catherina, ab acte rebut per Çabrugada, feren donació al convent, segons és contengut en lo *Libre dels censals*, ab carta de gràcia en la última carta a la qual renunciaren»].

Dit any rebé dit prior per mans de mossén Miquel Francés Esteve 10 lliures, que havia deixat Úrsola Esteve, beata, tia sua, de les quals se comprà cotonina per a fer casulles per <a> les capelles. En la carta del capítol de dit any tingué tricenari.

1524. L'any 1524 rebé dit prior per charitat del marquès de Branrui (*sic*), marit de la reyna dona Germana, *quondam* muller del catòlich rey don Fernando, rey de Aragó, lo qual marquès estigué ací la Setmana Santa ab la gent sens fer despesa a la casa per portar molta provisió. Era alaman y germà del marquès de Brandemburch <i> donà deu ducats. Està soterrat en la sglésia del monestir de Hierusalem.

La germana de don Dionís Abat y muller de Pelejà, mercader, deixà a Portaceli 150 lliures, de les quals l'any 1524 rebé dit prior per mans de micer Cosme Abat, nebot seu, 50 ducats, dels quals part se'n despengueren per dit don Abat, ço és 17 ducats, perquè's creya los deixà per a ell, après vistes les condicions del legat que volia ¶⁸⁰ se carregassen. Y lo proceÿt servís per a son germà de vida sua, lo qual mort fossen dites tantes misses lo dia après de Tots Sants quanta seria la ànnua pensió, la qual condició no la volgué acceptar lo convent, scrivint don Caveró no se'n parlà pus. Essent yo prior procurí, per descàrrech nostre, de parlar ab lo dit micer Abat si's po<d>ria haver lo restant del legat y haver facultat de ésser commutat est benefici com fos impossible fer-se lo que ella volia, y, responnent dit micer Abat <que> no y havia diners de què pagàs la restant quantitat, ho deixí de proseguir. Après, don Muntesa, prior, consultà ab lo bisbe Manyiques per descàrrech de nostres contiències, lo qual fon de parer <que> podíem estar reposats per haver rebuts dits 50 ducats attés los beneficis y suffragis que ací havíem fet per dita defuncta. Hay albarà com fon pagat Ferreres, notari, per dit llegat [al marge diu: «Mossén Belvís, domer de la seu, donà a Portaceli un crucifixi gran l'any *plus minus* 1525. *Vide folio 71*»].⁹⁷

¶⁹⁷ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 282, coincideix parcialment amb aquest fragment.

1525. L'any 1525 rebé dit prior de <un> tal Vilastrosa, mercader, 50 sous <que> havia deixat una defuncta en son testament, y de offerta 34 sous.

1527. L'any 1527 se féu lo càlcer, en lo peu del qual estan sculpts sant Bruno y ls bisbes cartoixans, de 50 lliures que yo deixí en testament rebut per Antoni Rodrigues, notari, a 13 de setembre <del> 1517, lo dia ans que fiu professió, que's fes dit càlcer.

Segons descriu don Cavero, prior, en la primera plana de les rebudes dels comptes del any 1528, estant mal Pasqual ^{¶81} Vicent, natural de Bexix, lo qual era estat majoral del nostre bestiar, y persuadint-li fes testament no deia altra cosa sinó «*a vos me encomiendo Virgen María de Portaceli*». Vista la devoció que dit Pasqual Vicent tenia a esta casa, tres germans seus, los quals *ab intestato* succehiren en los béns, donaren 200 sous, los quals rebé don Cavero per mans de frare Diego Sanchis, qui ha tengut <a> càrrech del mas de Bexix 34 anys.

Frare Rodrigo Subiças Navarro, qui fon scuder de don Luís Montagut, y après l'any 1509 fon ací rebut a frare y morí l'any 1528, a la fi d'octubre, *ex apoplexia*, y stigué cinch dies sens menjar ni beure ans que morí, havia fet molts serveis als Montaguts. Per ço, don Enrich de Montagut deixà a Portaceli en satisfacció de dits servicis en son testament 50 lliures y après, ans de morir, dixà a son germà, lo comanador de Santiago, com era sa voluntat, donàs de sos béns a Portaceli altres 50 lliures. Don Cavero rebé 34 lliures, les quals donà a Hiero<ni> Pérez, apotecari, per les medicines. Com no continuà los comptes^{¶98} dit don Cavero l'any <15>29, no u scrigué açò, però yo u he trobat en altra part. Après, l'any 1530, començant les morts a la fi de abril, lo comanador Montagut féu consignació de les restants 66 lliures sobre la Vall de Uxó, ab acte rebut per Luís Bertran, notari. L'any 1534, don Muntesa, prior, rebé 20 lliures l'any <15>37, 20 lliures l'any <15>38, 20 lliures l'any <15>39 a compliment de les 100 lliures, 6 lliures (*sic*).^{¶99}

^{¶82} **1531.** Mestre Joan Garcia, chirúrgich de Liria, donà l'any 1531 essent yo prior perquè pregassen per l'ànima de son pare un drap estimat en 10 lliures.

1532. L'any 1532 rebí de don Pedro Castellar per charitat 63 sous, 3 diners.

1534. L'any 1534 rebé don Hieroni Muntesa, nou prior, 37 sous, los quals havia deixat na Prunyanosa en son testament, la qual era estada estatgera de les cases de València, 50 sous <que> havia deixat, però no rebé sinó 37 sous. Y l'any <15>36 rebé de un devot de la casa 80 sous perquè pregassen per ell y per los que era obligat.

¶⁹⁸ Ratllat: *la*. ¶⁹⁹ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 282-283, ve a coincidir parcialment amb aquesta transcripció.

Mestre Joan d'Espeytia, ferrer de València y natural de Viscaya, pare de don Miquel d'Espeytia, monge nostre, deixà en testament fos fet de sos béns un càlcer que costàs 50 lliures. Morí l'any 153 (*en blanc*), a 9 de maig <i> fon ací soterrat. Y en la carta del capítol general del any 1537 tingué tricenari. La muller del defunct féu fer dit càlcer, lo qual costà 59 lliures. *Vide folio 186.*

Martín Peres, natural de Bexix, son pare era senyor de la masada qu'està prop la nostra, essent ací cabrero, morí en l'ostalet l'any 1536, lo qual deixà a Portaceli 80 cabres que tenia en lo nostre bestiar, que llavors valien a 11 y a 12 sous la cabra. Fon ací soterrat, per lo qual se digueren ací certs suffragis, y en la carta del capítol del any 1537 tingué tricenari.¹⁰⁰

1537. L'any 1537 rebé don Muntesa, prior, 70 sous d'en Nofre Enyego, ciutadà, los quals en son testament havia dei-⁸³xat a Portaceli Joan Cortés, botiguer de llenç, y per la sepultura de Pere Chelva [al marge diu: «La muller morí l'any <15>47, deya's Damiata y fon també ací sotarrada»], lo qual fon molts anys stager de Líria, 20 sous. Dit any, lo darrer de dehembre, tragué dit prior de la caxeta que estava en la entrada del monestir juncta a la paret de la cel·la del hostaler ab un títol, pregant los hostes d<on>assen charitat en satisfacció del que menjaven 201 sous, 3 diners.¹⁰¹

1538. L'any <15>38 rebé dit prior per lo llegat de una defuncta 20 sous, y de dita caxeta tragué 46 sous, 1 diner.

Mossén Luís Vives, prevere, que fon rector de Líria sols set setmanes y morí l'any 1531, a 20 de juny, deixà a don Miquel Piquer, nebot seu, 30 lliures, les quals tenia accomanades Luís Bertran, notari, y estant mal dit don Piquer en lo Paular, on morí l'any <15>38, en dehembre, les notificà al vicari de dit monestir, lo qual scrigué ací, y don Muntesa, l'any <15>39, rebé de dit Luís Bertran 21 lliures, y l'any <15>41 les 9 lliures.

Hieroní, natural de un llogaret prop de Montpeller, en Langendorch (*sic*), lo qual molts anys era estat en lo regne de València, vingué a esta casa l'any <15>38, *ut serviret gratis*, y lo dia de cap d'any <del> 1541 fon rebut en prebendari, y lo dia següent donà a la casa 42 lliures, 12 sous. L'any 15 (*en blanc*) vingué per ell un germà seu perquè no's podien cobrar certs béns si no anava dit Geroní a sa terra. Ab licència del prior se'n anà donant-li 4 ducats. No és tor-⁸⁴nat, ni crech que tornarà.

1539. L'any 1539 rebé dit prior, *sive* tragué de la sobredita caxeta del hostal 564 sous.

¶¹⁰⁰ *Ibíd.*, p. 283, coincideix gairebé amb aquesta versió.

¶¹⁰¹ *Ibíd.*, p. 283, refereix en part el mateix tenor que aquest text.

1540. 11 diners, y, l'any 1540, 446 sous. Aprés, *frigescente charitate hospitum*, se llevà dita caxeta y per temps de un any feren pagar pa, vi y pitança, y per ço venien molt poch.¹⁰² En los anys precedents y següents se han agut charitats per misses dites per lo convent, les quals no me ha paregut ací continuar. Són scrites en los libres dels contes del prior.

1542. Don Joan Yranço, natural de Utiel, lo qual havia estudiat en leys y cànones *Salmanticae, Compluti et Bononiae*, y fon rebut y vestit 7 septembris 1539, en son testament deixà a Portaceli 50 ducats, los quals rebé don Muntesa, prior, per mans del conrer don Cebrià a 12 de juny <del> 1542. Serviren per <a> obrar la cel·la qu'està sobre lo càrcer y bodega vella. Morí en lo monestir de les Fonts a 11 de setembre <del> 1545.

Francés Gil, ciutadà de València, féu donació de certa summa a son fill Gaspar Gil, il·legítim, lo qual Gaspar fon vestit la vespra de Tots Sants <del> 1528. Y l'any següent, ans de fer professió, la qual féu lo dia de les Relíquies, deixà a Portaceli 100 lliures per <a> obrar una cel·la. Pledejà la casa ab Hieroni Gil, germà del dit don Gaspar Gil y, aguda sentència, fon concordat pagàs cascadament any 15 lliures fins fossen acabades de pagar les 100 lliures. La cel·la en la claustra del fossar seobrà l'any 1538, *cuius ¶⁸⁵ est titulus charitas¹⁰³ tua magis ac magis abundet*, en la qual se despés bona part de dits diners. Don Muntesa, prior, rebé l'any <15>40 17 lliures, 17 sous, 1 diner, <15>41 10 lliures, 10 sous, <15>43 26 lliures, 8 sous, <15>44 20 lliures, 11 sous, <15>45 8 lliures, 1 sou. No's pogué rebre més, com estigués pobre dit Geroni Gil lo que's cobrà <foren> 83 lliures, 7 sous, 1 diner.

100 sous que donà al notari y lo que's despengué en lo procés.

Don Joan Castro, natural de Burgos y profès de Valdejesuchrist, qui en est any <del> 1554 és prior d'esta casa, per los visitadors fon fet ací vicari l'any 1543, lo qual ve<i>ent que la sglésia de la Pobleta de vellea, y per ésser les parets de terra *minabatur ruinam*, procurà haver 100 ducats de sa mare y de son germà, habitants en Burgos, dels quals volgué fossen donats 7 ducats a don Morell, qui se'n ixqué després de la religió. Dels 97 ducats se obrà la sglésia de la Pobleta *a fundamentis* l'any 1545, segons és contengut en la fi dels comptes de dit any. Estos diners reberen lo prior y el conrer dit any <15>45 per mans de Baptiste Barci, mercader. Aprés, lo dit Baptiste Barci donà per charitat per a obrar l'ospital de Portaceli 30 lliures, intervenint-hi lo dit don Joan Castro.

Mossén Joan Navarro, prevere beneficiat de la seu de Sogorb, oncle de don Pere Navarro, monge nostre, essent ací per visitar <a> son nebot, enmalaltí, lo qual ab son testament deixà a Portaceli 12 lliures en satisfacció de alguna des-¶⁸⁶ pesa y perquè pregassen per la sua ànima. És ací soterrat prop de la creu. No li durà la malaltia, que foren cambres, sinó dotze dies.¹⁰⁴

¶¹⁰² *Ibíd.*, p. 284, relata el mateix. ¶¹⁰³ Repetit: *est titulus charitas*. ¶¹⁰⁴ F. TARÍN Y JUANEDA,

op. cit., p. 284, coincideix només en part amb aquesta transcripció.

1548. Martí Badia, per més de 32 anys fou ovater de casa y alguna volta donava los ous axí com li costaven. Quant morí volgué que, del poch que tenia, la mitat fos dels pobres y l'altra de Portaceli. Pagats los deutes, sols ne agué Portaceli l'any 1548 56 sous, 4 diners, lo que a ell li era degut no's pogué cobrar. Digué's monachat per ell, considerada la sua voluntat y servitud.¹⁰⁵

1550. Don Pedro de Borja, mestre de Muntesa, a 20 de dehembre <del> 1550, donà cent reals castellans, part per charitat y part per la despesa, los quals serviren per lo hostal.

1552. Don Joan Castro, prior, a la fi del any 1552 agué del capítol de la seu de València per obrar los archs¹⁰⁶ 50 lliures, y del archebisbe 5 lliures.

1553. L'any següent trameté a fra Diego Herrera a València, al qual les persones següents per la devoció que tenen al monestir, vehent la sua necessitat donaren la suma següent:

Mossén Pere Nicolau Ferrando, cavaller, donà 25 lliures.

Mossén Vidal, ciutadà, 10 lliures.

Nogués, mercader, 10 lliures.

Na Savala, cosina de don Jaume Llopis, 10 lliures.

Don Francisco Boil, 10 lliures.

Joan Navarro, taverner, 10 lliures.

Bernat Simó, ciutadà, 12 lliures.

||⁸⁷ Don Balthasar Lladró, àlias don Pero Maça, 9 lliures, 11 sous, 8 diners.

Mestre Miquel Pasqual, metge de casa, 5 lliures.

Mestre Roig, metge cunyat seu, 2 lliures, 10 sous. Y son germà Hieroni Roig, apotecari, 2 lliures, 10 sous.

Mossén Alpont, cavaller, germà de don Alpont, 5 lliures.

Don Pedro Castellar, 3 lliures.

Micer Sarçola, 3 lliures.

Damià Alphonso, notari, 3 lliures.

Joan Baptiste Barci, 3 lliures.

Martín Peres de Almajan, mercader, 5 lliures.

Miquel Salvador, 1 lliures.

Mossén Çagra, 2 lliures, 10 sous.

Y son cunyat, mossén Gaspar Cruelles, 2 lliures, 10 sous.

¶¹⁰⁵ *Ibíd.*, p. 284, escriu el mateix.

¶¹⁰⁶ Vegeu la n. 57.

1554. L'any 1554 donà per charitat per <a> dits archs Joan de Brizuela, mercader, 5 lliures, 6 sous.

Francés Garcia, apotecari, 2 lliures, 17 sous.

Don Jaume Corberan prometé 30 lliures, donà les 12 lliures y per les restants donà una casulla de cetí blanch ab lo fres de fil de or. Ítem, se posaren en la obra de dits archs 10 lliures, que són de la charitat de unes misses.

Les tres sumes sobredites, que són 219 lliures, 14 sous, 8 diners, se despen-gueren en les dos parets, segons dalt, a 294 cartes, està narrat. Dels quals diners sols restaven 9 lliures, 10 sous, 6 diners, les quals foren despeses en la canonada nova de plom juntament ab 8 lliures que donà lo dit archebisbe de València, don Thomàs de Villanueva, y 15 ¶⁸⁸ lliures que donà lo sobredit mossén Pere Nicolau Ferrando, cavaller.¹⁰⁷

1555. L'any 1555 rebé don Francés Marqués, prior, per charitat 135 sous, 10 diners del confessor de un pastor aragonés qui estava en Serra, lo qual morí, *propter morsum canis rabidi*, <i> està ací soterrat.

Don Miquel de Vera, ab testament rebut per Honorat Joan Verdancha, notari, lo primer de juliol <del> 1556, llegà a Portaceli 100 lliures jaqueses que, en moneda valenciana, són 95 lliures, 16 sous, 8 diners. Les quals rebé don Francés Marqués, prior, l'any següent del doctor Santàngel de Çaragossa, oncle de dit monge. Més portà molts llibres sagrats y de dret canònic a casa.¹⁰⁸

1557. L'any 1557 rebé dit prior de dona Hippòlita Joan y de Boil, senyora de Manizes, 200 sous, los quals deixà sa mare, dona Anna Joan y de Vilarrasa, en son testament. Està soterrada en la capella de Santa Anna.

1558. L'any 1558 rebé don Andreu Ortoveda, prior, dels germans de Miquel Hernández, pastor natural de la Puebla de Vallverde, 9 lliures, 18 sous, les quals havia deixat ell a Portaceli. Morí en Serra y, per ésser any de peste y estar ací lo reverendíssim senyor don Francisco de Navarra, archebisbe de València, fon soterrat en la sglésia de la Pobleta. Aprés foren portats los ossos al nostre cemi<n>teri.¹⁰⁹

1559. L'any 1559 rebé dit prior 200 sous, los quals deixà en son testament la sobredita dona Hippòlita Joan, soterrada ¶⁸⁹ en la capella de Santa Anna. Més deixà 1.000 sous. *Vide folio 186.*

¶¹⁰⁷ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 284-285, refereix fragments d'aquesta transcripció.

¶¹⁰⁸ *Ibíd.*, p. 285, més resumidament és coincident amb aquesta versió.

¶¹⁰⁹ *Ibíd.*, p. 285, ve a coincidir amb aquesta transcripció.

1560. Frare Miquel Bas, l'any 1560, en son testament deixà 400 sous a Portaceli perquè es fes la vidriera del cap del altar.¹¹⁰ Los quals rebé dit prior l'any següent del germà de aquell. Durà dita vidriera 10 anys. També donà lo retaule de Sant Hieroni qu'està en la capella del pare don prior.¹¹¹

1562. Gaspar Lombart moria ací l'any 1562, dia de les Relíquies, lo qual ab son testament ha fet hereu a Portaceli de sos béns, que són cases y terres en Líria. *Vide fusius, foliis 179 y 180.* Dit Gaspar donà, essent malalt, l'any 1559 a dit prior 18 lliures, 9 sous, 4 diners.

Lo sobredit reverendíssim señor archebisbe, en los cinch anys sobredits, vingué ací sis vegades y encara que les primeres scusament pagà lo que havia pres, però les altres donà molt més del que havia pres. També, en los sobredits anys, se han agut moltes charitats de misses que lo convent ha celebrat per diversos [al marge diu: «Dit senyor archebisbe nos agué lo privilegi per la mina de plom. Costà 5 lliures, les quals ell pagà»].

1559. L'any 1559 se reparà la posada qu'està entre lo hostel y la cel·la del prior, la qual havia obrat micer Pardo y après fon dels Joans, la qual, en moltes parts, *minabatur ruinam*. Baix foren fets peus y pilars a la nayeta, y reforçats barandats y caragol. Costà esta obra 26 lliures, les quals pagaren Baptiste Barci, del qual s'és dit en la carta precedent, y Ferrando Çavala, mercaders, per eguals parts.

¶⁹⁰ *En el original, de donde se ha sacado esta copia, parece ser hasta aquí letra del venerable padre don Antonio Juan Eixarch. De lo que es esta copia, a la página 85, donde empieza don Juan Castro, se dice, se ve, que dicho padre don Eixarch escribía este Libro de benefactores en el año 1554. Enseguida se hallan benefactores hasta 1562, y pudo muy bien ser letra del mismo padre don Eixarch, pero lo que en esta misma copia se halla a la página 89, donde dice: «Durà <la> vidriera 10 anys», no pudo escribirlo pues <hacía> cinco años que era difunto, por lo que ahora voy a escribir sacado de los libros de este archivo de Portaceli.*

El venerable padre don Antonio Juan Eixarch, hermano de la madre de san Luis Bertran, tenía 16 años y 3 meses de edad cuando vistió el hábito en Portaceli, en 13 de setiembre de 1516. Profesó en 14 de setiembre de 1517. Fue elegido prior <el> día de san Vicente Ferrer de 1530. Murió en 3 de octubre de 1565.

Ita est frater Josephus Pastor, monachus professus domus Portae-Coeli, ordinis cartusiensis, qui hunc catalogum transcripsi anno Domini 1780.

¶¹¹⁰ Sobre les antigues vidrieres, vegeu F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 21-22. ¶¹¹¹ *Ibid.*, pp.

285-286, s'estén amb més dades que, en aquesta transcripció, apareixen relacionades en 1562.

¶⁹¹ *Prosigue el Catálogo de benefactores que escribió el venerable padre don Juan Antonio Eixarch, y se halla continuado hasta el año 1686 por los padres archiveros en el libro Registro antiguo desde el folio .cccxii. hasta el .cccxxii.*¹¹²

1564. L'any 1564 rebé lo prior 38 lliures, 10 sous, 10 diners que havia deixat don Lorens Çamora en son testament a Portaceli.

1569. L'any 1569, la ciutat de València donà per a restaurar la claustra gran¹¹³ mil reals.

1567. L'any 1567, lo capítol de la seu <de València> donà 50 lliures per a fer la balsa davall la olivera.

1571. Lo mateix capítol donà 100 lliures de almoyna l'any 1571 per medi de don Miquel de Vera, prior.

Don Hieroni Ribot, señor de Godella, donà per a la claustra 40 lliures.

Los marmessors de¹¹⁴ don Miquel Centelles, señor de Pedralba y conte de Gayano, donaren per almoyna de les exèquies 20 lliures. *Vide infra, folio 317.* Fonch sepultat dit conte en lo vas de la sglésia. Ítem, una tumba ab drap de vellut negre, que's posa lo dia de les Ànimes.

1569. Raphael Izquierdo [al marge diu: «Esquerdo»] donà per a obrar la cel·la de la aygua 780 sous.

1566. Lo mateix donà lo evangelister de vellut carmesí entretallat.

1570. L'any 1570 lo general de València provehí esta casa de 25 arcabuzos y un quintal de plom y altre de pólvora ¶⁹² y flascos, y motles de pilotes per a cada arcabuz, però no meches, per quant se tenia per certa la venguda del turch per a socórrer als moriscos de Granada.¹¹⁵

Fray Gonçalo Hernández dejó a la casa la soldada que se le devía, que eran como 20 libras.

1574. Lo molt reverent senyor paborde Carrals donà de almoyna a la casa en quatre anys dos càrregues de almelló y quatre de arròs, y quatre de oli. Hagué aniversari *perpetuo per totum ordinem.*

¶¹¹² *Ibíd.*, pp. 286-287, ve a coincidir amb aquesta versió. ¶¹¹³ *Ibíd.*, pp. 28 i ss., així com F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 239-245.

¶¹¹⁴ Repetit: *de*. ¶¹¹⁵ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 287, en termes generals diu el mateix que aquesta transcripció.

1576. Y dit donà un censal de propietat de 40 lliures per a cremar cera <el> dia del Corpus, y un debitori de 54 lliures per a encens.

1572. Don Marco Brizuela, siendo novicio, reparó las celdas de la 'D' y 'T', y en su testamento dexó 200 libras de renta con ciertas condiciones y obligaciones que están en su testamento reservado en el archiu, y hizo que su hermano Joan Brizuela remitiesse como hasta 100 libras que la casa le devía. Recibió su testamento Thomás Miralles a 7 de setiembre <de> 1572.

1576. Don Jayme Mazz, monge de esta casa dexó 60 libras para quatro candeleros de plata, los quales ha de hacer labrar su tío, mossén Mazz de Castellón de la Plana. Recibió su codicilo (en blanc), notario, a 1 de hebrero <de> 1576. Hizieronse los candeleros y costaron 72 libras, pagó su tío la resta de 60 libras. Dixímosle una missa de Cruce in conventu.

1576. Los muy reverendos padres prior y <el> convento de la cartuja de Valldechristo nos hizieron charidad de una reliquia de la ¶⁹³ cabeza de santa Celestina y otra de la cabeza de otra de las onze mil vírgines, cuyo nombre no se sabe.¹¹⁶ Fueron traídas de Valldechristo por el padre prior d'esta casa y recibidas por el conrrer en la yglesia de la Pobleta, y de allí traída a esta casa, acompañándolas y psalmeando el convento sábado, a 11 de hebrero de 1576.

Fray Estevan Muñoz, en su testamento recibido por Juan Guardiola, notario de Valencia, a 30 de abril <de> 1576, dexó heredero al convento de 13 libras, 10 sueldos de renta. Y 40 libras de soldada, et cetera. Y 30 libras de reçagas que le devían.

La señora Sperança Flor y de Orts, en su testamento, dexó 40 libras de limosna a esta casa y murió en diciembre de 1576. Hízose por ella un tricenario conventual.

Don Phelip Buil, señor de Manizes, fill de don Ypòlit I, donà rajoletes pintades de Manizes per al chapitell del campanar y despengueren-les en altres coses particulars.

Lo il·lustre don Jeroni Ferrer, comanador de Santiago, qui fundà lo monestir de la Corona en València, donà l'any 1555 los guadamazirs dorats que posen en la església a les dos parts de l'altar major, en lo hu dels quals està pintat ell mateix, don Jeroni, davant la imatge de la Verge Maria, par<eix>-me <que> costaren 30 lliures [al marge diu: «Estos guadamazirs se desferen y ne han fet d'ells frontals a certes capelles, y los que hui estan en lo altar major ha fet la casa de diners de la sacristia»]. Y donà 50 lliures per a re-⁹⁴parar, y fer falsa cuberta en la cel·la de mossén Camuel, cuius est titulus quaerite Dominum et cetera. Morí en (en blanc) maig <del> 1579 y diguérem-li un tricenari.¹¹⁷

¶ ¹¹⁶ Sobre les reliquies custodiades a Portaceli, vegeu ibíd., pp. 19-20.

¶ ¹¹⁷ Ibíd., pp. 287-288, generalment es coincidint amb aquest document.

1562. Bernat Simó, ciutadà de València y señor de Burjaçot, féu portar maderera per a començar de obrar la claustra gran,¹¹⁸ y despengueren-la en altres affers.

Mossén Miquel Jeroni Anglesola, cavaller, féu fer una calerada de cal, y li costà 40 lliures, per a obrar la claustra, y ell y don Jeroni Ribot feren portar una poca fusta per a obrar la claustra gran. La cal se despengué ab licència del dit en fer una balsa davall la olivera, que après se caygué, y la fusta en altres affers.

1577. Após féu una altra calera, que li costà 15 lliures, y la donà a la casa. Prengué lo hàbit en Val de Christ ya vell.

Lo il·lustríssim señor don Joan Lorenz Vilarasa, portanveus de governador general y regent la lloctinència y capitania general en aquest regne de València, en son últim testament rebut per Damià Alfonso, notari de València, a 17 de agost <de> 1570, deixà 100 liures de charitat a esta casa y manà que sos marmessors obrassen, o haguéssen, una capella en esta casa a on fossen traslladats los cosos seu y de sos dos mullers, la primera es deia dona Anna Saposia y la segona dona Maria Buil, filla del señor de Vétera. Los cosos de les quals y del dit senyor don Joan foren acomanats en lo vas de Santa Anna, perquè ell era germà de dona ¶⁹⁵ Anna Joan, muller de don Francés Joan. Y los dits seus marmessors prengueren la capella del Capítol,¹¹⁹ que fonch *olim* edificada per lo bisbe de València don Gastón y estava ya vella y mal proporcionada, y feren de nou la teulada y reparat blanch de la capella ab les pechines y imagens com hui està, y donaren a la casa per dita capella 600 lliures que, ab les 100 lliures sobredites, se despengueren que no resta ya memòria. Ítem, manà dit senyor don Joan Lorenz Vilarasa que's faça un drap de vellut negre ab una creu colorada per a la tumba al dia de Tots Sants y partir lo pa. Ya's féu lo drap y costà (*en blanc*) la capella, ab tots sos adreços y ornaments, y càlcer y retaule *et cetera*. Costà mil y noucentes lliures, y encara més.

1578. Féu-se la traslació de dits tres cosos a (*en blanc*) de novembre <del> 1578. També manà que cada un any, perpètuament, cremen dotze antorches a la sua sepultura los dies de Tots Sants y de partir lo pa, y que lo altre dia après se diga una missa cantada de rèquiem per los dits tres defunts, y's faça la oferta ab un ciri vert y un ducat, y per charitat de la missa es done <un> altre ducat. La clàusula de dit testament està en lo archiu autenticada en lo calaix dels testaments. A 13 de setembre <del> 1595 se donà sentència en la Real Audiència, declarant don Diego de Vilarasa administrador dels béns y herència del dit don Joan Lorenz de Vilarasa ser obligat a renovar lo retaule de Sant Miquel¹²⁰ de ¶⁹⁶ manera que corresponga en quant pugua a la obra de la capella del Capítol, ab que lo gasto no excedisca la

¶¹¹⁸ Vegeu la n. 119. ¶¹¹⁹ Segons F. FUSTER SERRA, 2003, p. 108: «(...) la ermita de San Miquel [se utilizaba] como sala capitular». Del mateix

historiador de l'art, *op. cit.*, 2012, p. 316. ¶¹²⁰ F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 239-240, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 315-344.

summa de 500 lliures, y a renovar les pintures fetes per a dornar la capella ab les mateixes colors y de la mateixa manera que són estades pintades. La còpia de dita sentència està juntament ab lo sobredit testament, y ab ell està tot plegat lo procés sobre açò actitat en la Governació y Real Audiència.

1567. Dona Hipòlita Joan y de Buil, señora de Manizes, la qual és soterrada en lo vas de la capella de Santa Anna per ser filla de don Francés Joan y de doña Anna Vilarasa, deixà en son testament 50 lliures que's carregassen per a esta casa ab obligació d'offerir cada un any lo dia de partir lo pa en la missa conventual 10 sous ab un ciri verd. Rebé dites 50 lliures don Francés Assensi essent prior l'any 1567 y les carregà *ut scripsi in Libro censualium. Vide supra, folio 312.* En lo any 1610, a 17 de juliol, fon allí mateix soterrada ab sa mare, dona Hipòlita, dona Joana Boil y de Joan, tia del que al present és señor de Manices y hereu dels Joans.

Lo molt reverent pare don Andreu Capilla, profès de *Scala Dei*, qui fonch prior d'esta casa (y després bisbe de Urgell), essent après prior del Paular, trame-té ab frare Abella, de Madrit, un reliquiari quadrat que li donà la abadessa de les Descalces a ont y à molt bones y grans relíquies sembrades ab flors de seda, y té la tapa de vidre molt clar.¹²¹ Diu frare Abella que, portant dites relíquies, caygué una ||⁹⁷ nit en un estany d'aygua que era en lo camí y ixqué sens lesió ni dany, lo qual ell atribuix al miracle per mèrits dels sants de qui eren les santes relíquies, les quals estan guardades en la sacristia.¹²²

1576. *El il·lustrísimo y reverendísimo señor don Juan de Ribera, patriarca de Antiochía y arzobispo de Valencia, dio para gallinas porque <en> el convento comiáse huevos frescos 100 libras, y para mejorar una celda 30 libras, y una imagen de un crucifijo que costó como 10 libras, y dos pitanças de pescado 11 libras, y otras charidades menudas. Por lo que tomó en casa en dos vezes que estuvo aquí dio 100 libras, que fue precio justo. Dixímosle una missa en convento.*¹²³

1578. *Don Andrés Fernández, monge de esta casa, dio 200 reales castellanos para adobar la pared de la celda de mossén Francés de Aranda.*

1576. *Don Jerónimo Izquierdo, monge de esta casa, dio una esmeralda engastada en oro apreciada como en 70 libras. Dixímosle una missa de cruce en convento.*

1585. *Don Miguel Diza Navarro dexó en su testamento, quando hizo profesión, que se hiziesse la lámpara de plata y la calderita de plata para l'agua bendita, y las cortinas*

¶¹²¹ Vegeu la n. 116. ¶¹²² F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 285, ho circumscriu tot a 1562.

¶¹²³ *Ibid.*, p. 289, ho circumscriu tot a 1576.

de damasco con fajas de terciopelo carmesí que sirven en las solemnidades para entapizar junto al altar mayor. Ítem, dexó 50 libras para reparar la celda del despertador.

Lo mateix any féu professió fra Estevan Gutierrez y deixà una casa y un corral que tenia en Bexix, que s'arrendà en 6 ¶⁹⁸ lliures, y (*en blanc*) lliures per a reparar les imatges de algeps qu'estan damunt la porta de Nostra Senyora, perquè pregassen per sos pares, Luís Gutierrez y Catalina Gil.

1585. Esperanza Belcayre y de Serena, muller de Joan Serena, argenter de València, ab testament rebut per Joan Marco, notari de València, a 18 de abril <del> 1585, deixà al convent de Portaceli 100 lliures moneda de València, consignadores en part de cert censal, y que de la renda se celebren misses per sa ànima [al marge diu: «Pensió 6 lliures, 13 sous, 4 diners. La clàusula del testament està ab lo mateix censal»]. Foren acceptades ab acte rebut per Joan Batiste Gisbert, notari, a 13 de juliol <del> 1586 y consignades ab acte rebut per dit Marco a 15 de març <del> 1586. Hase-li dit una missa de rèquiem *in conventu*.¹²⁴

1592. Estevan Peres Macián y sa muller Joana Gomis, de Bexix, donaren al convent 100 lliures perquè pregassen per ells. Les 50 lliures donaren tantost y les 48 lliures donaren en un censal que respon Miquel Collado. Lo acte de la donació rebé Gaspar de Còria a 6 de nohembre <del> 1592. Està junt ab lo acte del carregament del censal.

Don Melchior Silvestre, del Villar, monje d'esta casa, del qual se fa mentió baix en lo *Catálogo dels monges, folio 367*, llegà al convent y present casa de Portaceli 200 lliures moneda de València per a obrar la cel·la de la 'E' y en altra manera de la Magdalena,¹²⁵ que està prop de la cel·la de la obediència debes ponent, y més 12 lliures de renda ¶⁹⁹ sots cert càrrech, segons més llargament consta ab testament de aquell rebut per Jaume Andreu, notari, lo primer d'octubre <del> 1593, la clàusula del qual està registrada a cartes 186. Esta renta vingué a molt menys y així, de parer del pare prior y antichs se li apuntaren en lo calendari dos aniversaris.

Don Francés Font, monge d'esta casa, del qual també scrich baix en lo *Catálogo dels monges, folio 368*, ab testament allí calendariat, deixà hereu al convent y monestir de Portaceli. En la herència recau una alqueria continent en si onze caffzades y mija poch més o menys, censida al spital general, situada y posada en

¶ ¹²⁴ *Ibíd.*, p. 289, no és tan exhaustiu com aquest document. ¶ ¹²⁵ Pel que fa a les obres dutes a terme en el segle XVI, F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 239-245. Els registres que abasten entre 1504 i 1592, així com la seua transcripció i estudi s'emmarquen entre els objectius del Projecte d'investigació I+D: «Memoria, imagen y conflicto en el arte y la ar-

quitectura del Renacimiento: la revuelta de las Germanías de Valencia» (HAR2017-88707-P), del Subprograma de Generación de Conocimiento, Programa Estatal de Fomento de la Investigación Científica y Técnica de Excelencia, finançat pel Ministerio de Economía, Industria y Competitividad, y la Agencia Estatal de Investigación.

la orta de dita ciutat, en la partida de Benicalap, la qual no vol sia alienada y de la renda se cumplen certs legats sots certa pena fent-se lo contrari, segons més llargament appar en dit testament, lo qual, juntament ab los títols y actes pertanyents a dita alqueria, està registrat a cartes 165.

Don Miquel Gascó, monje profés d'esta casa, llegà a dita casa y present convent dos-centes lliures de contant, y una casa en la ciutat de València ab certes condicions prou escusades, segons llargament appar en lo seu últim testament. Lo qual està registrat ab los títols pertanyents a dita casa, *folio 175*.

1604. Jeroni Muñoz, imaginari, deixà en son testament 100 lliures, y que les 50 lliures se digueren de misses.

¶¹⁰⁰ Pere Joan Esquerdo, mercader (germà del pare don Rafael Esquerdo, monje profés d'esta casa que morí ací l'any 1576), vingué ací per sa devoció molts anys después de la mort de son germà, que fonch en 26 d'agost d'est any 1606. Portà un peu de custòdia ab dos angelets, tot de bronze molt galant y sobredaurat, que li costà 34 escuts y serveix per a les professions. Déu lo y pague.¹²⁶

1607. Domingo Royo, mercader de València, natural de Aragó, donà los primers de setembre de 1607 5 alnes de brocadello vermell per a una casulla ab la çanefa de brocadello blanch, que tot val com 12 lliures.

Marco Sánchez, natural de Terol, de hon se'n vingué fugit a València ab un diner català, fonch flaquer y después comprà terres en la Pobla, y quant morí deixà hereu al convent. Pagats sos deutes degueren restar dos mília lliures, estes estan en terres en diverses partides de la Pobla, com appar ací a cartes 114. Deixà que se li digués una missa cada semana.¹²⁷

1610. Lo il·lustríssim senyor don Joan de Ribera, patriarca de Antioquia y arçbisbe de València, vingué a casa la semana *in Passione* d'est any 1610 y estigué's un mes en la celda de la Magdalena. Lo dia de Pascua donà per a dir la missa la sua casulla, que és de cetí blanch y està tota ab rams y fullages de cuiro adobat ab àmbar que olt molt bé, y <a> més donà una creu de marfil en la qual estan gravats los ¶¹⁰¹ pasos de la Pasió, y'l peu de argent daurat que era de son pare, lo duc de Alcalà, y així té abaix les sues armes. Ítem, embià després un frontal de domàs y enmig té un escut ab lo càlcer, y les frontales són verdes.¹²⁸

¶¹²⁶ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 289-290, és coincident.

¶¹²⁷ *Ibid.*, p. 290, és molt més breu.

¶¹²⁸ *Ibid.*, p. 290, és molt coincident.

Sobre els ornaments dipositats en la cartoixa, vegeu la n. 60.

1611. Lo doctor Bertomeu Núñez, monge de casa, deixà est any de 1611 50 lliures.

Lo doctor N(...) Tristany donà una bella ara mostrajada de blanch y negre que de present servix en l'altar de la sacristia.¹²⁹

1601. Don Vicent Navarro, monge profés de la present casa féu renovar les celes de 'R' y 'O'.¹³⁰

1608. Joan Àngela Falcona, muller del doctor Hieroni Navarro, del Concell Real de València, y mare del sobredit Navarro, féu un drap de brocatelo blanch ab entorns de vellut vermell per a la sepultura de son marit, lo qual fonch soterrat en lo nostre foçar l'any 1603.¹³¹

1605. Francés Gómez, ciutadà de València, edificà la capella dels Sancts Francés y Vicent l'any 1605. Adornant-la ab retaule, càlcer y canadella de argent y ornaments, y tota la demás roba de lli necessària. Ítem, donà un altre drap semblant al que havia fet sa sogra sobredita.¹³²

1609. El pare don Christòfol Foix, monge de la present casa, donà lo vas de argent sobredaurat que servix per a les comunions generals, dos casulles de catalufa, una estalvia de riza per al altar major, dos frontals de cetí y un altre de brocatelo per al sacrari. Féu renovar la vera creu refundint la vella, que havia donat mossén Francés <de> Aranda, un hostier dels Joans y un cofrenet d'argent. Pagà ¹⁰² de mans, or y de quatre perles groçes 53 lliures, 2 sous. A on es deu advertir que a les espales de dita vera creu, que's mostra davall del vidre, està clavat lo pectoral que'l papa Benet XIII portava ab si (segons se diu, quant estigué ací, juntament ab un frontal tot brodat de imagens de sants y una casulla de vellut ab sanefa teixida de aljofar molt menut), dins del qual y à tanta vera creu casi com la que's veu davall del vidre.¹³³

1602. L'any 1602, lo molt reverent mossén Christòfol Foix pagà totes les despeses y pertrets que foren menester per a la fàbrica y pintura del sacrari y tabernacle del altar, en què gastà més de 400 lliures. Està soterrat en lo nostre foçar, *cuius anima requiescat in pace*. Tingué missa de beata Maria *in provinciis Hispaniae*. La

¶ ¹²⁹ Ibíd, p. 290, ho inclou en l'any precedent. Sobre els ornaments de la cartoixa, vegeu la n. 60. ¶ ¹³⁰ Pel que fa a les obres realitzades durant el segle XVII, vegeu F. TARÍN Y JUANE-DA, *op. cit.*, pp. 85 i ss., així com F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 257-334 i, del mateix historiador de l'art, *op. cit.*,

2012, pp. 345-450. ¶ ¹³¹ F. TARÍN Y JUANE-DA, *op. cit.*, p. 290, és plenament coincident. ¶ ¹³² Ibíd., p. 290, diu exactament el mateix. Pel que fa a les obres realitzades durant el segle XVII, vegeu la n 130. ¶ ¹³³ Ibíd., p. 291, escriu el mateix. Sobre els ornaments de Portaceli, vegeu la n. 60.

casa posà les mans de fra Antoni Ortí, obrer de vila profès de casa, y les mans de la pintura, perquè féu venir al pare don Luís Pasqual, profès de *Scala Dei*, el qual lo pintà.¹³⁴

1606. Pere Montagut, donat de la present casa, en son últim testament dexà al monestir tota sa hazienda, que sumaria fins a 400 lliures, ab certes clàusules y obligacions especificades en dit testament. *Vide folio 175.*

1614. Joan Barriodajo, donat també de la present casa, dexà en son últim testament rebut per Vicent Sen Joan, notari de la Pobla, a 28 de juny <del> 1614, a la casa 180 lliures. De les quals vol que's faça un refector y un parell de celes per als donats.¹³⁵ ¶¹⁰³ Ítem, féu fer un vas d'argent per a pendre les ablucions los frares y donats quant combreguen conventualment. Costà 26 lliures, 2 sous, 6 diners.

1609. Antoni Rami y sa muller, Grayda Curcuja, moriscos del lloch de Serra, per la molta voluntat y amor que tenien a la casa, la qual mostraren en algunes ocasions mentres que allí vixqueren, quant foren llançats del Regne ab los altres moros l'any 1609 li dexaren totes les haynes de casa, que jujaren valdrien més de 200 liures.¹³⁶

1616. A 22 de juny <del> 1616 sotarràrem en lo fosar al devot doctor en medicina Juan Luis Navarro, natural de València, el qual, se<n>t fadrinet, estigué rebut y a la prova per a monge, mas, ya que no perseverà, dura-li tota sa vida la devoció y amor que tenia a la casa. Y axí, en son últim testament, li deixà tres mil lliures ab obligació de dir cada semana dos misses per sa ànima. Y que de dita renta no se'n puga aprofitar la casa fins tant estiga acabat ab tota perfecció un retaule per al altar major. Y com los marmessors trobassen entre sos béns un censal carregat sobre València de propietat de tres mil-y-xixanta lliures, per no desmembrar-lo digueren a la casa que pagàs les xixanta lliures de més als religiosos que havien celebrat cert número de misses per dit defunct, y ells transportarien tot lo sobredit censal. Y així's féu. Y en compliment de la voluntat de dit testador, l'any 1618, per lo mes de noembre, se concertà lo retaule major ab Andreu Artich, fuster de València, per ¶¹⁰⁴ preu de nou-centes lliures, obligant-se de fer-lo segons la traza que triaren los religiosos, y portar-lo y asentar-lo a ses costes y, en fi, donar-lo acabat del tot¹³⁷ (#).

¶¹³⁴ *Ibid.*, p. 291, escriu el mateix tenor. Pel que fa a les obres d'art, vegeu F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2012, pp. 346 i ss. ¶¹³⁵ Sobre les obres arquitectòniques durant el segle XVII, vegeu la n. 130. ¶¹³⁶ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 291,

és plenament coincident. ¶¹³⁷ *Ibid.*, pp. 291-293, s'estén més que aquest document. Sobre aquest retaule, *ibid.*, pp. 14-17 i 79-80, així com F. FUSTER SERRA, *op. cit.*, 2003, pp. 299-308, i, del mateix autor, *op. cit.*, 2012, pp. 356-383.

1616. Lo propi any, a 11 de agost, sotarràrem en la capella de Sant Francés a Francés Juan Gomis, ciutadà de València, qui edificà dita capella ab tot son aparell. Y també féu un bell trap de brocatello blanch ab entorn de vellut vermell.¹³⁸

1622. Fray Christòphol Cardona, en son últim testament rebut per Miquel Gil, notari, en 7 de setembre <del> 1622, fa hereu al convent ab certs pactes y condicions, com en dit testament és de veure. Està en lo archiu.

1625. (★) A 26 de giner de 1625, a instància del pare don Francisco Medina, conrer, se rebé informació de Juan de la Roca y Blay Fornari per efecte de provar com en los anys de 1622, 1623 y 1624 no se ensengueren llums en la sepultura del compte de Gayano, que està al peu de les primeres grades del altar major, a la mà esquerra pujant, junt a la forma. Los quals, medio juramento prestat en mà y poder de Amaro Ferrera, notari, digueren que era veritat, que en dits anys no se havia ensés llum en dita sepultura lo dia dels morts, de lo qual dit Amaro Ferrera requerit *ut supra* tocà acte dits dia y any. Tenim dit acte en l'archiu, en lo calaix de la 'A', en mig full de paper en quart signat AA .XXXXVIII. En virtut de dit acte, per lo mes de juny <del> 1627, per orde y mandato del pare prior don Francisco Medina se va ||¹⁰⁵ obrir dita sepultura per efecte de llevar una pedra negra que estava a la boca, com en efecte se va llevar, y en lloc de aquella se posaren recholes com lo demés de la iglesia, de manera que no's coneix que en dit lloc aja sepultura, y per ço fas la present escriptura *ad aeternam rei memoriam* per lo que *in eventum* pot succeir. Trobaren-se dins de dita sepultura tres osaments de cosos morts, lo hu dels quals mostra ser de molt alta estatura.¹³⁹

1622. (#) Lo dilluns de les octaves de Pasqua de Resurrecció del any 1622, començà a portar Andreu Artich dit retaule, y entre portar<-lo> y acentar<-lo> estigué *circa* tres mesos. Després se va concertar dit retaule ab Francés Ribalta: pintar y daurar en 2.000 lliures. Y dit Ribalta donà lo daurar a Miquel Vidal per 700 lliures, y los dos vingueren per a començar la obra respective a 19 de octubre de 1625. Lo dit Vidal acabà lo daurar per lo mes de juliol de 1626 y en continent es va acentar lo retaule, y dit Ribalta va anar posant les figures com les anava acabant fins per lo mes de (*en blanc*) de 1627 que les acabà de posar. Per ocasió de dit retaule, per paréixer que <per a una> obra tan solemne avia poca llum en la iglesia ab les finestres que aleshores avia, se varen axampilar dites finestres com huy estan y se va emblanquinar tota la iglesia, y se posaren les rejoles que estan en la paret del presbiteri.¹⁴⁰ Sia tot a glòria de Déu y en bé de la ànima del doctor Navarro sobredit que ha deixat per dit retaule.

¶ ¹³⁸ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 291-293, no ho esmenta. Després passa a l'any 1618.

¶ ¹³⁹ *Ibid.*, pp. 292.293, ho cita en l'any 1616.

Tot seguit passa a l'any 1626. ¶ ¹⁴⁰ *Ibid.*, p. 292, ho esmenta en l'any 1616. Pel que fa al retaule, vegeu la n. 130.

1627. A 6 d'agost del any 1627 morí en Llíria Geroni Lleó, ^{¶106} llaurador molt devot d'est convent, aquí llegà en son últim testament 400 lliures après dels dies de sa muller. Està registrada la clàusula *supra, folio 167*. Ya es cobraren les 400 lliures y se esmerçaren en un censal sobre Xàtiva.

1618. Lo pare don Pere Torres, de un llegat que li dexà son pare per a sos usos, donà a la sagristia per a renovar un cáliz lo any 1618 30 lliures o més. Aquest cáliz és lo que té setze esmalts per l'entorn. Més, l'any 1619, donà cent lliures per a comprar un censal sobre la cort de la ballia, ab pacte que fos per a la sacristia après de sos dies. Ítem, l'any 1621 donà a la sacristia 56 lliures y l'any <16>22 donà 60 lliures per a fer los quatre blandonets de plata, los quals costaren entre mans y plata que s'i afigí 170 lliures, 5 sous, 7 diners, de manera que despengué en ells la sacristia 54 lliures, 5 sous, 7 diners. Lo censal sobredit de la ballia és de propietat de 125 lliures: les cent ya està dit qui les donà, les altres vint-i-cinc donà lo pare don Francisco Ciprés per sa devoció y la pensió d'elles cobrà tantost la sacristia.¹⁴¹

1631. Més lo any 1631 donà lo dit pare don Torres 60 lliures per a carregar altre censalet per a la sacristia. *Vide registrum, foliis 90 et 93*.

1626. Lo pare don Joan Batiste Pradells, en lo any 1626, féu un reliquiari de plata, en lo qual està la relíquia de santa Agnés, verge y màrtir, que costà 150 lliures de caritat de misses que digué.¹⁴²

^{¶107} **1631.** Lo marqués de los Véles, don Pedro Faxardo, en l'any 1631 donà dos reliquiars de plata sobredaurats que tenen forma de piràmides ab ses relíquies, la una de Santa Teodora, verge y màrtir, i l'altra de Sant Elies, hermità,¹⁴³ lo qual marqués, sent virrei en València, tenia de costum venir cada any dos vegades. És a saber, <el> dia de nostre pare sant Bruno y <el> dia de la Acençió, y per a dit dia embiava dos arroves de cera blanca, y moltes pastilles y persets per a la hora de nona, en la qual estava patent lo Santísim Sacramen<t>. I lo convent estava en oració denpués des de la una hora fins a les dos, a la qual ora assistia lo sobredit marqués ab molta devoció —pence que *ab initio domus*— no s'à fet altretant. També solia embiar per a festes de Nadal una casca real per a cada religiós, tanta era la voluntat que ens tenia.

En Vicent Noguera, quant féu testament per a la profesió, dexà quatre-centes lliures per a que fessen una imatge de nostre pare sant Bruno de plata, com en efecte se féu y és la que i à gui ab la reliqua del sant en los pits. Pesa la plata 227 lliures 8 sous, 4 diners, y les hechures 240 lliures.¹⁴⁴

¶¹⁴¹ *Ibíd.*, p. 293, és més breu.

¶¹⁴² *Ibíd.*, p. 293, ve a coincidir. Sobre les relíquies, vegeu la n. 116.

¶¹⁴³ Sobre les relíquies, vegeu la n. 116.

¶¹⁴⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 293-294, ve a dir el mateix.

1618. Geroni Baiarri, racional de València, pagà les rajoletes de Manises que estan en lo paviment del refector, costaren 7 lliures <l'>any 1618.¹⁴⁵

1621. L'any 1621, la confraria del Nom de Jesús féu un polit calis de plata que costà (*en blanc*).¹⁴⁶

¶¹⁰⁸ **1638.** L'any 1638, a 1 de febrer, portaren los blandons de bronze plateats que féu fer lo pare don Columna de charitat de misses. Costaren 23 lliures, 6 sous.¹⁴⁷

1627. L'any 1627 donà lo marquès de Povar, don Enrique Gusmans, sent virrei de València, un reliquiari de bronze sobredaurat ab una relíquia de Sent Vidal màrtir.¹⁴⁸ Fonc molt devot d'ací de casa <i> vingué dos vegades.¹⁴⁹

1631. L'any 1631, don Carlos Juan, comanador de Museros, donà dos relíquies de les vàrgens, és a saber, dos caps guarnits de vellut carmesí.¹⁵⁰ Féu-se gran recibiment, posaren-los en la iglesia de Sant Juan, que està al pati dels frares, i de allí los portaren en procesó a la iglesia, y perquè plovia molt les entraren per davall <de> la conrreia, i per los claustros per la porta de la iglesia que ix a <la capella de> Senta Anna.

Lo pare don Geroni Frígola, quant féu professió, donà un bell calis de plata sobredaurat per a la capella de Sent Joseph, lo cual té les seues armes davall lo peu. A d'aqueste pare li han enviat en algunes ocasions de Madrit –del convent de les Descalses francisques, a on té una tia y una germana monges– moltes relíquies, les quals ha donat a la sacristia, i casi totes les que i à novament posades són agudes per sa indústria.¹⁵¹

1639. Lo pare don Just, l'any 1639, féu fer una creu de bronze plateada ab Christ daurat. Costà 20 lliures.

1639. A 7 de noembre <del> 1639 morí doña Rafaela Vallabrera, i en lo seu últim testament dexà al convent de Nostra Señora de Porta-¶¹⁰⁹celi tres mil ducats carregats sobre València. Mes, dexà los ornaments del seu oratori, és a saber, dos casulles, dos camís, dos frontals, un calis de plata, una creu de évano ab caps d'argent, un cuadro de Nostra Señora, *et cetera*,¹⁵² tot lo qual deu a la bona diligència y cuidado del pare conrer don Geroni Frígola, del qual era tia la sobredita

¶¹⁴⁵ *Ibíd.*, p. 294, diu la mateixa cosa. ¶¹⁴⁶ *Ibíd.*

¶¹⁴⁷ *Ibíd.* ¶¹⁴⁸ Sobre les relíquies, vegeu la n. 116. ¶¹⁴⁹ *Ibíd.*, p. 294, és coincident.

¶¹⁵⁰ De les relíquies es parla en la n. 122.

¶¹⁵¹ *Ibíd.*, p. 294, és bastant més lacònic. Sobre les relíquies, vegeu la n. 116. ¶¹⁵² Sobre els ornaments custodiats a Portaceli, vegeu la n. 60.

difunta. Dos planes més avant es fa més llarga menció d'esta herència y circumstàncies, y obligacions, en què el convent l'ha admesa, 321.

Lo pare don Pedro Gazque, en son últim testament que féu en Villena ans de venir a pendre lo hàbit, deixà un llegat de 600 lliures de propietat en dos censals, lo hu de 2.000 reals que respon la vila de Petrel, condat d'Elda, y altre de 4.000 reals sobre lo lloc de Confridas, marquesat de Guadalest. Ítem, que son hereu aja de dar, mentres ell vixca, 300 reals de renda cascun any per a que el pare prior disponga d'ells a sa voluntat. Ítem, en un codicil que féu sent novici ordena que lo llegat de dos censos que deixà en son testament se adjudiquen per a ornaments de la sacristia. Ítem, deixà per a ornato de la iglesia unes cortines de domàs blau y brocatelo naranjat y clar, que són 40 llistes y tenen per adorno y remat unes sanefes de brocatelo ab francha de seda,¹⁵³ en tal que no es pugués desfer sinó que ajen de servir mentres duren en lo sobredit ministeri. Lo testament y altres papers pertanien a esta herència estan en lo archiu, en lo calaix de la 'F'.

¶¹¹⁰ Lo pare don Nofre Meseguer, en lo testament que féu per a la professió, féu hereva de vida a sa mare y, morta ella, a un nebot, en Vicent Viñals, fill de Geroni Viñals, botiguer, y si este mor sens fill llegítim ve la hacienda al convent. Però és de advertir que, morta sa mare ans que Vicent Viñals entre en possessió de la hacienda, ha de donar 200 lliures en diner per a que el dit pare don Nofre Meseguer –ab voluntat del pare prior– les emplee en lo que bé li pareixerà. Consta del testament que està en lo argiu (*sic*), calaix 'F'.¹⁵⁴

1642. A 2 d'abril <del> 1642, Martí Almansa, ciutadà de València, donà un tabernacle de fulla de plata sobre fusta¹⁵⁵ fet a la medida del sacrari, per a tenir reservat lo Santíssim, particularment lo Dijous Sant, al monument. Y en agraiement d'esta voluntat y benefici, lo pare prior juntà lo convent a 3 de dit mes, y tots unànimes y conformes li concediren per a després de sos dies un trinicari (*sic*) singular y un aniversari dels quatre que cada any concedeixen a la casa en la carta del capítol general.

1642.¹⁵⁶ Lo noble don Luís Crespi, arcediano de Morvedre y pavorde de València, donà a esta casa una caxeta de relíquies, que él havia portat de Roma lo any ans 1641, y ell mateix la portà así <la> vespra del nostre pare sant Bruno de 1642, tancada y sellada de la manera que la tragué de Roma ab lo acte de l'autenticació en sa pròpia forma, ab se<ge>ll de cera vermella dins una capseta de llautó pendent ¶¹¹¹ de cordons de seda vermella y or.¹⁵⁷ Trobar-se à en lo calaix de la 'A'.¹⁵⁸

¶¹⁵³ Ídem. ¶¹⁵⁴ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 294, és molt menys detallista i no refereix gran part de les notícies ací transcrites. ¶¹⁵⁵ Pel que fa als ornaments de la fundació, vegeu la

n. 60. ¶¹⁵⁶ Ratllat: 1641. ¶¹⁵⁷ Pel que fa a les relíquies, vegeu la n. 116. ¶¹⁵⁸ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 294, no coincideix amb les informacions del document transcrit.

1643. *Este año 1643 los padres don Josef Columna, conrer, y don Andrés Meseguer, sacristán, por su devoción hizieron de la limosna de las missas dos reliquarios de plata dorada de muy linda echura y proporción, el pie como de cáliz de<l> qual sale un espigón agravado con un nudo o nuez mui bien echa, sobre el qual se ensancha el encaje para la reliquia de donde nacen quatro cartelas o pilastras que dan mucha gracia y ladean un vidrio redondo, que sirve de guardapolvo y de cristal para gozar de la reliquia, sobre las quales carga una media naranja por difinición de la obra con una cruz como torneada por remate. Las reliquias son una quijada con dientes de san Tiberio, obispo y mártir, y un pedazo de canilla de san Mauro mártir, cuyo cuerpo está en el Colegio de Corpore Christi de Valencia.*¹⁵⁹

Doña Rafaela de Vallebrera, muger que fue de don Felipe Tallada, regente del supremo Consejo de Aragón, murió a 7 de noviembre <de> 1639. En su último testamento recibido por Vicente Gasull, notario, a 30 de henero <de> 1639, dejó al convento de Portaceli el siguiente legado: «Ítem, vull y mane que, après de la mia mort y fi per lo mon marmessor y administrador avall escrit, sien transportades al dit prior y monges del dit convent y monestir de Nostra Señora de Porta Coeli tres mil lliures en propietat dels censals que em fa y respon la present ciutat de València, encarregant-los a ses conciències ¶¹¹² encomanen a Nostre Señor Déu la mia ànima en sos sacrificis y oracions, significant-los que la mia intensió és <que> se me diga y celebre, si pot ser, cascun dia una missa reçada y alguns aniversaris entre lo any per los monges de dit convent. Ítem, done, deixe y llegue a frai don Geroni Frígola, monge de dit convent de Porta Coeli <i> nebot meu, tots los frontals, casulles, calis, patena y demás cosas que es trobaran en ma casa per a dir y celebrar missa, y axí mateix un retrato del Eccehomo,¹⁶⁰ pregant-li me acomane a Nostre Señor Déu en ses oracions y sacrificis».

Para cumplir con la voluntad d'esta señora y nuestras conciencias y juntamente atender a no gravar la casa, determina el convento lo siguiente. Primeramente, admitió dicho legado con las siguientes condiciones: primero, que la missa quotidiana no se pueda decir jamás per ordinem tabulae gravando los conventuales, sino que se reparta como las otras missas que se encomiendan a los conventuales, pagando la limosna del mismo legado, y si algún prior por algún tiempo quisiere hazer lo contrario, y no pagar dicha limosna, desde ahora se renuncia dicho legado.

Ítem, si por algún tiempo las missas de limosna se quitassen omino por orden del capítulo general, que dicha missa cotidiana no se pueda aplicar per ordinem tabulae sino que con autoridad del oficial de obras pías se transporte a otra iglesia, parroquia o convento la cantidad suficiente para la celebración de dicha missa cotidiana.

Ítem, que, si por algún tiempo se per-¶¹¹³diessse el censal d'esta señora, no esté el convento obligado a nada. En quanto a los sufragios que pide, se le conceden los siguientes: primero, se agrega al tricenario de doña Beatrís de Pròxita diciendo en adelante oración qua-

¶ ¹⁵⁹ Sobre les relíquies dipositades a Portaceli, vegeu la n. 116.

¶ ¹⁶⁰ Pel que fa als ornaments de la cartoixa, vegeu la n. 60.

esumus en plural; ítem, se le aplican los 4 aniversarios de la carta del presente año 1643; ítem, por quanto este censal ha estado quatro años en depósito mientras se ha averiguado sierta pretensión de un pretendiente de la erencia y legado de dicha señora, y lo precedido de las pensiones, después de pagadas las missas reçagadas de dichos 4 años y gastos, se aplique a la sacristía para unos ciriales y vinagrera de plata en cantidad de 369 libras, 18 sueldos; que se le diga cada año una missa cantada después de Todos Santos sin dar limosna de ella al padre sacristán. Ay licencia del padre general para que se le diga la missa cantada, vide folio 276.¹⁶¹

1646. A 7 de octubre <de> 1646, el convento, con auto recibido por Miguel Juan Ferrer, notario de Valencia, estableció la capilla de San Joseph a don Alexandro Vidal de Blanes y a los suyos con un apartamiento junto a ella para sepultura. Dotó la capilla en 5 libras pagadoras todos los años por Todos Santos. Embió de Sicilia un terno rico de lama blanca con flores de oro, sin otros ofrecimientos que, si se cumplen, se continuarán aquí.

1658. Pedro Luis Meseguer, mercader de Valencia, fue devoto d'esta casa <y> dio viviendo una mesa mui curiosa, la qual es ^{¶114} de jaspe con muchas piezas, la qual fue del señor arsobispo Aliaga. Quando murió dexó erederero al convento <y> se hallaron en su herencia cinco casas, y en particular se halla una taza de cristal preciada por 80 libras. Le enterraron en el sementerio el año 1658.¹⁶²

1665. Juana Anna Cardona, doncella, por la devoción que tenía a la casa, dexó seis tapetes o reposteros con las armas de los Cardona, esto es, un cardo y una cabeza de león, y con insicnias de obispo, el sombrero con las borlas. Mas dexó 80 libras para que se le dixesen 20 missas todos los años a 4 sueldos de limosna [al margen dice: «Estas 80 libras se cargaron el año 1679 en un censal de los asañadores»].¹⁶³

1674. Por la Semana Santa del año 1674 estuvo en Portaceli don Pedro Gregorio y Antillón, natural de Teruel. Era mui devoto d'esta casa. <Dio> una sortija que tiene una esmeralda para que se pusiera en la custodia, y el año antes havia dado unos ramos mui hermosos, y se espera dará un Eccehomo¹⁶⁴ mui devoto que tiene y le ha ofrecido, y otras cosas. Esta mesma semana estuvo también en Portaceli don fray Bautista Sorribes, religioso carmelita y obispo de Ampurias, y dio una casulla branca brodada que, aunque es de plata falsa, es mui vistosa. Este señor obispo estuvo aquí novicio 4 meses.¹⁶⁵

¶¹⁶¹ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, pp. 294-295, és molt més concís.

¶¹⁶² *Ibid.*, p. 295, aquest darrer paràgraf coincideix amb aquest document.

¶¹⁶³ *Ibid.*, p. 295, ho data en 1669

¶¹⁶⁴ Sobre els ornaments de la casa de Serra, vegeu la n. 60.

¶¹⁶⁵ F. TARÍN Y JUANEDA, *op. cit.*, p. 295, és coincident. Sobre els ornaments, vegeu la n. 60.

1679. *El padre don Matheo Martí, siendo prior d'esta casa <el> año 1679, hizo de limosna de las missas un reliquiario de plata (igual en todo con el que hizo el padre don Pradells para la reliquia de santo Tomás de Villanueva, de san Vicente mártir, san Sebastián mártir y de san Valero obispo. Costó de plata 125 libras.*¹⁶⁶

1676. *El padre don Pedro Miralles, el año 1676, pagó de la limosna de las missas la cruz de cristal grande con un pie Dorado.*¹⁶⁷ *Costó el cristal 65 libras, de manos 50 libras, los hierros, el pie y estrenas 10 libras. Todo 125 libras.*

1671. *El padre don Luis Astiria, en su último testamento que hizo siendo novicio, el qual recibió Diego de Aguirre, notario de Liria, en 5 de octubre <de> 1671, dejó heredero al convento de todo lo que podía, y es lo siguiente: primo, un censal que responde el officio de zapateros de Valencia por febrero y agosto de propiedad de 500 libras; ítem, un censal sobre la casa del duque de Mandes de propiedad de 800 libras; ítem, otro sobre la misma casa de propiedad de 400 libras; otro censal avía dejado sobre los asonadores de Valencia de prop<iedad> de 300 libras. El que quiera ver lo que se hizo sobre él mire el Libro de los censales, folio 89. Ítem, 500 libras en un censal sobre Liria, y aviendo quitado se emplearon en pagar parte del coste que se havía que restituir por la herencia del padre don Blas Cases. Tenía este padre dos hermanas por acomodar y pensando que su padre, Estacio Pau, cuidaría d'ellas no les dejó cosa alguna y, andando el tiempo, pasavan necesidad y no se podían acomodar porque el padre estava con pocas conveniencias y en tierras remotas, por lo qual se representó esta necesidad al convento. Y se determinó, con licencia que se obtuvo del reverendísimo padre general, que se favoreciesse a las dichas hermanas de dicho religioso mientras vivían ¹¹⁶ con 50 libras cada un año de lo procedido de los censales que dexó. Murió antes que su padastro.*

El padre don Nicolás Ferrer hizo de sus propias manos un rico dozel brodado.

El padre don Blas Cases, siendo conrrer d'esta santa cartuja de Portacoeli, murió a 21 de noviembre <d>el año 1679, el qual, en su último testamento recibido por Pedro Climente, notario, en 18 de marzo <del> año 1647, dexó heredero de sus bienes al convento. Y en la herencia ay lo siguiente, con obligación se le diga cada día una missa, que son 360 missas: primo, una alquería de doce cayzadas de tierra con una balsa para amerar el cáñamo en la huerta de Valencia, partida de la Rambla; ítem, 4 cayzadas de tierra en la misma partida y huerta; ítem, quatro cayzadas de tierra en la misma huerta y partida de Benicalaf; ítem, un debitorio de 900 libras; ítem, tres casas en la ciudad de Valencia. De todo lo qual se huvieron de restituir 3.000 libras y pagar algunos censos vitalicios.

1682. *El año 1682, el canónigo Nicolini en su último testamento, legó a esta nuestra casa todas las alajas que tenía en su oratorio pertenecientes al culto divino. Primo, un*

¶ ¹⁶⁶ *Ibíd.*, p. 295, coincideix només en part. Sobre les reliquies, vegeu la n. 116.

¶ ¹⁶⁷ Sobre els ornaments sagrats, vegeu la n. 60.

cáliz <con> pie de bronce, copa y pátena de plata; ítem, una alba de cambra y con buenas puntas; ítem, dos casullas a dos caras de tafetán blanco y carmesí verde y morado; ítem, tres estalvias grandes, 2 bolsas de corporales, 3 juegos de corporales romanos, 3 singulos de sinta ancha, tres cobricalis, un missal y atril, dos candeleros de latón y campanilla, 19 purificadores [al margen dice: ^{¶117} «Francisco Nicolini, canónigo de Xàtiva, 1681»].¹⁶⁸

1617. El doctor en derechos Juan Bautista Guardiola, natural de Valencia y juez de la Real Audiencia, en su último testamento publicado por Pedro Torrosella, notario, en 18 de agosto <de> 1617, dejó a esta nuestra cartuja de Portaceli un censal de propiedad de 400 libras y de pensión 20 libras con obligación de celebrar por su alma dos missas cada semana a 3 sueldos, 10 dineros de limosna.

El padre don Juan Guimerá, habiendo heredado el año 1685 la hazienda de su santa madre, Ysabel Juan Fenoll, en fe de una cláusula del testamento, obtuvo licencia del convento para disponer de ella a su voluntad. Hizo de la sobredicha hazienda: primo, una imagen de santa Ynés de plata de la misma proporción que la de nuestro padre san Bruno, pesa de plata 210 libras <y> costaron las hechuras 150 libras; ítem, una sacra de plata de peso de 36 libras y de hechuras 26 libras; ítem, dio docena y media de cucharas de plata y tres vasos; ítem, dio diferentes piezas de ropa mui útil para las hospederías; ítem, dio una fuente y jarro de estaño muy curioso.¹⁶⁹ Importó toda la hazienda 690 libras, de las quales se sacaron 100 libras para pagar la pensión anua de 5 libras por el ius patronatus de un beneficio de que era patrón dicho padre. Celebraron por el alma de dicha señora dos missas cantadas y 40 rezadas. Ítem, en el año 1692, por medio de una persona eclesiástica, <se> restituyeron a dicho padre don Guimerá asta <la> cantidad de 200 libras de la hazienda de su m<adr>e, de que se hizo el atril de plata que costó 182 libras, esto es, de plata <que> pesa 112 libras, ^{¶118} y de manos 70 libras. <El> día de nuestro padre san Bruno sirvió la primera vez.

1688. El año 1688 entró el convento en la posesión de los bienes del doctor Joseph Martí, vicario perpetuo de Benaguacil, en fe de una cláusula de su testamento en que dispone que después de los días de su hermana Paula Martí suceda el convento. Consiste esta hacienda en 17 censales y unas tierras en Liria, importa la propiedad 1.033 libras, 18 sueldos, 6 dineros y la pensión 60 libras. Dispone se le digan sufragios los que al convento pareciere. Consultase al vicario general y a un grande theólogo y fueron de sentir que cumplía el con(ven)to con decirle 50 missas rezadas cada año, y assí se haze.

Qui transcripsi anno 1781, mense martio: «Ego, frater Josephus Pastor, monachus cartusianus professus domus Portae-Coeli¹⁷⁰».

¶¹⁶⁸ Dels ornaments sagrats de Portaceli s'hi ocupa la n. 60. ¶¹⁶⁹ Ídem. ¶¹⁷⁰ F. TARÍN Y JUANE-

DA, *op. cit.*, pp. 295-296, és molt més breu, a més de referir un altre contingut ací no tractat.

||¹¹⁹ Del libro que escribió el venerable padre don Lorenzo Zamora, página 28.

Uclés. La Torre de Uclés con todas sus tierras pagan dos tercios de diezmo y toda primicia al granero del obispo. Y esto adviertan bien los dezmeros porque don Pedro Baçán, comendador de Uclés en el año 1568, se llevaba todo el diezmo y primicia, y alcançamos contra él (el monasterio de Portaceli) sentencia en favor, la qual está en nuestro para que los dos tercios del diezmo y la primicia venga al granero y se pongan en el granero de tercio. Ítem, el campo de la Torreta del pi [a la margen dice: «Agora es la caseta de Gali»] haze censo a Uclés y paga los dos tercios del diezmo y la primicia al granero y el campo de Francés Morató y el moreral de Gabriel Esteve, los quales afrentan con <el> camino de Onda, cequia en medio y mota de la villa, y Francés Díes. Todos estos hazen censos a la Torre de Uclés y pagan los dos tercios del diezmo y la primicia al granero, y pónese el grano en el granero del tercio.

Índex antroponímic

A

- Abat, germana de don Dionís, muller del mercader Pelejà 69
- Abat, misser Cosme, nebot de don Dionís
Abat i la seua germana 69
- Abella (*Avella*), frare, monjo de Portaceli 79
- Abella (*Avella*), mossén, prevere beneficiat de la seu de València 44
- Agrigento, jurats d' 50
- Aguilar, en 48
- Aguilar, fill/a de Joan 45
- Aguilar, Joan, notari 45
- Aguilar, mossén Francesc (*Francés*) 35
- Aguilar, muller de/d'en Joan 46, 48
- Aguirre, Diego de, notari de Lliria 90
- Aimerich (*Aymerich*), Damiata 45
- Aiora, un jove d' 48
- Alapont (*Alpont*), mossén, cavaller i germà de don Alapont, monjo de Portaceli 73
- Albalat, Andreu de (*Andreas de*), bisbe de València 10, 13, 26
- Albarrassí (*Albarrasí*), don Joan, prevere i vicari de la parròquia de Sant Nicolau (València), monjo de Portaceli i conrer 59
- Albazete, P., monjo 18
- Albert, Miquel 60
- Alcalà, duc d'/senyor d' 11, 52
- Alcúdia, senyora de l' 11, 60
- Alegre, mossén/en Joan, apotecari 60, 61
- Alexandre V, papa 34
- Alexandre VI, papa 57
- Alfaura, Joaquim, monjo 14
- Alfons (*Alfonso, Alphonso*), mossén, prevere de Borriana 54
- Alfons (*Alfonso, Alphonso, Ildephonsus*) V d'Aragó, rei 38-40, 43, 46
- Alfonso (*Alphonso*), Damià, notari de València 73, 78
- Algueró, Arcís, notari 62
- Algueró, parenta d'en 58
- Aliaga, arquebisbe 89
- Almansa, Martí, ciutadà de València 87
- Alzira, artiaça d' 38, 60
- Ametller (*Ameller*), en Bernat, apotecari 43, 48
- Ametller (*Ameller*), filla d'en 55
- Ametller (*Ameller*), Joan 53
- Amposta (*Emposta*), castellà o comanador de Montsó, de l'orde de l'Hospital 33
- Andrea, fill de mossén Ramon 45
- Andrés, Pere, notari 42
- Andreu, mossén Bartomeu (*Berthomeu*) 45
- Andreu, don 60
- Andreu, don, mare de 60
- Andreu, Jaume, notari 80
- Andreu, marmessors de Joan 54
- Angelina, na, muller de Joan d'Híjar (*Íxer*) 47
- Anglesola (*Angularia, Angresola*), Francesc (*Francés*), prior de Portaceli 32, 35, 37, 39
- Anglesola, mossén Miquel Jeroni, cavaller 78
- Anna, dona, muller de don Francesc Joan i germana de don Joan Vila-rasa, governador 66
- Antolí (*Antholi*), Bartomeu (*Berthomeu*) 57

- Aparici (*Apparici*), mossén Joan 61
- Aragonés, mestre 60
- Aranda, mossén Francesc (*Francés Francisci, Francisco, Franciscum, Franciscus*) de, donat de Portaceli 32-34, 36-43, 45, 59, 62, 68, 79, 82
- Aranda, muller de Sanxo d' (*Sancho de*), de Rocafort 42
- Arnau, mossén Antoni, prevere i estatger de Portaceli a València i Borriana 56, 63
- Artés (*Artesia*), Blanca, filla de Pere Artés i muller de Pere Sans de Calataiud 31
- Artés, Francesc (*Francés, Franciscus*), fill de Pere Artés 31
- Artés, mossén Jaume, fill de mossén Pere Artés 48
- Artés, Joan (*Joannis*), mestre racional 30
- Artés, Martí (*Martini*), mestre racional 30
- Artés (*Artesa*), na, neboda de la senyora de Massamagrell 57
- Artés, mossén Pere (*Petro, Petrus*), cavaller i racional dels regnes d'Aragó i València 30, 31, 33, 35, 47, 48
- Artés, mossén Pere, paborde de la seu de València i fill de mossén Pere Artés 43, 44, 47
- Artich, Andreu, fuster de València 83, 84
- Assonadors de València 89, 90
- Asensi (*Assensi*), don Francesc (*Francés*), prior de Portaceli 79
- Astíria, don Lluís (*Luis*), monjo de Portaceli 90
- Aymerich* → Aimerich
- Azpeitia (*Despeitia*), mestre Joan, natural de Biscaia, ferrer de València i pare del monjo de Portaceli don Miquel Azpeitia 71
- Azpeitia (*Despeitia*), don Miquel, monjo de Portaceli 71
- B**
- Badia, Martí, ovater de Portaceli 73
- Bàguena (*Vàguena*), fra Rodrigo de 45
- Baiarri, Jeroni (*Geroni*), racional de València 86
- Bar, na Violant de (*Yolans de*), reina consort i esposa de Joan I d'Aragó 28, 39
- Bàrbara (*Bàrbera*), na, muller d'en Pere Redó 45
- Barci, Joan Baptista (*Baptiste*), mercader 72, 73, 75
- Bardají (*Bardassinus, Bardaxi*), mossén Berenguer (*Berengarius*), elector a Casp 40
- Barriodajo, Joan, donat de Portaceli 83
- Bas, marmessors de mossén Bernat 44
- Bas, fra Miquel, monjo de Portaceli 75
- Bataller, Miquel, notari 57
- Batlle (*Balle, Baiuli*), Bartomeu (*Bartholomeo, Berthomeu*) 33, 42
- Bayatos, Gil de 59
- Bazán (*Baçán*), don Pedro, comanador d'Uclés 92
- Beatriu, muller d'en Pere Despuig 41
- Belcaire (*Belcayre*) i de Serena, Esperança, muller de Joan Serena 80
- Bellido, mossén Jaume (*Jacobi, Jacobus*), prevere, rector de Lliria i procurador de Portaceli 34-36, 42, 45-47, 49
- Bellví (*Belvis*), mossén, domer de la Seu de València 69
- Benaguasil (*Benaguacir*), alcaid de 60
- Benencasa, mossén, prevere 54
- Benet (*Benedicti, Benedictus*) XIII, papa 32-34, 36, 37, 39, 82
- Bernús (*Bernuç*), mossén Guillem, prevere 49
- Bertran, filla de 46
- Bertran, Joan Lluís, notari, pare de sant Lluís Bertran i cunyat de dom Joan Antoni Eixarch 68, 70, 71
- Bertran, sant Lluís, fill de Joan Lluís Bertran i nebot de dom Joan Antoni Eixarch 15, 68, 75
- Bertran, misser Pere, jurista i elector pel regne de València a Casp 36, 40
- Bétera (*Vétera*), senyor de 11, 62
- Biscaí d'Olocau 64
- Biscaí d'Olocau, fill del 64
- Blanch (*Blanchi*), Bernat (*Bernardi, Bernardus*), doctor en ambdós drets i monjo de Portaceli 29

- Blasco, en Joan 42
- Boatella, fill d'Arnau de la 48
- Boatella, mossèn Bernat, prevere de Lliria 38
- Boil (*Boyl, Buil*), don Felip (*Philipi, Phelip*), senyor de Manises i fill de don Hipòlit (*Ypòlit*) Boil 33, 77
- Boil, don Francesc (*Francés, Francisco*) 73
- Boil, dona Maria, filla del senyor de Bétera i segona esposa de don Joan Llorenç Vilarsa 78
- Boil, mossèn Jofre 28
- Boil, muller de Felip 33
- Boil, Ramon (*Raimundo*) 33
- Boil, Violant (*Yolant*), muller de don Pere Lladró, vescomte de Xelva 49
- Boil i d'Artés, Andolça de, senyora de Mas-samagrell 61
- Boil i de Joan, dona Joana 79
- Bonastre, Caterina de (*Catherina de*), monja 42
- Bonastre, muller de mossèn Lluç (*Luch*) de 42
- Bonia, pare de don Jaume 42
- Borja, don Pere Lluís Galceran de (*Pedro de*), mestre de Montesa 72
- Borja, don Rodrigo de, bisbe de València, cardenal i papa → Alexandre VI, papa
- Borja, Francesc de 11
- Borja, un tal de 43
- Bosch, mossèn Francesc (*Francés*) 51
- Bosch, dona Isabel del (*Ysabel del*) 34, 44, 50
- Bosch, mossèn Jaume 50, 51
- Bosch, muller de Francesc del (*Francesch del*), mare de dona Isabel 34
- Bou, mossèn Guerau, ciutadà i cavaller 35, 36, 43, 44, 48
- Bou, Joan, mercader 35
- Bou, muller de mossèn Guerau 35, 42
- Brandenburg (*Branru*), marquès de, segon espós de na Germana de Foix 69
- Brizuela, Joan de, mercader 74, 77
- Brizuela, don Marc (*Marco*), monjo de Portaceli 77
- Broll, fra Antoni, monjo de Portaceli i, abans, mercader 32, 37
- Bucyso?, de Burjassot 67
- C
- Cabanes, muller d'en 62
- Cabanilles, muller de mossèn 58
- Çabata → Sabata
- Çabater → Sabater
- Çabrugada → Sabrugada
- Çaera → Saera
- Çagarriga → Sagarriga
- Çagra → Sagra
- Çaïdia → Saïdia
- Calaf, Pere (*Petrus*), apotecari 29
- Calataiud (*Calataiut*), mossèn Lluís de (*Luis de*) 46, 56
- Calataiud (*Calataiut*), pare de Lluís de (*Luis de*) 46
- Calatrava, comanador de 33
- Calbo, en Sancho 43
- Caldes, muller de Joan (*Joannis*) 33
- Camarelles, en, del Toro 63
- Çamora → Samora
- Çanoguera → Sanoguera
- Catllar (*Callar*), na Joana, senyora de Nàquera, esposa d'en Pere de Tous i neboda de na Caterina d'Entença 44, 46, 47, 49, 53
- Cambra, muller de Miquel de la 44
- Campmanyas (*Capmanyas*), misser Blai de 45
- Camuel (*Comollis*), mossèn Pere (*Petro, Petrus*), canonge de València nat a Alcorisa (Terol) i artiaça de Xàtiva 33, 35-37, 42, 77
- Canell, don 68
- Canell, mossèn Jeroni (*Hieroni*), comanador de Rodes i germà de don Canell 68
- Capella (*Capilla*), molt reverent pare don Andreu, monjo profès d'Escaladei, prior de Portaceli, bisbe d'Urgell i prior del Paular 79
- Capítol de la seu de València 13, 26, 47, 73, 76
- Caplliure (*Capliure*), Jaume, mercader de València i procurador de Portaceli 50
- Carbonell, hereus de misser Joan 35
- Carbonell, muller de mossèn Lluís (*Luis*) 48
- Cardona, llinatge 89

- Cardona, fra Cristòfor (*Christòfol*), monjo de Portaceli 84
- Cardona, Joana Anna (*Juana Anna*), donzella 89
- Cardona, Miquel (*Michael*) 28
- Cardona, mossén, prevere i marmessor de mossén Joan Solanes, àlies Cardona 58
- Carinyena (*Caranyena*), Joan, donat de Portaceli 63
- Carinyola, bisbe de 67
- Carles II, monarca 11
- Carrals, reverent senyor, paborde 76
- Carrasquera, na 61
- Cases, don Blai (*Blas*), monjo de Portaceli 90
- Cases, germanes de don Blai (*Blas*) 90
- Casta, marqués de la 55
- Castellà d'Amposta (*Emposta*) o comanador de Montsó, de l'orde de l'Hospital 33
- Castellà, magnífic mossén Joan, espòs de dona Isabel del Bosch 44
- Castellà, mossèn 51
- Castellà, mossén Andreu 45
- Castellà (*Castellar*), mossén Jaume 42, 43
- Castellà, mossén Joan, àlies Perapertusa, baró de Favara i nét d'Isabel del Bosch 44, 50, 51
- Castellà, Joan, marit d'Isabel del Bosch 44, 50
- Castellà, muller de mossén Jaume 43
- Castellar, na Bartomeua (*Berthomeua*) 35
- Castellar, mossén Galcerà (*Galceran*) 51
- Castellar, don Pere (*Pedro*) 70, 73
- Castellet, Simó de, prior de Portaceli 28
- Castelló, Francesc (*Francés*) 41
- Castelló, marmessors d'Arnau 58
- Castelló, mossèn Ramon, prevere de Lliria 28
- Castellví, mossén Antoni de 45
- Castellví, mossén Galcerà 47
- Castellví, Jaume 35
- Castellví, mossén Pere de, cavaller 35, 43, 60
- Castellví, muller de mossén 54
- Castellví (*Castelví*), un tal 46
- Castro, germà de don Joan 72
- Castro, don Joan (*Juan*), natural de Burgos, monjo profès de Valldecris i prior de Portaceli 18, 72, 73, 75
- Castro, mare de don Joan 72
- Català, mossén Pelegrí 35
- Caterina (*Catherina*), mare de mossén Joan Jeroni Mestre 69
- Caterina (*Catherina*), na, muller de Pere Cantó 47
- Cavaller (*Caballer*), mossén Pere 62
- Cavero, don Miquel, prior de Portaceli 67-70
- Cebrià, don, monjo de Portaceli i conrer 72
- Cendra, muller d'en 60
- Centelles, dona Elionor 48
- Centelles, don Miquel, senyor de Pedralba i comte de Gaiano 76
- Centelles, don Miquel, senyor de Pedralba i comte de Gaiano, marmessors de 76
- Centelles, muller d'en Jaume 44
- Centelles, neboda de dona Toda 58
- Centelles, dona Toda 58
- Centero, Domingo, natural d'Alpont i donat de Portaceli 53
- Cerdà, Jaume, peller 54
- Cervera, gendre de Lluís (*Luis*) 43
- Cetina, argenter 65
- Cifre, mossén 61, 62
- Cifre, mossén Joan 48
- Cifre, mossén Lluís (*Luis*), cavaller 44
- Cifre, muller de mossén 58
- Ciprés, don Francesc (*Francés, Francisco*), monjo de Portaceli 85
- Civera, Joan Baptista, monjo de Portaceli 14-19
- Claramunt, en 43
- Claramunt, don Albert de, prior de Portaceli 63, 67
- Claramunt, filla d'en Jaume 52
- Claramunt, marmessors de la muller d'en Joan 35
- Clavell, misser 57
- Climent (*Climente*), n'Ausiàs, ciutadà de València i habitant de Puçol 64
- Climent (*Climente*), Pere (*Pedro*), notari 90

Codinats, mossén Manuel 44
 Codinats, mossén Pere 36
Colivella → Solivella
 Coll, Martí, notari i subsíndic de València 53
 Coll, muller de Martí 53
 Collado, Miquel 80
 Colom, mossén Guillem, senyor de Besel-
 ga 28
 Columna, don Josep (*Joseph*), monjo de
 Portaceli 86, 88
 Comabella, mossén Martí 56
 Comes, Jeroni 55
 Companyia de Jesús 11
 Compte, Talis?, ciutadà de València 41
 confessor d'un pastor aragonés 74
 Confraria del Nom de Jesús 86
 Conill, mossén, prevere 52
 Conill, Miquel 45
 Constança, na 43
 Corberan, don Jaume 74
 Corberan, na Isabel (*Ysabel*) 36
 Corella, don Bernat, senyor de Nàquera 66
 Còria, Gaspar de, notari 80
 Cornell i de Pròxita (*Pròxida*), dona Beatriu
 (*Beatrís*) 64, 65
 Cornet, en 48
 Corredor, Nicolau 55
 Cortés, Joan, botiguer de llenç 71
 Corts, canonge 68
 Costa, muller de Ramon 28
 Costa, Ramon 27, 28
 Crespí, don Lluís (*Luis*), artiaça de Morve-
 dre i paborde de València 48, 84
 Crespí, mare de mossén Lluís 48
 Crespí Valldaura, mossén Lluís (*Luis*) 62
 Crispia, Bartomeu (*Berthomeu*), prior de
 Portaceli 28
 Cristià (*Christià*), Esteve 49
 Cruïlles (*Cruelles*), mossén Gaspar, cunyat de
 mossén Sagra 73
 Cucaló, mossén Pelegrí 45
 Cucaló, fra Tomàs (*Thomae*), monjo de Por-
 taceli 46
 Curcuja, Graidà, morisca de Serra, esposa
 d'Antoni Rami 11, 83

D
 Dalmau, misser 60
 Dalmau, mossén 50
 Dalmau, Miquel 60
 Damiata, muller de Pere Xelva 71
 Dàries, Joan, natural de Burjassot i donat de
 Portaceli 63
 Darnils, àlies Artés 58
 Daroca (*Daroqua*), na 62
Despeitia → Azpeitia
 Despont (*Dezpont*), Jaumeta, muller de Bo-
 nifaci Ferrer 31
 Despont (*Ponte*), Ramon (*Raimundo de*), bis-
 be de València 13, 26
 Despuig, Francesc (*Francés*) 53
 Despuig, Pere 36
 Dies (*Díez*), don Pedro, germà del senyor
 d'Andilla 63
 Dies (*Díez*), Francesc (*Francés*) 92
 Dies (*Díez*), Gonçal (*Goçalbo*), ciutadà 14
 Dies (*Díez*), Jaume, rector de l'Annunciata
 de Portaceli 48
 Dies (*Díez*), Leonard (*Leonart*), germà de
 mossén Joan Dies 49
 Dies (*Díez*), reverent mestre mossén Joan
 (*Joannem*), mestre en Teologia i rector de
 Lliria 34, 44, 45, 47-50
 Diza Navarro, don Miquel (*Miguel*), monjo
 de Portaceli 79
 Doménech, Joan 60

E
Eixarch → Exarch
Eiximenes → Eximenes
 Elionor (*Leonor*), muller d'en Joan Alegre 61
 Elionor de Sicília, esposa de Pere IV d'Ara-
 gó 41
 Enric (*Enrich*), infant don, duc de Sogorb i
 de Cardona 45
 Entença, Caterina d' (*Catherina d'*), senyora
 de Nàquera, vídua de mossén Vidal de
 Blanes, governador de València, i cosina
 de mossén Pere Artés 11, 31, 33, 53
 Enyego, mossén Aparici, canonge 57
 Enyego, n'Onofre (*Nofre*), ciutadà 71

- Escaladei (*Scala Dei*), prior d' 58
- Escapolat (*Scapolat*), Arnau (*Arnaldo*) 27, 29
- Escrivà (*Scrivà*), mossén Joan 43
- església de Sant Bartomeu (València), rector de l' 45
- església de Sant Nicolau (València), vicari de l' 45
- església de Sant Salvador (València), rector de l' 56
- església de Sant Tomàs (València), vicari de l' 69
- Esplugues (*Splugues*), mossén 52
- Esplugues (*Desplugues*), en Francesc (*Francés*) d' 42
- Esponera Cerdán, Alfonso, O. P. 15
- Esquerdo, Pere Joan, mercader i germà de don Rafel Esquerdo 81
- Esquerdo, don Rafel (*Rafael, Raphael*), monjo de Portaceli 76, 81
- Estellés (*Stellés*), Bernat, regent de mestre racional 48
- Esteve, Gabriel 92
- Esteve, mestre Jaume, rector de l'Estudi General de València 63
- Esteve, mossén Miquel Francesc (*Miquel Francés*) 69
- Esteve, Úrsula (*Úrsola*), beata i tia de mossén Miquel Francesc Esteve 69
- Eugeni IV, papa 50
- Exarch (*Eixarch*), Àngela, germana de dom Joan Antoni, muller de Joan Lluís Bertran 15, 68, 75
- Exarch (*Eixarch*), dom Joan Antoni (*Antonio Juan, Juan Antonio*), monjo, prior de Portaceli i germà d'Àngela, mare de sant Lluís Bertran 9, 10, 14-19, 25, 68, 69, 75, 76
- Exarch, Jaume, canonge, paborde i vicari general de València 59
- Exarch (*Eixarch*), marmessor de na Damiata d' 48
- Exarch, misser 67
- Exarch (*Eixarch, Damiata Rexaca*), senyora na Damiata d' 46
- Eximenes (*Eixemenés*), Maria, muller de Pere Artés 30
- F
- Fabarçà (*Fabarca*), Ramon 26
- Fabra, muller de don Joan 42
- Facs (*Fachs, Faig, Faix, Fax*), Bernat de 42
- Facs (*Fachs, Faig, Faix, Fax*), fill/a de misser Pere 47
- Facs (*Fachs, Faig, Faix, Fax*), germana de misser Pere 47
- Facs (*Fachs, Faig, Faix, Fax*), muller d'en Pere, germana de Vicent Granullés 46
- Facs (*Fachs, Faig, Faix, Fax*), mossén/misser Pere 47, 61
- Fajardo (*Faxardo*), don Pere (*Pedro*), marquès de los Vélez i virrei de València 85
- Falcona, Joana Àngela (*Joan Àngela*), muller del doctor Jeroni Navarro i mare de don Vicent Navarro 82
- Farisa, Pere 35
- Faura, en 60
- Fenoll, Isabel Joan (*Ysabel Juan*), mare de don Joan Guimerà 91
- Fernández, fra Andreu, monjo de Portaceli 79
- Ferragut, mestre/en 54, 55
- Ferran I d'Aragó (*Fernando, Ferran el d'Antequera, infant de Castella, Ferrando*) 40
- Ferran II d'Aragó (*Fernando*) 66, 69
- Ferrandis, dona Sanxa (*Sancha, Sancia*) 11, 13, 26
- Ferrandis d'Herèdia, Blasco (*Blascho*) 27, 28
- Ferrando, muller de Jaume 56
- Ferrando, mossén Pere Nicolau, cavaller 73, 74
- Ferre Domínguez, Josep Vicent 14
- Ferrer, Benedita (*Benedicta*), germana de Pere Torrella 29
- Ferrer, don Bonifaci (*Bonifacii, Bonifacio, Bonifacius*), monjo, prior de Portaceli i general de l'orde cartoixà escindit, germà de sant Vicent Ferrer 28, 29, 31, 32, 34, 35, 39, 40
- Ferrer, filles difuntes de Bonifaci 31
- Ferrer, Francesc (*Francés, Francisco*), fill difunt de Bonifaci Ferrer 29, 30, 32, 35
- Ferrer, Isabel (*Ysabel*), filla difunta de Bonifaci Ferrer 31

- Ferrer, il·lustre don Jeroni, comanador de Santiago i fundador del convent de la Corona (València) 77
- Ferrer, Joan (*Joannis*), monjo 33
- Ferrer, Miquel Joan (*Miguel Juan*), notari de València 89
- Ferrer, muller de Joan 55
- Ferrer, don Nicolau (*Nicolás*), monjo de Portaceli 90
- Ferrer, en Pere 35, 44
- Ferrer, Pere, prior de Portaceli 17, 37, 41, 42, 46, 47
- Ferrer, sant Vicent, dominicà i elector a Casp 31, 32, 40
- Ferrer del Ríó, Estefania 9, 11
- Ferrer Orts, Albert 9, 11
- Ferrera, Amaro, notari 84
- Ferrera, na, cosina germana de Pere Ferrer, monjo de Portaceli 54
- Ferreres, notari 69
- Ferriol 63
- Fillac (*Filach*), muller de Nicolau 47
- Flavià, marmessors de la muller de Joan 35
- Flor i d'Orts, senyora Esperança (*Sperança*) 77
- Foix, comtessa de 35
- Foix, don Cristòfor, monjo de Portaceli 82
- Foix, Germana de, reina consort d'Aragó 69
- Foix, marmessors de la comtessa de 42
- Font, don Francesc (*Francés*), monjo de Portaceli 80
- Fontfrida, mossén Lluís (*Luis*), prevere i procurador 43, 44
- Fornari, Blai (*Blay*) 84
- Francesc, fra 63
- Freixenet (*Freixinet*), hereus de mossén Joan 57
- Freixenet (*Freixinet*), Vicent, notari 31
- Frígola, don Jeroni (*Geroni*), monjo i conrer de Portaceli 86, 88
- Frígola, germana de don Jeroni 86
- Frígola, misser 55
- Frígola, tia de don Jeroni 86
- Furió, Antoni 15
- Fuset, Joan, llaurador de Lliria 46
- Fuster Serra, Francisco 9, 11, 14
- G
- Gacet* → Gasset
- Gaiano (*Gagliano, Jayano, Gallano*), comte de → Roís de Lihori, don Sanxo
- Gaiano (*Gagliano, Jayano, Gallano*), vescomte de → Roís de Lihori, don Sanxo
- Galvanya, hereus de na 57
- Gallén, Antoni, mercader 62
- Gallén (*Gallen*), Tomàs (*Thomae, Thomàs*), prior de Portaceli 30, 52, 59, 61-65, 67
- Gandia, una difunta de 63
- Garcia, mossén Andreu, prevere de València 41, 48
- Garcia, Domingo, vassall de la Pobleta (Portaceli) 46
- Garcia, Francesc (*Francés*), apotecari 74
- Garcia, germana de mestre Rafel (*Raphel*) 58
- Garcia, misser Jaume, àlies Aguilar, germà de Berenguer Martí menor 50, 56
- Garcia, Joan, d'Algemesí 58
- Garcia, mestre Joan, cirurgià de Lliria 70
- Garcia, mestre Joan, de Sogorb 62
- Gasch (*Gazque*), don Pere, monjo de Portaceli 87
- Gascó, don Miquel, monjo de Portaceli 81
- Gasset (*Gacet*), Lluís, notari 57
- Gastó (*Gasto, Gaston, Gastón*), Ramon (*Raimundo, Raimundus*), bisbe de València 26, 78
- Gassull (*Gaçull, Gasull*), Vicent (*Vicente*), notari 88
- Gavella, Simó, flaquer 27
- Gençor, Guillem 44
- Gentile (*Gentil*), misser Andria, italià 61
- Gil, Caterina (*Catalina*), mare de fra Esteve Gutierrez Gil 80
- Gil, Francesc (*Francés*), ciutadà de València i pare de Gaspar Gil 72
- Gil, Gaspar, fill il·legítim de Francesc Gil i monjo de Portaceli 72
- Gil, Jeroni (*Hieron*), germà de Francesc Gil 72
- Gil, Miquel, notari 84
- Gil, muller d'en Pere 58
- Gilabert, muller de mossén Jaume 43

- Gilabert Canell, Francesc (*Francés*), monjo de Portaceli 51
- Girona, bisbe de 38
- Gisbert, Francesc (*Francés*), prior de Portaceli 35, 37
- Gisbert, Joan Baptista (*Joan Batiste*), notari 80
- Godall (*Godal*), mossén, vicari de Torres Torres 57
- Gomes (*Gómez*), Francesc (*Francés*), ciutadà de València 82
- Gomis, Francesc Joan (*Francés Juan*), ciutadà de València 84
- Gomis, Joana, de Begís, esposa d'Esteve Peres Macian 80
- Gorris, en Francesc (*Francés*), llaurador, criat del pare de Beatriu i Úrsula Tacmar, i donat de Portaceli 55, 61
- Gosalba, na 28
- Granada, moriscos de 76
- Granollers (*Granullés*), en Lluís Vicent (*Luis Vicent*), ciutadà 53, 57
- Granollers (*Granullés*), fill d'en Lluís Vicent 53, 57
- Granollers (*Granullés*), germana d'en Lluís Vicent 46
- Granollers (*Granullés*), muller d'en Lluís Vicent 53
- Granollers (*Granullés*), muller d'en Miquel 48
- Gregorio i Antillón, don Pere (*Pedro*), natural de Terol 89
- Gualbes, mossén Bernat de, jurista i elector a Casp 40
- Gualbes, Garcia de, vassall de la Pobleta 44
- Guàrdia, en Vicent 42
- Guardiola, Joan (*Juan*), notari de València 77
- Guardiola, doctor Joan Baptista (*Juan Bautista*), natural de València, doctor en ambdós drets i jutge de la Reial Audiència 91
- Guerau, mossén Francesc (*Francés*), nebot de don Miquel Tomàs 67
- Guerau, mossén Joan (*Joannes*), prevere 30, 35, 49, 50
- Guig I, prior general de l'orde cartoixà 13
- Guillem, fra Bartomeu (*Berthomeu*), monjo de Portaceli 34
- Guillén, fra Joan, monjo de Portaceli 40
- Guimerà, llaurador 60
- Guimerà, don Joan (*Juan*), fill d'Isabel Joan Fenoll i monjo de Portaceli 91
- Guinot, Enric 15
- Gutierrez, Lluís (*Luis*), pare de fra Esteve Gutierrez Gil 80
- Gutierrez Gil, fra Esteve (*Estevan*), monjo de Portaceli 80
- Guzmán (*Gusmans*), don Enric, marquès de Povar i virrei de València 86
- H*
- Hernandes (*Hernández*), fra Gonçal (*Gonçalo, Gonçalvo*), monjo de Portaceli 76
- Hernandes (*Hernández*), germans de Miquel 74
- Hernandes (*Hernández*), Miquel, pastor de la Puebla de Valverde 74
- Herrera, fra Diego, monjo de Portaceli 73
- Híjar → Íxer
- Hortonedà (*Ortoveda*), don Andreu, prior de Portaceli 74
- I*
- Iranzo (*Yranço*), don Joan, natural d'Utiel i monjo de Portaceli 72
- Isabel (*Ysabel*), na, muller d'en Francesc Miró 47
- Íxer, Joan d' 47
- Izquierdo, Jeroni (*Jerónimo*), monjo de Portaceli 79
- Izquierdo* → Esquerdo
- J*
- Jauma (*Jacma*), àvia de Pere del Bosch 34
- Jaume I d'Aragó, el Conquistador, rei 11, 13, 26, 47, 51
- Jaume Pere, infant d'Aragó 13, 26
- Jayano* → Gaiano
- Jeroni (*Geroni, Hieroni*), natural d'un llogaret prop de Montpeller 71
- Joan, Antoni, notari 45, 49
- Joan, Bernat, ciutadà 44
- Joan (*Juan*), don Carlos, comanador de Musersos de l'orde de Santiago 86

- Joan, don Francesc (*Francés*), fill de mossén Llorenç Joan 66, 67
- Joan, don Manuel, fill de mossén Llorenç Joan 66
- Joan, en Jordi, ciutadà 57
- Joan (*Joannes, Joanni*), en Pere (*Petri, Petrus*), ciutadà de València 30, 65, 66
- Joan (*Joans*), llinatge 68, 75, 82
- Joan, mossén Antoni, hereu de mossén Joan Dies 49
- Joan, mossén Jordi 66
- Joan, mossén Llorenç (*Llorens*), nét de Pere Joan, pare de don Francesc Joan 65
- Joan, mossén Lluís 57
- Joan, mossén Perot, germà de don Francesc i de don Manuel Joan i fill de mossén Llorenç Joan 66, 67
- Joan, Pere, francès i mosso de Portaceli 61
- Joan I d'Aragó, fill de 38
- Joan I d'Aragó, rei 28, 38-40
- Joan i de Boïl, dona Hipòlita (*Hippòlita*), senyora de Manises, filla de don Francesc Joan i de dona Anna de Vila-rasa, i mare de dona Joana Boïl i de Joan, tia del senyor de Manises i hereu dels Joan 74, 79
- Joan i de Vila-rasa, dona Anna, mare de dona Hipòlita Joan i de Boïl 74, 78
- Joana, marmessors de na 54
- Joana, na, muller de Joan Garcia, ciutadà de Xàtiva 54
- Jofre, mossén 54
- Jofre, mossén Bernat 47
- Jofre, mossén Lluís (*Luis*), cavaller 52
- Jofre, marmessors de na Úrsula (*Úrsola*) 56
- Jofre, muller de Jaume 35
- Jorba, Joan, monjo de Portaceli 28
- Jordà, mossén, prevere 47
- Joyana, en 45
- Julià, mossén 51, 55
- Julià, filla de n'Andreu 46
- Julià, Joan 43, 58
- Julià, mossén Joan 36
- Julià, mossén Lluís (*Luis*), ciutadà 42, 43
- Julià, Miquel, cavaller 51
- Julià, nebot de Joan 58
- Julià, en Pere 54
- Julià (*Iuliani*), Pere (*Petri*), prior de Portaceli 29, 39
- Juncar, mossén Pere, prevere 45
- Just, don, monjo de Portaceli 86
- Just, Aparici, vassall de la Pobleta 35
- L*
- Lihori (*Liori*), Caterina de (*Catherina de*) → Roís de Lihori, dona Caterina de
- Lira, Nicolau de 40
- Lladró, dona Andolça, muller de don Baltasar Lladró 62
- Lladró, don Baltassar, àlies don Pero Maça, marit de dona Andolça Lladró 62, 73
- Lladró (*Ladrò*), don Pere, bescomte de Xelva, fill de Violant Boïl 49
- Llansol (*Llançol*), don Pere Guillem 58
- Lleida, bisbe de 38
- Llemotges (*Limotges*), Esteve de, mercader 45
- Lleó, Jeroni (*Geroni*), llaurador de Lliria 85
- Llobet, Antoni, obrer de vila 45, 46
- llombards (*llombarts*), uns 47
- Llombart (*Lombart*), Gaspar 75
- Llombart, Jaume, fuster 58
- Llopis, don Jaume, cosí de na Savala 73
- Llopis, Joan, estudiant 43
- Llopis, en Joan, notari 43, 44
- Llopis, en Joan, marmessors d' 43
- Llopis, fra Miquel, monjo de Portaceli 46
- Llopis, muller d'en Joan 44
- Llopis, Pere, notari 46
- Lloris (*Lloriça*), na 56
- Lluís (*Luis*), mossén 66
- Llúria (*Lúria*), na Margarida de (*Margarita de*) 27
- Loba, Julià (*Julianum*) de 32
- Lombre, germà de Martí 53
- Lopes Cedrelles (*López Cedrelles*), Pere, prevere 28
- Luna, Pere de (Petrus de) → Benet XIII*
- M*
- Macip, hereus de na Bàrbara (*Bàrbera*) 57
- Mahiques (*Manyques*), bisbe 69

- Mallorca, bisbe de, cambrer de Benet XIII 33
- Manso, Jaume de 27
- Marco, Joan, notari de València 80
- Maresme, Francesc (*Francés, Francisco*), prior de Portaceli i general de l'orde cartoixà unificat des de la Gran Cartoixa (França) 32, 33, 36-39, 42, 54
- Margarida (*Margalida*), na, muller d'en Lluís Frígola 47
- Marí, Domingo, veí de Lliria 45
- Maria, reina consort i muller d'Alfons V d'Aragó 46, 47, 51, 54
- Marqués, mestre, mestre en Teologia, reverent senyor bisbe de Pati (Sicília) 63, 64
- Marqués, don Francesc (*Francés*), prior de Portaceli 74
- Marroma, misser 54
- Martí, infant d'Aragó* → Martí I d'Aragó, rei
- Martí I d'Aragó, rei 38, 40, 41
- Martí V, papa 34
- Martí, Antoni 49
- Martí, Berenguer, menor, fill de Berenguer Martí de Torres 54-56, 63, 64
- Martí, mossén Bernat, prevere 60
- Martí, Francesc (*Francés*), cavaller de Xàtiva 57
- Martí, fra/don Francesc (*Francés*), monjo de Portaceli 62
- Martí, hereus de mossén Francesc (*Francés*), canonge 60
- Martí, don Honorat, monjo de Portaceli 54, 64, 65
- Martí, doctor Josep (*Joseph*), germà de Paula Martí i vicari perpetu de Benaguasil 91
- Martí, Jaume, prior de Portaceli 38, 55, 58-61, 63, 64
- Martí, Joan, rector de l'Annunciata de Portaceli i prior de Portaceli 47-49, 54, 55
- Martí (*Martí*), Lluís (*Ludovici, Luís*) 53
- Martí, marmessors de Maties (*Matia*) 54
- Martí, don Mateu (*Matheo*), prior de Portaceli 90
- Martí, Miquel, notari 54, 55
- Martí, Paula, germana del doctor Josep Martí 91
- Martí de Torres (*Martini de Turribus*), en Berenguer (*Berengarius*), ciutadà de València 48, 53-55, 64
- Martines, mossén Joan, prevere 63
- Martines, Miquel, notari 53
- Martines (*Martínez*), muller de Miquel 53
- Martines de Marsilla (*Martinez de Marzella*), Martí (*Martino*), nebot de Francesc d'Alanda 33, 42
- Maça, don Pero 62, 73
- Maça (*Maza*), Francesc (*Francés*), prevere i rector de la parròquia de Sant Tomàs (València) 32
- Maça, marmessors de la muller de mossén Francesc (*Francés*) 56
- Maça, mossén Bernat 50
- Mas (*Manso, Mazz*), don Jaume (*Jaume de, Jayme*) 27, 77
- Mas (*Mazz*), mossén, de Castelló de la Plana, oncle de don Jaume Mas 77
- Mas, mossén, prevere 61
- Mascarós, Úrsula (*Úrsola*) 48
- Mascó, misser 53
- Mascó, marmessors de la muller de misser Francesc (*Francés*) 58
- Masó, en, notari 64
- Masó, en Pere 60
- Massamagrell (*Masamagrell*), senyora de 11, 57
- Matoses, mare de don 66
- Mayor, Domingo, monjo de Portaceli 61
- Mayor, germana de Domingo 61
- Maza* → Maça
- Medina, don Francesc (*Francés, Francisco*), conrer i prior de Portaceli 84
- Mercader, don Lluís (*Luís*), prior de Portaceli i bisbe de Tortosa 61, 67
- Mercader (*Mercaders*), llinatge 61
- Mercader, marmessors de mossén Galcerà (*Galceran*) 53
- Mercader, misser Joan (*Joanne*), batlle general de València 33, 47
- Mercader, mossén Berenguer 37
- Mercader, muller de mossén Joan 35
- Mercer, Joan 45

- Messeguer (*Meseguer*), don Andreu (*Andrés*), sacristà de Portaceli 88
- Messeguer (*Meseguer*), don Onofre (*Nofre*), monjo de Portaceli 87
- Messeguer (*Meseguer*), Pere Lluís (*Pere Luís*, *Pedro Luis*), mercader de València 89
- Messeguer (*Meseguer*), mare de don Onofre 87
- Mestre, mossén Joan Jeroni, prevere i donat de Portaceli 69
- Mestre, mossén Pere, canonge de Vic 43
- Miraflores, prior de 65
- Miralles, don Pere (*Pedro*), monjo de Portaceli 90
- Miralles, Tomàs (*Thomás*), notari 77
- Miró, fra Jaume, monjo de Portaceli 57
- Miró, en Pere 36
- Mislata, una dona de 57
- Mislata (Mizlata), un difunt de 57
- Molina, Bartomeu (*Berthomeu*), paraire de Lliria 63
- Moltó, Damià, prevere 58
- Moltó, fra Miquel, monjo de Portaceli 63
- Moltó, mare de fra Miquel 62
- Mondonyedo, bisbe de 33
- Mondragon, Martí de, cavaller 56
- monestir de la Saïdia (*Çaïdia*) (València), abadessa del 56
- monestir de la Saïdia (*Çaïdia*) (València), portera del 55
- monestir de la Saïdia (*Çaydia*) (València), una dona del 53, 54
- monestir de la Saïdia (*Çaydia*) (València), una monja del 54
- monestir de la Trinitat (València), abadessa del 61
- monestir de les Descalces Reials (Madrid), abadessa del 79
- Montsoriu (*Monsoriu*), mossén Damià de 46, 47
- Montagut, don Enric (*Enrich*) de 70
- Montagut, don Lluís (*Luis*) 70
- Montagut, germà de don Enric de, comandador de Santiago 70
- Montagut (*Montaguda*), germana de na 53, 54
- Montagut (*Montaguts*), llinatge 70
- Montagut (*Montaguda*), na Isabel (*Ysabel*), germana de na Vilanova i cunyada de don Lluís de Vilanova, senyor de Parcent 60
- Montagut, n'Andolça de 56
- Montagut (*Montaguda*), n'Elionor, donzella, cunyada de don Lluís de Vilanova, senyor de Parcent 52, 54
- Montagut, mossén Manuel de 43
- Montagut, Pere, donat de Portaceli 83
- Montagut (*Montaguda*), senyora/na 52-54, 62
- Montesa (*Muntesa*), don Jeroni, prior de Portaceli 66-72
- Montesa (*Muntesa*), mestre de 38
- Montpalau, beata 61
- Montpalau, dona Úrsula de (*Úrsola de*), donzella 53, 56, 61
- Montpalau, en Berenguer de 42
- Montpalau (*Montpalaus*), llinatge 68
- Montpalau, mossén Jofre de 58-60
- Montpalau, muller de mossén Jofre de 58
- Montpalau, na Isabel (*Ysabel*), esposa de Lluís Martí 53
- Montpalau, senyora Violant de (*Yolant de*), muller de mossén Jofre de Montpalau 60
- Morató, Francesc (*Francés*) 92
- Morell, don, monjo de Portaceli 72
- Morvedre, una dona de 27
- Mota, don Guillem de, general de l'orde cartoixà escindit 46
- Mulet, Maria 36
- Muntanyés, Lluís, mercader de Vilamarxant 63
- Munyós (*Muñoz*), fra Esteve (*Estevan*), monjo de Portaceli 77
- Munyós (*Muñoz*), Jeroni, escultor 81
- Munyós, mossén Alfons (*Alphonso*), natural de Calataiud 56
- Munyós (*Munyosa*), na, monja de la Saïdia 56
- N
- Nadal, en, estatger de Portaceli a Lliria 54
- Nàquera, fill de la senyora de 45

- Nàquera, senyor/a de 11, 42-45, 55, 62
 Nàquera, una criada de la senyora de 46
 Navarra, don Francesc de (*Francés de, Francisco de*), arquebisbe de València 74, 75
 Navarro, doctor Jeroni (*Hieroní*), membre del Consell Reial de València i pare de don Vicent Navarro 82
 Navarro, don Pere, monjo de Portaceli 72
 Navarro, don Vicent, monjo de Portaceli 82
 Navarro, fill d'en Gabriel 43
 Navarro, Jaume, notari 56
 Navarro, Jaume, notari, muller de 56
 Navarro, Joan, taverner 73
 Navarro, Joan Lluís (*Juan Luis*), natural de València i doctor en medicina 83, 84
 Navarro, mossén Joan, prevere beneficiat de la catedral de Sogorb i oncle de don Pere Navarro, monjo de Portaceli 72
 Nea, fra Joan de (*Joanne de*), monjo de Portaceli 33, 37, 42, 44, 48
 Neula, artiaça de 43
 Nicolini, Francesc (*Francés, Francisco*), canonge de Xàtiva 90, 91
 Noguera, en Vicent, monjo de Portaceli 85
 Nogués, mercader 73
 Novals, muller de mossén Felip de (*Philip de*) 48
 Nunyes (*Núñez*), doctor Bertomeu, monjo de Portaceli 82
- O
- Odén, en Pere, notari 43
 Òdena, Pere 46
 Oliensis, bisbe 31
 Oliver, Joan 44
 Oms (*Olms*), en Gisbert d', ciutadà 46, 47
 Oms, filla de mossén 48
 Oms, muller de mossén 48
 Orovis (*Horovis*), senyora, muller d'en Bernat Joan 44, 47
 Ortí, fra Antoni, obrer de vila i monjo de Portaceli 83
 Ortoveda → Hortonedà
 Osca, bisbe d' 40
 Òstia, bisbe d', cardenal *Vivariensis* 34
- P
- Palacià, Joan, prior de Portaceli 37, 50, 56-59, 64, 65
 Palau (*Polou*), Bernat, apotecari 27
 Paloma, na, muller de misser Pere Calbet, jurista 27
 Palomar, Joan 63
 Pardo, misser 68, 75
 Pardo, misser Joan, mallorquí i jurista de la Rota de València 48, 67
 Pardo, mossén Joan 48
 Pardo, muller de mossén Joan 48
 Pasqual, don Lluís (*Luis*), pintor i monjo d'Escaladei 83
 Pasqual, mestre Miquel, metge de Portaceli 73
 Pastor, mossén, prevere 53
 Pastor, en, notari del capítol de la seu de València 43
 Pastor, fra Josep (*Josephus*), monjo de Portaceli 10, 14-18, 75, 91
 Pau III (*Paulo*), papa 41
 Pau, ciutadà 67
 Pau, Estaci (*Estacio*), padrastra de don Blai Cases i pare de dos filles 90
 Paular, prior del 65
 Paular, vicari del 71
 Pavía, P. 18
 Pelegrí, misser Jaume 45, 46
 Pellisser (*Pellicer*), sogre de Francesc (*Francés*), mercader 43
 Penya-roja (*Penaroja, Penarroja, Penyarroja*), mossén Jaume 60
 Penya-roja (*Penaroja, Penarroja, Penyarroja*), muller de mossén Bernat 62
 Pere III d'Aragó, rei 11, 26
 Pere IV d'Aragó, rei 28, 41
 Perelló de Falset (*Falset*), N. 58
 Pérez García, Pablo 15
 Peris (*Pérez*), don Andreu, monjo de Portaceli, prior de Valdemossa i Montalegre 59
 Peris (*Pérez*), dona Toda 36, 47
 Peris (*Pérez*), germana de don Andreu 58
 Peris (*Pérez*), Jeroni (*Hieroní*), apotecari 70
 Peris (*Pérez*), mare de don Andreu 59

Peris (*Pérez*), Martín, natural de Begís 71
 Peris (*Pérez*), mestre Jaume 60
 Peris (*Pérez*), muller de n'Eiximén 53
 Peris (*Pérez*), n'Eiximén, escrivà 53
 Peris d'Almaçan (*Pérez d'Almaçan*), Martí (*Martín*), mercader 73
 Peris d'Arenós (*Pérez d'Arenós*), Eiximén (*Eximén*) 26, 35
 Peris de Calataiud (*Pérez Calatayut*), mossén Eiximén 58
 Peris de Calataiud (*Pérez Calatayut*), mossén Eiximén, marmessors de 58
 Peris Macian (*Pérez Macián*), Esteve (*Estevan*), de Begís i espòs de Joana Gomis 80
 Pertusa, misser Gaspar, canonge de la catedral de València i rector de la parròquia de Sant Esteve (València) 68
 Petrafità, don Domingo, prior de Portaceli 48
 Picó, mossén, prevere 54
 Piquer, don Miquel, nebot de mossén Lluís Vives i monjo cartoixa 71
 Pons (*Ponç*), mossén Bernat, prevere 54
 Pons Alós, Vicent 15
 Pont, Pont de 44
 Porta, mossén Joan 35
 Portaceli a València, estatgera de les cases de 70
 Porter, mestre, metge 47
 Pradells, don Joan Baptista (*Joan Batiste*), monjo de Portaceli 85, 90
 Prades, dona Joana 60
 Prats, canonge i vicari general 57
 Prats, notari 54
 Pròxita (*Pròxites*), llinatge 51
 Pròxita (*Pròxida*, *Pròixita*, *Pròchita*), dona Beatriu (*Beatrís*) 60, 61, 64, 83, 89 → Cornell i de Pròxita, Beatriu
 Pròxita (*Pròxida*, *Pròixita*, *Pròchita*), don Joan de 48, 58
 Pròxita (*Pròxida*, *Pròixita*, *Pròchita*), don Joan de, muller de 58
 Prunyanosa, na 70
 Puig de Santa Maria, vicari d'El 26
 Pujalt, Ginés (*Genesisium*) 33

Q

Quintana, Nicolau, mercader 54

R

Rabassa (*Rabasa*), muller de misser Giner 43
 Rabaster (*Rabast*), don Jaume, monjo 43, 55
 Rafael (*Raphael*, *Raphel*), mestre, dominicà 54
 Rainaldi (*Rainaldo*), Guillem (*Guillermí*), general de la Gran Cartoixa 32
 Ram (*Ramis*), Domingo (*Dominichus*), bisbe d'Osca i elector a Casp 40
 Rami, Antoni, morisc de Serra i marit de Graidà Curcuja 11, 83
 Ramos, mossén Joan, prevere 56, 60
 Reixac (*Rexach*), mossén Gilabert de, cavaller 42
 Ribalta, Francesc (*Francés*), pintor 84
 Ribera, don Joan de (*Juan de*), arquebisbe de València i Patriarca d'Antioquia 79, 81
 Ribot, don Jeroni (*Hieroní*), senyor de Godella 76, 78
 Riera, mossén Antoni, prevere 41
 Ripoll, frare Jaume 69
 Riusec (*Riussedh*), dona Isabel de (*Ysabel de*) 42
 Roca, mossén, rector d'Olocau 69
 Roca, Jaume (*Jacobus*), bisbe d'Osca 26
 Roca (*Roqua*), mossén Joan, cavaller 46
 Roca, Joan de la (*Juan de la*) 84
 Rodrigues, Antoni, notari 70
 Roger, Mateu (*Matheu*), monjo de Portaceli 50, 51
 Roig, mestre Jaume, metge i cunyat de mestre Miquel Pasqual 57, 73
 Roig, Jeroni (*Hieroní*), apotecari 73
 Roig, reverent Pere, canonge d'Osca 58
 Roís (*Ruiz*), na, àvia de la muller del senyor de Nàquera 55
 Roís de Corella (*Ruiz de Corella*), mossén Alfons (*Alfonso*) 46
 Roís de Lihori (*Ruiz de Liori*), dona Caterina de, filla de don Sanxo Ruiz de Liori, vescomte de Gaiano i muller de mossén Torrella, comanador de Santiago 62
 Roís de Lihori (*Ruiz de Liori*), don Sanxo (*Sanç*, *Sancho*), comte de Gaiano 62, 84

- Roís de Lihori (*Ruiz de Liori*), don Sanxo (*Sanç, Sancho*), vescomte de Gaiano 60, 62
- Romaní, Elisenda de (*Elichsen de*) 29
- Romaní, na Violant de (*Yolant de*) 42
- Romero, don Pere, prior de Portaceli 56, 59-61, 64
- Romeu, mossén Jaume 36
- Romeu, mossén Llorenç (*Llorens*) 48
- Romeu, viuda de 62
- Roca* → *Roqua*
- Ros, Climent 36
- Rossinyol (*Rosinyol*), Jaume 27
- Royo, Domingo, mercader de València, natural d'Aragó 81
- Ruiz* → *Roís*
- S
- Sabata (*Çabata*), germana de mossén Lluís (*Luis*) 48
- Sabater (*Çabater*), en, d'Onda 60
- Sabrugada (*Çabrugada*), Pere Joan/Joan, notari 52, 64, 68, 69
- Saera (*Çaera*), misser Guillem, jurista i racional 32, 42, 56
- Saera (*Çaera*), marmessors d'en Guillem 58
- Sagarriga (*Çagarriga*), Pere, arquebisbe de Tarragona i elector del Principat a Casp 40
- Sagra (*Çagra*), mossén, cunyat de mossén Gaspar Cruelles 73
- Saïdia (*Çaïdia*), mossén Francesc (*Francés*), notari 35, 51
- Sallit, mossén Guillem, prevere 35
- Salvador, Benet, notari 51
- Salvador, Miquel 73
- Samora (*Çamora, Zamora*), don Llorenç (*Llorens, Lorenzo*), monjo de Portaceli 18, 76, 92
- Sanxes (*Sánchez*), Marc (*Marco*), natural de Terol fugit a València 81
- Sanxis (*Sanchis*), fra Diego, monjo de Portaceli 70
- Sanxis (*Sanchis*), Eiximen (*Eiximeno*) 43
- Sanxis (*Sanchis*), muller d'Eiximen (*Eiximeno*) 43
- Sanxis Centelles (*Sanchis Centelles*), Pero 67
- Sanxis de Calataiud (*Sànchiz de Calatayut, Calatahyut, Sanchi de Calatayut*), en Pedro (*Pero, Petri*), senyor de Pedralba 31, 41, 46
- Sanoguera (*Çanoguera*), marmessors de don 60
- Sans (*Sanç*), Joan, mosso 57
- Sant Bru 13, 68, 70, 87
- Santàngel, doctor, saragossà i oncle de don Miquel de Vera 74
- Sant Joan (*Sen Joan*), Vicent, notari de la Pobla de Vallbona 83
- Sant Mateu (*Sent Matheu*), na Dolceta de 43
- Saposa, notari 55
- Saposa, dona Anna, primera muller de don Joan Llorenç Vila-rasa 66, 78
- Saragossa, bisbe de 38
- Sarnés, Caterina, filla de Pere Sarnés 53
- Sarnés, fra Pere, monjo de Portaceli 46, 53, 55, 57, 64
- Sarçola, misser 73
- Saura, mossén 62
- Savala, na, cosina de don Jaume Llopis 73
- Savala (*Çavala*), Ferran (*Ferrando*), mercader 75
- Scapolat* → *Escapolat*
- Scrivà* → *Escrivà*
- Sebastià (*Sabastià*), mossén Domingo, vicari de la parròquia de Sant Nicolau (València) 35
- Sensor (*Çençor*), muller de Lluís (*Luis*) 46
- Sepulcre (*Sepulchre*), Bernat, d'Albaida 52
- Sepulcre (*Sepulchre*), Caterina (*Catherina*), beata, filla d'en Bernat Sepulcre, d'Albaida 52
- Serena, Joan, argenter de València 80
- Serra, na Isabel (*Ysabel*) 43
- Serra, magnífic mossén Joan, marmessor d'en Ausiàs Climent 64
- Serra, magnífic mossén Nicolau, marmessor d'en Ausiàs Climent 64
- Sicília, virrei de 58
- Silvestre, don Melchior (*Melchior*), del Villar i monjo de Portaceli 80
- Simó, Bernat, ciutadà de València i senyor de Burjassot 73, 78

Solanes, mossén Joan, àlies Cardona, ciutadà de València 58
 Soler, filla de mossén Francesc (*Francés*) 45
 Soler, Francesc (*Francés*), cavaller 44, 45
 Soler, muller de mossén Francesc (*Francés*) 44
 Soler, muller de Pere 35
 Solivella (*Çolivella*), mestre, dominicà 57
 Soriano, marmessors de n'Antoni 48
 Sorribes, fra Joan Baptista (*Bautista*), carnem-
 lità i bisbe d'Empúries 89
Splugues → Esplugues
Stellés → Estellés
 Suau, don Bernat 36
 Suau, Joan 42
 Suau, mossén Manuel 47
 Suau, muller de Manuel 48
 Suau, na Violant (*Yolant*) 54
 Subias Navarro (*Subiças Navarro*), frare Ro-
 drigo, escuder de don Lluís Montagut i
 frare de Portaceli 70

T

Tallada, don Felip (*Felipe*), regent del Su-
 prem Consell d'Aragó, marit de dona
 Rafela de Vall·llebrera i oncle de don Je-
 roni Frígola 88
 Tammar (*Tamnar, Temmar*), Beatriu, mare de
 don Jaume Martí, monjo de Portaceli 61
 Tammar (*Tamnar, Temmar*), mossén Gui-
 llem 57
 Tammar (*Tamnar, Temmar*), Úrsula (*Úrsola*),
 tia de don Jaume Martí, monjo de Por-
 taceli 61
 Tarín y Juaneda, Francisco 14, 15, 17, 19
 Tarragona, arquebisbe de 33, 40
 Terol, administradors de l'amoïna de 39
 Terol, jurats de 40
 Terol, mossén Bartomeu (*Berthomeu*), preve-
 re de Xèrica 52
 Terranova, comtessa de 65
 Tesarachs (*Thesarchs*), don Gabriel, prior de
 Portaceli 51-53
 Thos, Bartomeu (*Bertholomeus*) 27
 Tolsà (*Tolza, Tolzà*), mossén Joan, cavaller 36

Tolsà (*Tolza, Tolzà*), muller de mossén Jau-
 me 45
 Tolsà (*Tolza, Tolzà*), Ramon (*Raimundo,*
Raimundus), cavaller i doctor en ambdós
 drets 28, 29
 Tomàs, don Miquel 67
 Tomàs (*Thomàs*), en Gabriel, notari 53
 Tomàs (*Thomàs*), en Guillem 61
 Tomàs (*Thomas*), muller d'en Gabriel 53
 Tomassa (*Thomasa*), na 62, 66
 Tortosa, bisbe de 39
 Torregrossa (*Torrogrossa*), Joan 36
 Torrella, mossén Pere (*Petr*), comanador de
 Santiago 29, 62
 Torres, don Pere, monjo de Portaceli 85
 Torrocella (*Torrosella, Torroçella*), Pere (*Pe-*
dro), notari 91
 Tous (*Thous*), mossén Jofre de 35
 Tous (*Thous*), Pere de 53
 tresorer del rei 60
 Tristany, doctor N. 82

U

Úrsula (*Ursola*), esposa d'en Berenguer Martí
 de Torres 55

V

Vàguena → Bàguena
 València, batlle general de 48, 49, 51, 76
 València, bisbe de 45
 València, jurats de 56, 76
 Valença, muller d'Esteve (*Steve*) 46
 Valeriola (*Valleriola*), senyora na 62
 Valla, Llorenç (*Llorens de*) 40
 Valldecrist (*Valdejesuchrist*), prior de 62
 Vallés, muller de mossén 60
 Vall·llebrera (*Vallabrera, Vallebrera*), dona Ra-
 faela de, muller de don Felip Tallada i tia
 de don Jeroni Frígola 86, 88
 Vallseca, misser Guillem, jurista i elector en
 Casp 40
 Vallseguer (*Vallseguera*), na 61
 Vallseguer, Jaume, notari 29, 42
 Vallseguer, Pere 42

- Vera, don Miquel de, monjo i prior de Portaceli, nebot del doctor Santàngel, de Saragossa 74, 76
- Verdancha, Honorat Joan, notari 74
- Verdejo, mossén, prevere 61
- Verí, misser, vicescancer de València 62
- Vernegal, doctor Joan Baptista (*Batista*), canonge de Terol 40
- Vic (*Vich*), bisbe de 43
- Vic (*Vich*), mossén Guillem, cavaller 43
- Vicent, muller de Domingo 60
- Vicent, Pasqual, natural de Begís i majoral del bestiar de Portaceli 70
- Vidal, en Bernat, ciutadà 60
- Vidal, Gil, notari 27
- Vidal, Miquel, daurador 84
- Vidal, mossén 73
- Vidal de Blanes, don Alexandre (*Alexandro*) 31, 89
- Vilagut, frare 33
- Vilanova, don Joan 60
- Vilanova, don Lluís de (*Luis de*), senyor de Parcent 52, 60, 62
- Vilanova, don Miquel de, fill de don Lluís de Vilanova 52
- Vilanova, na, germana de dona Isabel Montagut i esposa de don Lluís de Vilanova 60
- Vilaragut (*Villaragut, Villaragut*), filla de mossén Ponç de 34
- Vilaragut (*Villaragut, Villaragut*), mossén Ponç de 34
- Vila-rasa, don Diego de, administrador dels béns i l'herència de don Joan Llorenç Vilarasa 78
- Vila-rasa (*Villarsa*), don Joan Llorenç (*Joan Lorenz*), portanveus del governador general i regent de la lloctinència i capitania general del regne de València, germà de dona Anna Joan, cunyat de don Francesc Joan, espós de dona Anna Saposa i, després, de dona Maria Boil 11, 66, 78
- Vila-rasa (*Vilarasa*), mossén Lluís (*Luis*) 11, 26, 43
- Vila-rasa, marmessors de don Joan Llorenç 78
- Vila-rasa, muller de don Joan Llorenç* → Saposa, Anna, filla de Saposa, ciutadà
- Vilarnau, mossén Arnau de 43
- Vilarnau, mossén Bernat, ciutadà 43-46
- Vilarnau, Arnau de, muller de 43
- Vilaspinosa, Pere, notari 55
- Vilastrosa, mercader 70
- Villanueva, Tomàs de (*Thomàs de*), arquebisbe de València 74
- Vinadea, Jaume, notari 49
- Vinader, en Lluís (*Luis*), donat de Portaceli 63
- Vinader, na Teresa 60, 61
- Vinyals (*Vinials*), Jeroni (*Geroni*), botiguer, pare d'en Vicent Vinyals i oncle de don Onofre Messeguer 87
- Vinyals, en Vicent, fill de Jeroni Vinyals i nebot de don Onofre Messeguer 87
- Vives, mossén Lluís (*Luis*), prevere i rector de Lliria 71
- Vives, muller de mossén Andreu 48
- X
- Xarita, Joan, criat i marmessor de misser Joan Pardo 68
- Xàtiva, capellà de 69
- Xàtiva, un jurista de 46
- Xatmar, N. de, cavaller 33
- Xelva (*Chelva*), Pere, estatger de les cases de Portaceli a Lliria 71
- Xulbe, Joan de (*Joannem, Joannis de*) 33
- Y
- Yelbes, Joan de les, mercader 53

Índex toponímic

A

Agrigento (*Aggrigento*), ciutat d' 50
Aiora (*Ayora*), vila d' 48, 50
Albaida (*Albayda*), vila d' 52
Albufera, llac de l' 28, 39
Albuixech (*Albuxech*), lloc i terme d' 34
Alcalà de la Jovada (*Alcalà*), terme i ducat 11
Alcalà d'Henares, vila d' 52, 81
    Universitat Complutense (*Compluti*) 72
Alcorisa, vila d' 36
Alpont, vila d' 53, 73
Alzira, vila d' 38, 60
    horta d' 62
Andilla, vila d' 11, 63
Antioquia (*Antiochia*), ciutat d' 79
Aragó, regne d' 13, 14, 30, 32, 38, 40, 46,
    69, 81, 88
Avinyó, ciutat d' 32

B

Barcelona, ciutat de 39
    altar de Santa Anna 39
Begís (*Bexix*, *Bexís*), vila de 59, 70, 71, 80
    casa i corral de 80
    mas de 59, 70
Benaguasil (*Benaguacir*), vila de 36, 60, 91
    rectoria de 36
Benicalap (*Benicalaf*), lloc de 19, 81, 90
    alqueria i terres en l'horta de València,
    partida de 19, 81, 90
Beniparrell, lloc de 26
Beseit (*Beceyt*), vila de 45
Beselga, lloc de 11, 28
    casa de 28

Bétera (*Vétera*), vila de 11, 62, 78
Biscaia (*Viscaya*) 37, 71
Bolonya (*Bononiae*), universitat de 72
Borriana (*Burriana*, *Burrianae*), vila de 32,
    39, 50, 51, 54, 56, 63
Burgos, ciutat de 72
Burjassot (*Burjaçot*), lloc de 11, 63, 67, 78

C

Calataiud (*Calataiut*), ciutat de 56
Calderona, serra de la 13, 17
    Font del peix/Pouet (*Pohuet*), el 39
    Font nova 39
Casp, castell de 40
Catalunya 40
Catalunya (*Cataloniae*) i Castella (*Castellae*),
    províncies (cartoixanes) de 66
Confrides (*Confridas*), lloc de 87
Cullera, vila de 50

E

Elda, comtat d' 87
Empúries (*Ampurias*) 89
Escaladei (*Scala Dei*), cartoixa d' 56, 58, 79,
    83
Espanya (*Spanya*) 32
Estivella (*Stivella*), lloc d' 28

F

Flandes 36
Florència (*Florença*), ciutat de 66
Fonts, cartoixa de les 72
Fuentespalda (*Fontspatla*), lloc de 45

- G
- Gandia, vila de 50, 63
  - Gènova, ciutat de 66
  - Girona, ciutat de 39
  - Gran Cartoixa 32, 54
  - Granada, ciutat de 66, 76
  - Guadalest, marquesat de 87
- J
- Jerusalem (*Hierusalem*) 66
    - Sant Sepulcre (*Sant Sepulchre*) 66
- L
- Llanguedoc (*Langendorch*) 71
  - Lleida (*Leyda*), ciutat de 38
  - Llíria (*Líria*), vila de 26, 27, 41, 45, 63, 75, 85, 90, 91
    - casa de 41, 63, 75
    - masada en el camp de 63
    - raval de la vila de 27
    - rectoria de/església de 26
    - terres a 75
    - vinya i casa de 63
  - Lullén (terme de Serra), alqueria de 13, 26
- M
- Madrid (*Madrid*), vila de 79, 86
    - monestir de les Descalces (*Descalces, Descalses*) Reials 86
  - Mallorca (*Mallorqua*), ciutat de 67
  - Manises (*Manizes, Manices*), lloc de 68, 77
  - Massamagrell (*Masamagrell, Maçamagrell*), lloc de 11
  - Mauella (*Magüella, Maguellae*) 32-34
    - lloc de 34
    - priorat de 32, 33
      - monestir de l'orde de Sant Benet, priorat del bisbe d'Òstia i cardenal *vivariensis* 34
  - Mislata (*Mizlata*), lloc de 57, 58
  - Moixent (*Moxent*), vila de 62
  - Montalegre, cartoixa de 42, 56
  - Montcada (*Moncada*), lloc de 26
    - creu de 26
  - Morella, vila de 39
    - castell de 39
  - Morvedre, vila de 26, 27, 61
    - camí de 61
    - horta de 26
- N
- Nàpols, ciutat de 47
  - Nàquera, lloc de 11
  - Negrals, alqueria de 34
  - Nules, vila de 51
- O
- Oliva, vila d' 51
  - Olocau, lloc d' 64
  - Onda (*Ondae*), vila d' 32, 39
    - camí de 92
- P
- Parcent, comtat de 11
  - Paular, cartoixa del 71
  - Pedralba, vila de 11
  - Peníscola (*Paniscola*), vila de 33
  - Petrer (*Petrel*), vila de 87
  - Pisa, ciutat i concili de 34
  - Pobla de Vallbona (*la Pobla de Benaguacir, la Pobla*), lloc de la 45
  - Portaceli (Serra), cartoixa de 9, 10, 11, 13-20, 25-30, 32, 34, 38-42, 44, 46-73, 75, 76, 83, 86, 88-92
    - arcs/aqüeducte, els 36, 37, 38, 39, 56, 59, 60, 65, 73, 74
    - arxiu 17, 25, 50, 75, 77, 78, 84, 87
    - capella de la Verge Maria 36
    - capella del Capítol, també coneguda com la capella de Sant Miquel 32, 78
    - capella de Santa Anna 65, 66, 74, 79
    - capella de Sant Benet 46
    - capella de Sant Josep 89
    - capella de Sant Martí 54
    - capella de Tots Sants 31, 45, 47, 53
    - capella dels Sants Francesc i Vicent 82, 84
    - cel·la de l'aigua 76
    - cel·la de la Magdalena 80, 81
    - cel·la del celler 39
    - cel·la del despertador 80

- cel·la de l'Obediència 80
cel·la de mossén Camuel 77
cel·la de mossén Francesc d'Aranda/del
governador 39, 68, 79
cel·la prioral 67
cel·les 36, 39, 72, 77, 79, 80
claustre dels tarongers 36, 39
claustre de recordació 27, 64, 65
claustre del fossar/celler 38, 39, 72
claustre gran 76, 78
claustre vell 27, 37, 39
conreria, la 32, 58
església de la conreria 26
església de la Pobleta 72, 74, 77
església de Sant Joan 39
gallinetes de les Índies 32
hospital 72
hostal 67
imatge de la Verge Maria 27, 66, 68, 77
imatge de Sant Bru i/o bisbes cartoï-
xans 70, 85
imatge de Santa Agnès 91
imatge d'un crucifix 79
Maria de Portaceli, Verge 56
Pobleta, vicaria perpètua de la 27
porta de Nostra Senyora, imatges d'al-
gep damunt de la 80
posada de misser Pardo i, després, dels
Joan 67, 68, 75
quadre de l'*Eccehomo* 88, 89
quadre de Nostra Senyora 86
refetor 40, 83, 86
reliquia de les Onze Mil Verges 77
reliquia de Sant Elies 85
reliquia de Sant Maure 88
reliquia de Sant Sebastià màrtir 90
reliquies de Sant Tiberi 88
reliquia de Sant Tomàs de Villanueva 90
reliquia de Sant Valer bisbe 90
reliquia de Sant Vicent màrtir 90
reliquia de Sant Vidal màrtir 86
reliquia de Santa Agnès 85
reliquia de Santa Celestina 77
reliquia de Santa Teodora 85
retaule de l'altar major de l'església 63, 83
retaule de la capella de la Verge Ma-
ria 36
retaule de la capella de Santa Anna 66
retaule de la capella dels Sants Francesc
i Vicent 82
retaule de Sant Jeroni (capella del prior)
75
retaule de la Santa Creu (capella de la
Santa Creu) 31, 32
retaule del capítol/de Sant Miquel 78
sagristia 85
torre, la 39, 65
Portugaleta (*Portogalet*), vila de 57
Puebla de Valverde (*Vallverde*), vila de La 74
Puçol, lloc de 64
Puig de Santa Maria (*Puig de Cebolla, Puig*),
baronia del 27, 30, 39
- R
- Roma, relíquies de 49, 87
jubileu de 49
Russafa (*Ruçafa*), terra de 55
- S
- Salamanca (*Salmanticae*), Universitat de 72
Saragossa (*Çaragossa*), ciutat de 38, 63, 74
Sardenya (*Sardinia*), illa de 31
Serra, lloc de 9, 11, 13, 14, 74, 83
Sevilla, ciutat de 66
Sicília, illa de 50, 51, 56, 63, 89
Musomeli (*Mussumel*) castell de 50
Sinaí, muntanya del 66
Sogorb, ciutat de 28, 39, 62
horta de 28
seu de 56, 72
- T
- Terol, ciutat de 38-40, 81
- U
- Uclés 92
torre d' 92
torreta del pi/caseta de Gali 92
Utiel, vila d' 72

V

València, ciutat de 10, 15, 16, 26, 29-31, 37, 41, 43, 44, 47-50, 52, 54, 56, 58, 60-63, 68, 69, 73, 76, 77, 80, 81, 85, 86, 88, 90
 carrer de les Avellanes 41
 carrer de Sant Vicent 58
 cartoixa de l'Annunciata (de Portaceli), la 47, 48, 54
 casa del duc de Mandas 90
 casa prop del Corral de la Chamorra 49
 Col·legi de Corpus Christi 88
 confraria de la Verge Maria de la Seu 50
 confraria del Nom de Jesús 86
 Cort de la Batlia 85
 creu de pedra del camí de Montcada 26
 església de Sant Llorenç 50
 Estudi General 63
 Hospital General 80
 lloc de la Draperia del lli, també conegut com la Corretgeria 29
 lloc de lo Trench 31
 lloc que va a Calatrava 31
 monestir de Jerusalem 69
 monestir de la Corona 77

monestir de la Trinitat 61, 62
 monestir de Predicadors 10, 15, 52
 parròquia de Sant Esteve 30
 parròquia de Sant Joan del Mercat 50
 parròquia de Sant Salvador 41
 plaça de Sant Bertomeu 60
 Rambla, terres de l'horta de València en la partida de la 90
 Regne de 13, 26, 50, 71, 78
 seu 16, 43, 44, 47, 50, 68, 69, 73, 76
 Soterna, terme de 30
 Valdecríst (*Val de Christ, Vallis Christi, Vall de Christo, Vallejesuchrist*), cartoixa de 14, 18, 32, 34, 40, 46, 56, 57, 62, 67, 72, 77, 78
 Vall d'Uixó, la (*Vall de Uxó*) 70
 Vélez (*Veles*), marquesat de los 85
 Venècia, ciutat de 66
 Vic (*Vich*), ciutat de 43
 Vilamarxant (*Vilamarchant*), mas del riu en el terme de 63
 Villar de l'Arquebisbe (*el Villar*), vila d'el 80
 Villena, vila de 87

X

Xàtiva, ciutat de 50, 54, 85

Índex

<i>Pròleg</i>	9
<i>Estudi introductor</i>	13
Dom Joan Antoni Eixarch, autor principal del <i>Catalogus benefactorum domus Portae-Coeli</i>	15
Dom Josep Pastor, autor de la còpia <i>Catálogo de benefactores de la cartoixa de Portaceli</i>	18
Criteris de transcripció i edició	19
Fonts i bibliografia	20
TRANSCRIPCIÓ DEL <i>CATÁLOGO DE BENEFACTORES DE LA CARTOIXA DE PORTACELI</i>	23
<i>Índex antroponím</i>	93
<i>Índex toponím</i>	109

S'acabà d'imprimir el 9 d'Octubre de 2020,
festivitat de Sant Donís,
dia nacional del poble valencià,
748 anys després de la fundació
del monestir cartoixà de Portaceli

fonts històriques valencianes
78.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA
PUBLICATIONS
PUV